

Juan Mari Juaristi: "Ibarretxek lasaiiraun dezake 2002. urtera arte"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

AEK 2000

ESKaintza eta egiturak Berritu nahia

Patxi Noblia

"Aberri abstraktu baten ideiarekin ezin da aitzina egin"

- Euskara ulerterrazean idatzia
- Koloretsua eta arina
- Euskara ikasten ari garenontzat aproposa

Labetik atera berria

aekeen aldizkaria

aizu! jaso nahi dut!

Izen abizenak
 Helbidea P.K.
 Herria Herrialdea Telefonoa
 Bankua/Kutxa Sukurtsala
 Kontu zka. IFK/NAN
 (20 digituak)

Urte osoko harpidetza

- Hego Euskal Herria eta Espainia: 2.500 pezeta
- Ipar Euskal Herria eta Frantzia: 180 libera.
- Gainontzeko herrialdeak: 4.500 pezeta / 180 libera

Harpidetza egiteko txartela honako helbidera bidal ezazu.

Aizu!

Perro kalea 1, 5.
 48005 BILBO

aizu-bizkaia@aekeuskaltegiak.net
 tel. 94 415 95 12 • Fax 94 416 65 55

■ Juan Mari Juaristi:
"Ibarretzek lasai iraun dezake
2002. urtera arte" 9

■ AEK egitura eta
eskaintza modernoaren
bidean 15

■ Patxi Noblia:
"Aberri abstraktu
baten ideiarekin ezin
da aitzina egin" 29

■ Karlismoaren
historia museo
batera inguratuko
dute 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Juan Mari Juaristi.	
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Kezka eta zalantza aurtengo antxoaren kanpaina.	
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

AEK egitura eta eskaintza modernoaren bidean.	
Nagore Irazustabarrena	15

GIZARTEA

Soria eta Euskal Herria: harreman baten zati bi- txiak. Joxemi Saizar	22
Itoizko solidarioak: zintzilik eta biluzik Europari bira. Daniel Martirena	24
Elkarriketa: Patxi Noblia.	
Mikel Asurmendi	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Labirintotik alde egiteko hegoak prestatzen.	
Beñat Doxandabartz	37
Karlismoaren historia museo batera inguratuko dute. Daniel Martirena	40
Zinealdea: zinema sustatzeko gune berria Oarsoaldean. Katixa Garate	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Telebista-Irratia. Beñat Doxandabartz	48
Agenda	51
Bizia	52
Ihesi	53
Denborapasak	56

IRITZIAK

Politika: Joxan Rekondo	8
Kultura: Jon Benito	36
Azkena: Emilio Lopez Adan, 'Beltza'	58

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitaratzen honen ediziorik laguntzaile

gizarte-ekintza
obra social

There lived a certain man in Russia long ago
 He was big and strong, in his eyes a flaming glow
 Most people looked at him with terror and with fear

RA RA RASPUTIN

Russia's greatest love machine
 It was a shame how he carried on.

ASISKO + BONY M e

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Uruñia. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxe: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria . . .746 lib./113,73 euro
 Espainia15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak . . .20.100 pta./120,8 euro
 Airez31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Euskal herritarrok oro ez gara baskoak (I)

Tronpatu egiten dira Gaizka Aranguren bezala eskual herritartasuna (zer dela eta ez zaio eskuaraz bidea emaiten *hiritar* hitzaren enplegatzeari kasu hone-tan?) eta baskotasuna sinonimotzat edo jotzen dituztenak. Ez dira, ez ber gauza. Desberdintasun handitza da kontzeptu bion artean. Ezer baino lehen, aitor deza-dan hemen jaurtiko dizkizuedanak hone-tan aditu edo espezialista ez den baten iritziak direla eta, hortaz, zuen iradoki-zun, iruzkin zein kritikak gustura leitu eta eskertasunez hartuko ditudala.

Nire iduriko, *basko* hitza *nazionalita-teari* behar zaio aplikatu, eta *euskal herritar* kontzeptua *herritartasunari*. Europako herrialde zenbaitetan, Sobiet Batasun ohian kasu, ez zituzten kontzep-tu bi hauek nahastekaten. Batzuk esto-niarrak genituen nazionalitatez, eta sobietarrak herritartasunez. Suitzan ere guztiak suitzarrak dira herritartasunez, baina batzuk alemanez dira mintzo eta beste batzuk frantsesez, italieraz edo erromantzez (bestelako gutxiengoak baz-ter utziko ditut hemen). Lau giza talde hauek lau nazionalitate diferente dirate-ke. Etsenpluak oro berdin-berdinak ez direla jakin badakit, eta sinplekerietan erortzeko perila ere hurren daukagu beti, baina Espainian, ene gardiz, horrelako zer edo zer dateke agitzen: batzuk basko-ak dira nazionalitatez, bertze batzuk

katalanak, galiziarrrak, aragonesak, gaz-telarrak..., baina oro gara, nahi eta nahi ez, herritartasunez espainiarrak (naziona-litate espainiarraren existentzia kolokan dago ikuspegi honen arabera). Eta Eskual Herrian ere, Eskual Autonomia Erkidegoan ezperez, ber diferentzia ezar daiteke: batzuk baskoak dira nazionalita-tez eta eskual herritarrrak herritartasunez, baina bertze batzuk populu, kultura edo, hola nahi bada, etnia desberdinetako kide garen arren -hots, nazionalitatez baskoak ez garen arren-, bagara eskual herrita-rrak. Eta nazionalitatez basko den batek ez du norat ezean eskual herritarra izan behar, ezen, konparazione, Katalunian bizi bada, hango herritarra da, ez Eskual Herrikoa.

Herritartasuna, azken batean, betebe-har eta eskubide batzuen ukaitean datza, lege zehaztua da. Kasurik aipagarriena hauteskundeetako da. Nik EAEn boz-katzeko eskubidea daukat, hemengo herritarra naiz eta. Baina, kasu!, EAEn bizi diren galiziarrek ere boza hemen emaitako eskubidea dute.

**JUAN LUIS FERNÁNDEZ
 GUTIÉRREZ
 GETXO (BIZKAIA)**

Hiruko Txikian

HAU EZ DA LOURDES

E zetz, Milagrosek besterik uste bazuen ere. Batzarrean hartu omen dute erabakia. EHgan-dik banandu eta bakarrik ekitearena alegia. ETA aitzakia, ez dute EHre-kin jarraitu nahi. Eta elkarrekin bil-dutako bozak ondasun, orain bereiz-ten diren bikoteen antzera garbitu beharko dituzte euren artekoak. Hautetsiak. Norenak ote diren ezta-baidagai ez dirudi erraza ebazpena, irabazitako aulkien jabetza okupa-zen duten ipurdiena dela politikan aski hedatua dagoen iritzia baita. Eta ipurdiok ikaragarri zamatsuak suertatzen direna jakitunak, jada

sesiotan hasiak zaizkigu ustez bere-nari tiraka eta eutsi nahika.

Hauena ez genuen maitasun ezkontza, elkarren onurakoa baizik. Eta Batzarrek, ETA pontekoaren oinordekotza EHrekin banatzea onda-sun zuelakoan ekin bazion Lizarra -Garaziri, orain ondasuna zortzat iru-dikatu eta deus ere ordaintzeke utzi nahiko luke etxea. Ondasunak onda-sun, zorrak zor, Batzarrek onartu beharko luke publikoki bere hutsegi-tea, bategitean gauzatua edo eta banantzean. Ala bietan? Beste batzar batetarako gaia ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

KALERATZEAK "EZKERREAN"

Langileen kaleratzeak ez dira soilik enpresa kapitalistetan gertatzen. Enpresa sozialista edo komunista ustezkoetan ere gertatzen dira. Eta okerreña da ikuspegi ezkertiarretatik beti kritikatzaren diren enpresa kapitalistaren irizpide berak aplika daitezkeela. Pasa den astean honako albisteak jakin zen: "IUK bizi duen egoera ekonomikoa hain da "dramatikoa", ezen kaleratu nahi diren 47 eta 62 urte bitarteko langileen kaleratze baldintzak ez baitaude bermatuak. Francisco Frutosek adierazi zuen traumatikoak izan ez daitezen ahaleginduko direla. Langileak beldur dira ez ote dieten lan egindako urteko 20 egun eskainiko, gutxieneko legala". Beldur gara ez ote duen "ezkerrak" eskuinak bezala jokatu. Hauteskundeetako aldarriekiko koherentzia balego, "ezkerrak" bere ideiak onartu beharko lituzke. Horrela bakarrik lortuko lukete sinesgarritasuna biztanleen aurrean. Orain IUn eman dena plantatu da aurretik ere Euskal Herriko beste talde ezkertiarretan. Kaleratze hauek eskuinean emandakoen berdinak izan dira. Eta hala goaz ●

● DANIEL UDALAITZ

DESOBEDIENTZIA KANPAINA

AUTODETERMINAZIOAREN Biltzarrak (ABK) desobedientzia kanpaina zabaldu du. Kanpainari subiranotasun izaera eman nahi dio eta Aberri Eguna bateratu bat eskatu die alderdi abertzaleei. Aberri Egunean frantses nahiz espainol nortasun agiriaren "bilketa nazionala" burutuko du eta agiriak Nazio Batuen Erakundera (NBE) igorriko dituzte. Autodeterminazio Biltzarraren ekimen honek EH eta EAJ nahiz ELA, LAB eta EHNEren sustengua jaso du. Kanpaina Lizarra-Garaziren akordioaren dinamikan kokatu du erakunde honek. Aldi berean, Euskal Herriko agiri nazionala luzatu dezan eskatu dio Udalbiltzari.

BATERA KINKA LARRIAN

BATERA plataforma "izoztua" geratu da. Batzorde Iraunkorraren azken bileran ez dira adostasunera iritsi alderdiak, sindikatuak eta herri erakundeak. EAJk Batera plataformak ETari su-eten bat eskatzea proposatu du. EAJren iritziz, biolentzia eta kale borroka nozitzen dituztenak eskubide sujetu dira, euskal presoak sujetuak diren bezalaxe. EAJk bat egin du eskaerarekin. Ezker abertzaleko erakundeek, berriz, Batera presoen aldeko plataforma dela gogoratu zuten.

■ Batera plataforma joan den abenduan.

ALBERTO ELOSEGI

ALDERDIEN FOROA

ELKARRI bake prozesua bultzatzeko alderdien foroa ertzeko kanpaina burutzea erabaki du. Elkarriko Victor Aierdi koordinatzailearen esanetan, bake prozesua gauzatzeko ezinbestekoa da alderdi guztien partehartzea. Nahietazko premisa hori lortzeko abiatu dute kanpaina berria. Elkarri gaiari buruzko informazioa banatuko du Euskal Herriko herri eta hirietan. Bakegintzarako bide bakarrak guztion partehartzea eskatzen duela berretsi du Elkarri.

MARTXOAK 3 PLATAFORMA

DUELA 25 urte Gasteizen izan ziren sarraskiak argitzeko helburuz sortu da Martxoak 3 Plataforma. Eusko Legebiltzarreko Biolentziaren Biktimen Lan Taldearekin bildu ostean bi

ALBERTO ELOSEGI

B A H E A

- Javier Rojo, Arabako sozialisten idazkaria: "Euskadin aldaketa behar da, lur jota dau den balore etiko eta moralak berreskuratzeko".
- Arnaldo Otegi, EHko eleduna: "Hedabideak ez dira agente neutralak euskal gatazkaren garapenean eta ebazpenean. Litekeena da ETak borroka armatuaren bitartez hedabide batzuen jarrera baldintzatu nahi izatea".
- Jaime Mayor Oreja: "Lizarran paperen banaketa dago indar nazionalisten artean".

ARAZOAK UDALBILTZAN

ETA naziogintzan oztopoa dela eta gelditzeko eskatu dio Udalbiltzak lau puntuko adierazpen batean. Batzorde Iraunkorreko EAJren eta EAren gehiengoaz onetsi da oraingo egoera politikoari buruzko adierazpena. EHren ordezkariak ezezkoa eman diote alabaina. Aldi berean, Udalbiltzak Aberri Egunean ekitaldi bateratuak burutzeko deia egingo duela adierazi du. Udalbiltzak Jon Jauregi lehendakariak irakurri zuen adierazpena. Besteak beste, hauxe esan zuen: "Udalbiltzak hasitako bideari eutsiko dio, baina beti ere, indarkeriaren erabilerarik gabe. Naziogintza heritarren borondatean eta erabakimenean oinarritu behar da".

eskari egin zituen: hildakoen inguruan "egia bilatzen" lagundu ditzaten euskal alderdiak, baita "estatuko biolentziaren biktimak bezala" hartuak izan daitezen ere. Bilera berean, ETAren biktima izan diren hainbat senideek gatazka gainditzeko "elkarrizketa" lan dezaten eskatu zieten alderdi politikoen ordezkariak.

JARRAI ETA GAZTERIAK TALDE- AK BATERA GAZTE TOPAGUNEAN

APIRILAREN 20, 21 eta 22an Jarrai eta Gazteriak gazte erakundeek bat egingen dute Kanbon. Gazte Topagunea izeneko jardunaldi honen karietara erakunde nazional bakarra osatuko dute. Euskal Herriaren aldeko independentzia eta sozialismoaren ildoan lan egiteko prest dauden gazteak biluko dira sortuko den

erakunde berrian. "Euskal Herri berria eraiki nahi duten gazteen bilgune izanen da", Yves Machicote Gazteriak-eko kidearen aburuz.

■ Yves Machicote, ezkerreko lehena da.

■ Iñaki Anasagasti.

IZPIAK

Iñaki Anasagasti, EAJko diputatua, kritikak alderdi barnean egin behar direla gogoratu dio Emilio Guevara jeltzale arabarrari. Egoera konpontzea baino gatazka areago zailtzea aurpegiratu dio. Guevarak bere jarrera kritikoa mantentzen du, hala ere. EAJ Ezker Abertzaleak markaturiko bide arriskutsutik sartu da. Ezker Abertzaleak trantsizio-bidea burutu gabe baitu azken honen ustez.

Frantziako Estatuak hizkuntz zerbitzu bat eratzea proposatu die Ipar Euskal Herriko elkarte euskaltzaleei. Jean-Pierre Devret, Baionako suprefeta berria, elkarreko ordezkariekin bildu da Baionan. Garapen Kontseiluko Jean-Claude Iriart lehendakaria izan da bitartekarietako bat. Euskaltzaleek eskaintzan zenbait akats dagoela adierazi dute, alta.

■ Jean-Claude Iriart.

- Filipe Bidart, Iparretarrak erakundeko kidea: "Frantziako Estatuaren arrazoiak gu kondenatzea eskatzen du. Gu kondenatzea, jendarmeak eta poliziak Popo Larreren desagertetan xuritzea litzateke"
- Milagros Rubio, Batzarreko eleduna: "ETAren bilakabideak edota euskal ezkerrearen arteko elkarbizikidetzak markatuko dituzte EHren eta Batzarrearen arteko harremanak".
- Markel Olano, EAJko EBBko kidea: "Bake eta normalizazio prozesuak sinesgarritasun falta du, ez da sinesgarria".

Lizarraren norabidea zuzendu

Erabateko baieztapen edo ezeztapenak aparte utzita, Lizarrak etorkizunean egin dezakeena ona izan daitekeela uste dut, orain artekoak emaitza onik ekarri ez badu ere. Euskal erakundeen oraina, gobernagarritasuna, su-etena indarberritzea, herriaren nahimena eta erabakimenari bidea ematea, guzti hauek txuri edo beltzean ikustera behartu nahi gaituzte, azken egun hauetan. Batzuentzat, Lizarra utzi edo hautsi egin behar dute alderdi abertzaleek. Besten-tzat, Lizarra blindatu egin behar da pakebidean aurreratu nahi badugu, behintzat. Haien-tzat, Lizarra ez dugu utzi nahi ETArek morroi garelako. Hauentzat, ordea, Lizarra ez dago erabat blindaturik Madrilgo etsaiekin oraindik lotuta gaudelako. Gure hautuaren zain daude biak. Bi-bientzat baina, erabakiak alde batekoa edo bestekoa beharko du izan.

BAINA badago beste aukerarik. Euskalerritarrok agertu izan dugun edota agertzeko dugun nahimena errespetatzea da, nik dakidala, Lizarrako Itunaren oinarria. Lizarrak, honela, herrigintzan sortu gatazkak konponbideratzeko herri borondatearen proposizioa egiten du. Herriak emandako eta eman dezakeen hitzari trabarik ipini gabe. Sortzez metodoa bazen ere, indar politiko batzuren bakuntza ere bihurtu da; burruka politikoan batera aritzeko, aurkariaren kontrako burrukak eskatzen duen disziplinaren menpe egin den fronte batua. Burrukan batera egin beharrek eskaturik, joera politiko bateratzailea bultzatu asmoz, goitik beherako antolaketa hartu du beretzat Lizarrak. Lizarrako taldearen barrenean izan zitekeen aniztasun politikoa, joera bateratzailearen azpian gordeta geratu da gehiegitan. Horrez gain, tamalez, euskal gizarteak noiz-nongo ezberdinetan adierazi zezakeen borondatearen zaindaria ikusi behar zuten lekuan, askok indar politiko jakin batzuen gotorlekua besterik ez dute ikusi Lizarran.

Herri borondatearen alde ekitea gauza bat da eta herriaren gehiengoaren ordezkaritzaren jabe bakarrak garena ustea, beste bat zeharo diferentea. Hemen, hautaketa ezberdinen aurrean herriak gauza ezberdinak aukeratzen dituela nabarmen geratu da azken hauteskundeetan. Ezin diogu, beraz, Lizarrari eutsi euskal gehiengoaren islapena bailitzan. Lehorturik utzi dugu iturri hori. Lizarrak bere buruarekiko eduki duen irudi hori ez da egiazkoa. Eta, okerkuntza horretan oinarritu dira ETA eta EH erakundeekin hautsi eta "prozesu konstitugilea" hasteko egin izan duten proposizioa

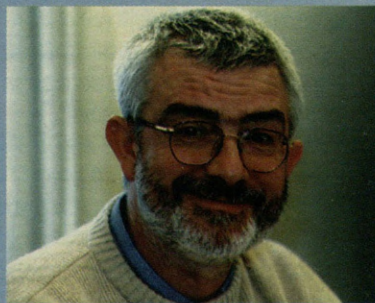
egiteko. Erakundeekiko haustura hori bultzarazteko asmoz berrekin dio ETak indarra erabiltzeari. ETak, bere modura, Lizarrako Itunari aurrea hartu nahi izan dio, itunkideen ibilbide librearen bidez gerizpera ekarri nahirik. Baina, nere ustez, itunak oinarri guztiz demokratikoa du. Eta, oinarri berau eragin beharko genuke Lizarra biziberritzeko, hala berean ETak Lizarrari eskaini babesa erabat errefusatu.

EUSKAL HERRIAN ez dugu inolako frenterik behar. Gizartearen baitako porotasuna, larriki hondatzen ari dena, berreskuratzen jarri behar ditugu eginahal haundienak. Hautsi, itxi, itsu-

tu edo antzeko hitzak erabili beharrean, herrigintzan beharrezkoagoak diran ireki, eraiki, buruaren jabe izan ideak erabili behar ditugu gure hizpide eta eginbideetan. Aurkariaren kontrako burrukari etekinik haundiena atera nahi izatearen menpe jartzen baditugu Lizarrazaleen erabide, burubide eta jokabideak, fronte bat besterik ez dugu edukiko. Ez dugu, honela, Lizarrak duen ahalmen guztia herriaren zerbitzuan jarri ahal izango. Herriaren alde, herriaren borondatea (gure aldekoa ez bada ere) defenditu behar da.

Herriak adierazten duen nahimena, inolako oztoporik gabe, betetzea demokraziaren oinarrian dago. Herri borondatearen aldarrikapenean oinarritu behar du Lizarrak bere eginbidea, gaurtik aurrera ireki den garai politiko berrian. Herri borondatea errespetatu behar bada, ez zaio borondate hori noiz edo nongo mugarik jarri behar. Herriaren hitza baliozta-tzeko nahikoa da libreki emana izatea, herriak berak bidezkoak ikusi dituen lege-barrutietan. Gaur, argi dago, EAEko eta Nafarroako Foru Erkidegoko autonomi-eremuak bidezkoak dira elkarte

hauetako herri gehiengoarentzat. EAEren kasuan, gainera, herriak zuzenean emandako hitzaren fruitu da Gernikako Estatutua. Lizarrak, herri nahimenaren defentsan, Estatutuaren alde agertu beharko luke, herriak kontrarik edo beste erabakirik hartzen ez duen bitartean, behinik behin. Herriak emandako borondatearen kontra ez dago Euskal Herririk. Emandako hitz jakinaren alde aritzetik dator, etorkizunean eman litekeen hitzaren defentsarik jatorrena. Modu honetara jokatu izan dute beti herri agintari abertzaleek eta hauen eskuetan izan diren euskal erakundeek. Alderdi abertzaleek hartu behar dute, tradizioari berreutsiz, Lizarra norabide berrian jartzaren erantzukizuna eta gidaritza ●

ALBERTO ELOSEGI

Joxan Rekondo
EAKo Gipuzkoako Batzarkidea

"Lizarrak Estatutuaren alde agertu beharko luke, herriak kontrarik edo beste erabakirik hartzen ez duen bitartean, behinik behin.

Herriak emandako borondatearen kontra ez dago Euskal Herririk"

J U A N M A R I J U A R I S T I

Une korapilotsuan harrapatu dugu Donostian, atentatu eta eraso artean, Udalbiltza eta Bateraren une berezian... oro har euskal gizarteak azken hilabeteetan bizi duen une gataz-katsuenetako batean. Edozelan ere, EAJk Lizarrako bideari eutsi egingo diola baietsi du.

"IBARRETXEK LASAI IRAUN DEZAKE 2002. URTERA ARTE"

Emilio Guevararen esanetan, EAJk hartutako bideak beldurra sortzen du jende askoren, EAJren baitan ere bai.

Ez EAJn ezta abertzaleen artean ere, ez dago beldurrik hartutako bidez. Duela 104 urtez geroztik euskaldunen aberri bakarria Euskadi dela aldarrikatzen duen alderdi honek bere burua argi dauka eta oraingo honetan hartu duen bidea, euskaldunen aberri bakarria Euskadi izateko beste urrats bat da.

■ Guevarak orain, Cuerdak lehenago eta beste batzuek ere, azken batzarrean EAJk onartutako prozesu soberanista ez dutela ulertzen diote.

Izan erabakitzeke proiektuan batez ere esaten da Euskal Herriak nahiko gaitasun eta ahalmen duela bere etorkizuna

erabakitzeke, euskaldunok autodeterminaziorako eskubidea dugu. Guk geuk jarri behar dugu mahai gainean Estatu espainiar eta frantsesekin zein harreman mota nahi dugun, eta gure barnean zein eratako harremana eta antolaketa nahi ditugun ere bai. Dauden proiektu guztiak

□ **"Europako hauteskundeak aurretik, PSOEek Hegoaldea EAJ, EH eta EArekin batera gobernatzeko borondatea zuen"**

mahai baten inguruan eztabaidatzea proposatzen dugu eta gero, ateratzen dena erreferendum batera eraman Euskal Herriak erabaki dezan.

Espainiako 1978ko Konstituzioak indarrrik gabe uzten ditu 1839an eta 1876an Gipuzkoa, Bizkaia, Araba eta Nafarroaren aurka ateratako legeak. Pentsa, Espainiako Konstituzioa bera 140

urte lehenago zegoen gatazka bati buruz ari da hizketan. Horrez gain, Estatutuaren Bigarren Xedapen gehigarriak dioenez, Estatutua onartzeak ez du esan nahi Euskal Herriak bere historian zehar izan dituen eskubideei uko egiten dienik. Indarkeriarik gabeko egoeran, alderdi politiko bakoitzak bere proiektu politikoak mahai gainean jarri eta, beharrezkoak izanez gero, egungo markoan aldaketak egiteko bide ematen zuen Ajuria Eneko Akordioak. HBri ere

erakundeetara etortzeko dei egiten zion akordio horrek. Pauso horiek guztiak eman dira eta bere burua demokratizatzen duten alderdi politiko batzuek, hainbeste urtetan aldarrikatu duten horri uko egin diote.

■ Lizarra hilda dagoela dio Guevarak, porrota onartu behar dela eta atzera egin.

Lizarra bizi-bizirik dago eta EAJk ez du Lizarra uzteko inongo asmorik. Gatazka politiko honi irtenbidea emateko tresna bat da eta ez PPK, ez PSOEek, ez beste inork, ez dute Lizarra-Garaziren hutsune demokratikorik agerian jarri; deskalifikazio ugari bai, baina besterik ez. Tresna guztiz demokratikoa da eta, beraz, gaurkotasun osoa.

■ Guevarak esandakoekin amaitzeko, bide honi ekin dioten burukideek beren postua alderdiaren esku utzi beharko luketela esan du.

Eskatzea libre da baina zentzuzko gauzak esatea libreagoa behar luke izan. EAJk zenbait gauza behintzat argi dauka: martxoaren 12ko hauteskundeak ondoren gure alderdia indarberrituta atera da eta nazionalismo espainiarrean, izan dituen aldeko baldintza guztiek, boto trasbasea egon da, hots, PSOEek eta

ALBERTO ELOSEGI

■ "EHrekin, zorionez, elkarriketa maila handia dago; formula hori da".

IUk galdu dituztenak irabazi ditu PPK. Alderdiaren zuzendaritza duela bi hilabete hautatu zen. Beraz, Guevara jaunak esan duena esan arren, haren hitzak ez du hemen deus balio.

■ **EBBren hautaketan ez zela desadostasunik egon, baina kritikoen borroka lurralde zuzendaritzetan izango zela aipatu zen orduan. Orain dator une hori.**

Ez dut uste arazorik izango denik. Lurralteren batean egon daiteke zerbait, baina ez ildo politikoa dela eta. Urtarrilaren 16an *Izan erabakitze*ko ponentzia politikoa Euskalduna Jauregian onartu zenean, aho batez lurralde guztien oniritziarekin izan zen.

■ **Zer da zehatz-mehatz Ibarretxe lehendakariak Madrilen proposatu zuen Konstituzioa eta independentziaren arteko hori?**

Azken batean, lehendakariak dio proiektuak mahaigaineratu behar direla eta gero hitza herriari eman. Eztabaidarako, EAJk oraindik zehaztasun osoarekin egin ez duen proposamen zehatza egingo luke. Baina eztabaidarako gogorik eta jarrerarik ez dagoenean, izenen eta zenbait kontzepturen inguruko eztabaidetan erortzeko arriskua dugu. Espainiarren-gandik orain arte daukaguna, ezetzaz aparte, Konstituzioa eta Estatutua da. Eta zer da Estatutua egokitzea? Konstituzioaren arabera duela 150 urte Euskal Herriak bere jatorrizko boterea bazuen, hori gaurkotuta zer da? Zer da horren baliokidea? Hor ekingo diogu eztabaidari, eta gure asmoa Europako Batasunean beste estatu bat izatea da.

Hori da niretzat 150 urteko jatorrizko botere horren gaurkotzea. PPK eta PSOEek beldur diote herri honen esanari eta uko egiten diote mahaian esertzeari, jarrera antidemokratikoa azalduz.

■ **Euskal herritarrek erabaki dezatela diozu, baina erabaki non eta nola?**

Horiek dira horrelako mahai batean eztabaidatu beharko liratekeenak. Guretzat lehenbiziko aitortza da, Euskal Herria sei lurraldez osatuta dagoela eta sei lurralde horiek, marko juridiko-politiko berri bateko kide izateko eskubidea dutela. Gero, erritmoen arabera, lurralde bakoitzak marko horretara egokitzeo aukera izan dezake. Nafar agintariek

EGIBARREN HARIKOA

EAJn banaketa eman zenean, Gipuzkoan alderdi zaharrean geratu zen %30aren artean zegoen. Azkoitiarra, 39 urte eta zuzenbidea ikasitakoa. Hiru umeren aita. GBBko bozeramailea da egun, baina 88tik 92ra EBBn ere egon zen. Gogorra egoerak hala eskatzen duenean, dialektikan zorrotza tertulia askotan erakutsi duen moduan, eta EAJren ildo berriaren bultzagile.

beste ikuspegi bat izango dute, Iparraldean departamenduaren alde ari direnek beste bat eta abar.

■ **Lurraldetasunari buruz ezer gutxi aipatu zuen Ibarretxe Madrilen.**

Taktika bat izan daiteke, bidea leuntzeko modu bat. Ez da ezer fetitxe moduan hartu behar, gauzak erraztu eta hitz egiteko aukerak eman behar dira.

■ **EHk Lizarra-Garazirekiko atzerapausotzat jo du.**

Bai, baina hemen hitzen eta zenbait esaldiren jirabiran etengabeko nahaspilogan gailtza: orain atzerapausoak, hurrengoan urrats eraginkorrak... Komunikabi-

dela uste dut, elkarriketarena. Jakin bagenekin horrelako prozesu batek gorabeherak izango zituela, eta une larriak biziko genituela. Une honetan atzerapauso horietako batean egon gaitezke, baina etorkizunari begira lan eginez gero, arduragabekeria handia litzateke guztia bertan behera botatzea. Ezin dezakegu pentsatu bakoitzak bere helburuetan %100 lortuko duenik, eta besteak ezer utzi gabe aurrera egingo dugula; Jose Mari Olarrak antzekoak esaten zituen duela gutxi idatzitako artikulu batean.

■ **Eszenatoki orokorretatik erra-litatera jaitsiz, zenbat denboran eutsi ahal izango dio Ibarretxe bere gobernuari?**

Nire ikuspegitik Ibarretxe lasai iraun dezake 2002. urtera arte. Oraingo aurrekontuak onak dira, eta horrekin iraun daiteke, besterik ez bada prorrogak eginez. Kontuan izan behar da azken 30 urteetan bizi izan ez dugun egoera politikoaren aurrean gaudela, bakea hurbil izan dugula eta bakea lortzeko herri honetan izugarritzko iraultza suposatzen duela. Orduan, herritarrek ere ulertu behar dute une garrantzitsua bizi dugula eta arazoei denbora eman behar zaiela. Ez PSOEek lehen, ezta PPK orain, ez dute asmorik euskal burujabetza gartzeko. ETAk, halaber, izugarritzko eraso egin dio abertzaleen arteko batasunari.

Baina ez gaitezen jarri urduri, Euskal Herriak garai berriak espero ditu eta.

■ **EAJko burukide batzuek esana dute sozialistekin zerbait lortu behar-**

ko litzatekeela, bai gobernu mailan, bai gatazkari irtenbide bat emateko. Nola doa ahalegin hori?

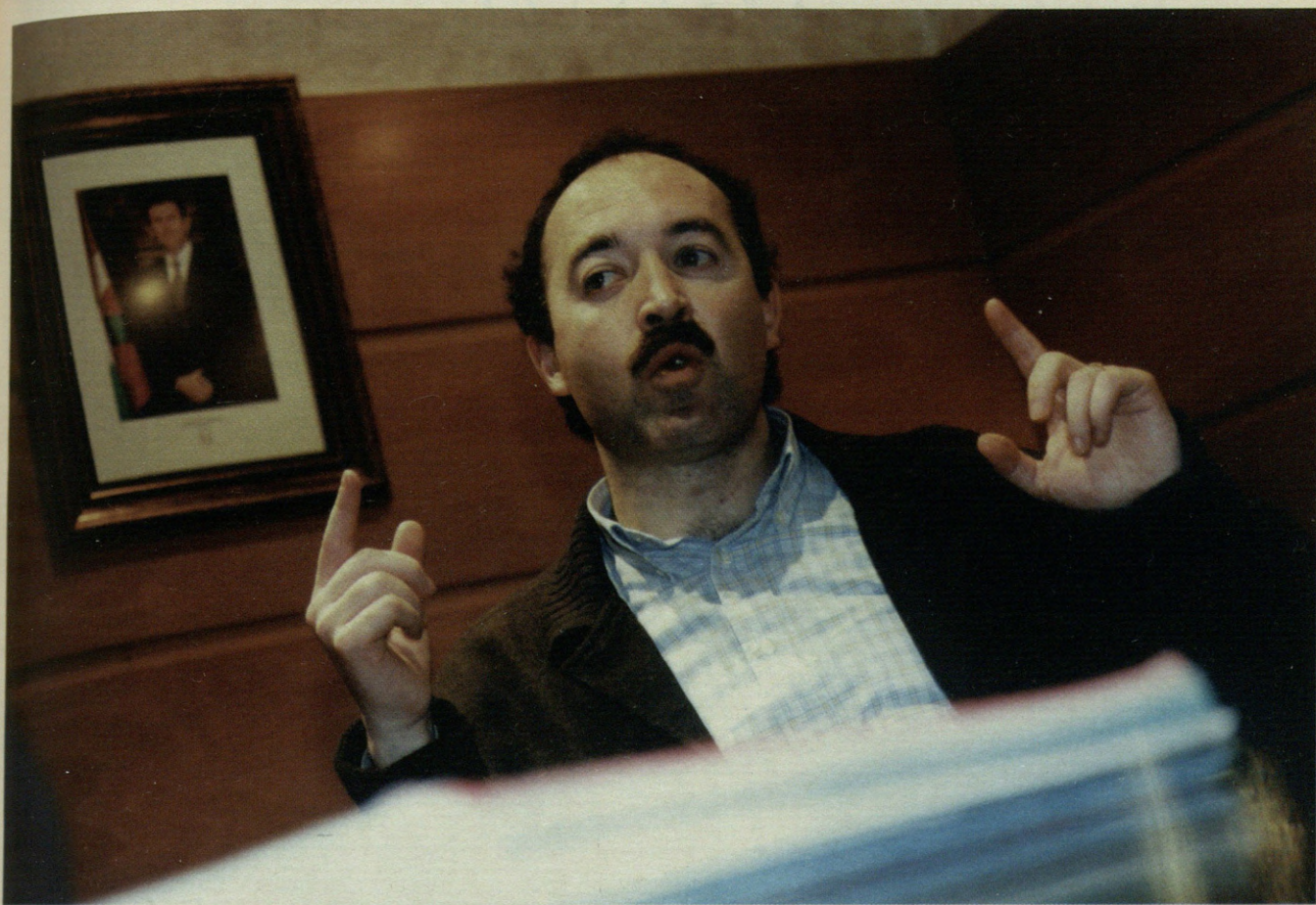
Europako hauteskundeak baino lehen, alderdi sozialistak bere borondatea agertu zuen lau lurraldeetan lau alderdi politikoren artean gobernu bat sortzeko. Hegoaldeko lau lurralde eta lau alderdi: EAJ, EH, PSOE eta EA. Gero, ordea, Europa eta udal hauteskundeetan espero baino emaitza hobeak lortu zituen eta ahaztu egin zitzaion hauteskundeetan aurretik agertutako iritzia. Hori guztia Espainiako hauteskundeetan beste emaitza batzuk izango zituen itxaropenarekin. Hori gertatu izan balitz, urrats handia

□ **“Hegoaldean handiustea zabaldu da. Ez dezaten hegoaldean pentsa Frantziako Euskal Herria miseria dela”**

deetan eta publikoan gehiegi hitz egiten dugu eta elkarren artean gutxi; deskalkifikaziorako joera handia dago. Bidea leuntzeko zerbait aurkeztu eta hori atzerapausotzat jo... guk ere esan ditzakegu EHri buruzko antzerakoak, baina nora goaz horrela? Batak besteari errua botatzearena frogatutako formula da, eta horrek ez du deus konpontzen. Deskalkifikazioak soberan dira.

■ **Alderdien artean gutxi hitz egiten dela diozu. EHrekin duela hilabete batzuk baino gutxiago hitz egiten duzue?**

EHrekin, zorionez, oraindik elkarriketaren maila handia dago, eta formula hori

ALBERTO FLORECI

■ "Lizarra bizi-bizirik dago eta EAJk ez du Lizarra uzteko inongo asmorik; gatazkatik ateratzeko tresna egokia da".

zatekeen. Une honetan badirudi erabat ezinezkoa dela. Alderdi sozialista ari zen Ardanza Planaren aldeko adierazpen publikoak egiten, eta Ardanza Plana Lizarrakoaren oso antzerakoa da. Orain, aldiz, sozialistak bidegurutze larrian dira. PPren ildoari jarraituz gero, badakite zer duten. Edozein kasutan ez litzateke txarra izango gure jarreretara hurbiltzen hastea, gure jarrerak guztiz demokratikoak dira eta.

■ Udalbiltza geldia ia, berdin Batera, Lizarra-Garazik ere kanpaina bat egin behar zuen hauteskunde- en ondoren... Dena dago geldia egungo abagunean?

Udalbiltzak ikaragarritzko lana egin du azken sei hilabeteetan, behintzat berrera begira. Udalbiltza lanean ari da. Hor, beharbada, bi kultura desberdinen aurrean gaude, ezker abertzalearena eta gurea. Ezker abertzaleak ustezko emaitza praktikoen behar gorria dauka eta guk beste era batera egiten ditugu gauzak. Batera dela eta, urteak daramatzagu euskal presoek giza eskubideen alde eta hor

jarraituko dugu; baina zerraldoak bero daudenean ezinezkoa da gizartearen atxikipena sortzea. Giza eskubideen urraketa bat da presoekin egiten dena, eta bizitza kentzea giza eskubideen bortxaketarik gogorrena. Hori errealitate bat da, eta su-etenaren garaian, presoek aldeko atxikipenak eta aldarrikapenak izugarri indartu ziren bezala, egoera honetan jendea

Hemen alde bakoitzak jakin behar du zer egiten duen. ETak jakin behar du azken hauteskunderi begira Espainiako nazionalismoaren alderdi gogorrenaren botoa erabat areagotu duela. BBCri eta ETBri, borroka armatua amaitu dela baina gatazka konpondu ezean datozen belaunaldiak berriz armei hel diezaieketela adierazi zien ETak; handik sei hila-

betera su-etena apurtzea ez dugu ulertzen. Guri leporatutako erantzukizuna ere ez dugu aintzakotzat hartzen. ETak berak sortu zuen esperantza berak zapuztu du. Ez da gure asmoa lehengo eszenato-

kiak errepikatzea baina ETak badaki bere esku dagoela, neurri handi batean, hori areagotzea edo konpontzen joatea. ETaren inguruan bada halako harrokeria bat: beraiek ez dute inoiz hanka sartzen. Ez dugu ETaren tutoretza politiko-militarrik onartuko, Monzonek esana: aspaldi ikasi genuen otsoak eskutik heldu gabe ibiltzen ●

◆ XABIER LETONA

■ "Europako Batasunean beste estatu bat izatea, hori da jatorrizko eskubideen egungo gaurkotzea niretzat"

berriz hoztu da. Eraiketak eta presoek eskubideekiko aldarrikapenak gizartearen batera emango direla pentsatzea ez da errealista. Lizarra, ordea, lanean dabil. Badirudi barne hausnarketa egiteko fasea atzerapausoa dela, eta hori ez da horrela.

■ Ibarretxek bertan behera utzi zuen duela gutxi EHrekiko akordioa. Diputazio eta udaletxeetan berdin gertatuko da?

Euskal arrantzaleak hasiak dira jada antxoaren arrantzaz, nahiz eta ez jakin zer gerta daitekeen Frantziako Estatuko arrantzaleek nazioarte mailako akordioak betetzen ez badituzte. Aurtengo harrapaketa datuak ere jakinkizun daude.

KEZKA ETA ZALANTZA AURTENGO ANT XOAREN KANPAINAN

■ Euskal flotaren arrantzu modu tradizionalak frantziarren pelagikoekin egiten du talka.

Euskal arrantzaleek antxoaren arrantzaldi berria abiatua dute dagoeneko. Ez dakite ordea, zer nola joango zaien, zalantza asko dago. Duda eta beldur horiek berehala argituko ahal dira. Ez da erraza izango, arrantzaldi hau azken urteetako gatazkatsuen izan daiteke.

Arrantzu baliabideen urriak harrapaketan kuota mugatzera eta debekatutako gunek jartzera bultzatu du Europako Batasuna. Aitzitik, Frantziak bere kuota

Portugalek lagatako 3.000 tonatara zabaltzea ahalbidetu du Bruselak. Kantauriko armadoreek lagapen horren aurkako helegitea aurkeztu dute Europako auzitegietan, baina oraindik ez da honen inguruko erabakirik hartu. Eta behinbetiko epaiak bost urte iraun ditzake. Euskal eta kantauriar armadoreak kezkatu daude, noski. Kantauri Itsasoan 232 unti dira antxoaren arrantzuan dihardutenak: 110 Hego Euskal Herrian, 65 Kantabrian, 45 Galizian eta 12 Asturiasen.

ARCACHON-GO AKORDIOA

Euskal nahiz kantauriar arrantzaleek ahal izan duten guztia egin dute Frantziak Arcachon-go akordioa errespetatu dezan. Akordio hau aurreko urteetan "antxoaren gerra" bezala ezagutu den egoera gatazkatsuen ondorio da.

Ezagun denez, euskal-kantauriar flotaren eta frantziarraren arteko arrantzu moduak desberdinak eta bateraezinak dira. Frantziarrak arrantzu baliabideak agortzen dituen sare pelagikoak erabil-

■ Antxoaren arrantzua 1960-80ko 40.000 tonatik 1999ko 10.500era pasa da

Konponbide zorrotzik bilatzen ez bada, hots, aldi baterako Bizkaiko Golkoko arrantzua eteten ez bada edota bolantak erabat desagertzen ez badira, antxoa desagertu egingo da denbora gutxi barru gure kostan. Euskal flotako ordezkariak eta Itsas Geroa bezalako elkarteek eginko baieztapen hau azken 40 urteetako harrapaketa datuek egiaztatzen dute.

1960tik 1980ra bitarteko bi hamarkadetan urteko 40.000 tona antxoa harrapatzen bazen batez beste, 1999an 10.500 tona besterik ez ziren harrapatutakoak. 1980tik 1998ra berriz, urteko 14.000 tona harrapatu ziren batez beste.

Nolatan halako aldaketa nabarmena? 1950etik 1985era dihoan aldian, Espainiako Estatua Europako Batasunean sartu aurretik, harrapaketa sistema itxiturena zen, eta gehienez ere 30 metroko sakoneran. Hau zen tradizionalki euskal eta kantauriar arrantzaleek erabiltzen zuten sistema. Orduan 400 bat unti zeuden eta 5.000 bat arrantzale. Adituen esanetan, usiaketa neurrizkoa zen.

1985 eta 1986 urte bitartean, bi gertakari garrantzitsu izan ziren: Espainiako Estatua EBN sartu zen (eskubide historikoak errespetatuz) eta sare pelagikoa erabiltzen hasi ziren antxoa arrantzuan. Garai honetan, jada, harrapatutako arrain kopurua urteko 40.000 tonakoa izatetik, 14.000 tonatara jaitsi zen. Kontuan hartu behar da garai honetan unti kopurua 400dik 270era jaitsi zela, baina horrek ez du berez ezer esan nahi, untzien modernizazioak ekarritako hobekuntza teknikoek antxoaren bilaketa asko errazten baitute.

Euskal flotaren azken hamarkadako harrapaketa datuek agerian uzten dute aipatu beharakada. Urtez urte aztertuz gero, 1990ean 12.581 tona antxoa harrapatu ziren, eta 1991n 6.391 tonataraino murriztu zen kopurua. 1992an gorakada txiki bat antzeman zen, 15.343 tonatara iritsi baitzen. 1993an 14.434 tona harrapatu ziren, eta osteria 12.743 tonatara jaitsi 1994an. 1995ean bigarren igoera txiki bat izan zuen harrapatutako kopuruak, 14.850 tona batuz, eta 1996an beharakada txiki bat izan zuen, 14.005 tona jaso

baitziren. 1998 urtean harrapatutako kopurua 8.500 tonataraino urritu zen, baina 1999ko arrantzualdiak egoera irauli zuen, harrapatutako 10.503 tona antxoek 3.750 milioi pezetatiko (150 milioi libera) sarrerak ekarri baitzituzten.

Gauzak horrela, argi gorri guztiak piztu dira. Alde batetik, euskal erakundeetako ordezkariak diotenez, EBk arrantzu produktibistari bakarrik egiten dio jaramon, arrantzu tradizionalistaren kaltetan. Itsas Geroa elkarteak ere salatu du egoera hau: "*Frantziak untziak desagiten ditu Europako Batasunaren konplizitatearekin pelagiko gehiago egiteko*". EBren konplizitate hau antzematen da Portugalek Bizkaiko Golkoko pelagikoa erabiliz harrapatu zezakeen kuota (3.000 tona) Frantziari trasbasatzea onartu zuenean.

Itsas Geroak ez du ulertzen, europar zientzialariek hamabost urtez Bizkaiko Golkoko antxoaren arrantzuaren egoerari buruzko ikerketa eta lanak egin ondoren, nola ez ote duten ondorioztatu arrantzua geratu egin behar dela. Ondorioz, Itsas Geroak NBEK 1994ko azaroan ezarritako badaezpadako neurriak lehenbailehen betetzea eskatu du. Neurri honek dio arrantzu intentsiboak eta batik bat txikitzaileak debekatu daitzekela. Horregatik eskatu du Itsas Geroak 46 paraleloaren hegoaldean arrantzua aldi baterako etetea, sektore tradizionalak biziraun ahal izan dezan ●

■ Bizirauteko, arrantzua aldi baterako etetea eskatu du Itsas Geroak.

tzen ditu, eta euskal-kantauriarrak berriz, baliabide hauek askoz gehiago errespetatzen dituen modu tradizionalak. Elkarren arteko gatazkak saihestearren, akordio batera iritsi ziren: Espainiako Estatuak 9.000 tonako kuota trasbasatuko

zuen eta flota frantziarrak bere jarduna etengo martxoaren 21etik ekainaren 1era bitartean.

Orain arte, nola edo hala, akordio horiek errespetatu egin dira. Gaur, ordea, euskal-kantauriar flotak uste du trasbase

hori ezin dela gehiago eskaini, EBk kuota %52ra mugatu baitu; eta Europak Espainiako Estatuari ezarritako Harrapaketa Onargarrien Guztizkoa 14.000 tonakoa da. Egun, 9.000 tona horiek trasbasatzea heriotza litzateke euskal-kantauriar flota-

rentzat. Akordio batetara heltzeko negoziatioetan aritu dira administrazio biak. Arrantzualdia hasterako Frantziaren hitzeko konpromisoa lortu zen: hitz emandako egunean bere flotak geldiaraziko zituen. Artikulu hau zuen eskutara heltzean, agian, nobedaderen bat izango da honen inguruan.

Oraindik konpontzeke zegoen beste

■ Euskal gazteek ez dute itsasora joan nahi

Euskal untziek euren tripulazioak betetzeko arazoak dituzte. Hau da hori gertatzen den lehen aldia. Gazteek ez dute itsasora joan nahi lanera. Eta ez soilik arrantzura,

ezta merkataritza-nabigazioko zereginetara ere. Langabezi egoera dena dela kontuan hartuta ere. Hori egiaztatu da, bai antxoaren arrantzualdiaren hasiera kari, eta baita Euskal Untzien Memoriaren aurkezpenean ere.

Zenbait untzien ezin izan da itsasoratu, tripulazio egoirik ez zuelako. Hala onartu dute euskal kofradietako iturriek eta jada jakinarazi dute beste lurraldeetako

jendearengana jo beharko dutela. Eman dituzten arrazoiaren artean daude itsasoko lanaren gogortasuna edo ziurtasun eza. Bestalde, gazteek nahitago dituzte lehorrean egin beharreko lanak, egonkorragoak, ez hain gogorak, eta aisialdirako aukera ematen dutenak.

Euskal untzi-jabeek diote eskulan gaitua lortzeko arazoak dituztela. Sektore honek guztira 11 enpresa, 57 untzia eta ia 1.000 langile biltzen ditu. 1999an bere negozio bolumena 15.000 milioi pezetakoa (600 milioi libera) izan zen. Sektore honek krisi larria ukan zuen 80ko hamarkadan eta egun lehiakortasun maila altua du, salerosketa eta merkantzia zehatzetan duen espezializazioari esker. Espezializazio honek Euskal Herrian ez dagoen pertsonal gaitua eskatzen du. Duela urte batzuk, aldiz, langile gaitu asko ateratzen zen bertako untzi eskolatatik. Egun, berriz, euskal gazteek ez dute merkataritza-nabigazioan ere lanik egin nahi ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Geroz eta antxoa gutxiago dago.

arazoa Portugalek Frantziako Estatuari trasbasatu beharreko arrantzu kuota zen (3.000 tona). EBk bere oniritzia emana zion trasbase honi, Bizkaiko Golkoak bizi duen arrantzu asetze egoera ezagutu arren. Eusko Legebiltzarrak aho batez eskatu zuen trasbase horren indargabetzea; Espainiako Gobernuari eskatu zion EBaren aitzinean helegite urgentea aurkeztean.

Espainiako Gobernuak Nekazari eta Arrantza Ministerioak ez zion jaramonik egin eskakizun honi; ohiko helegitea aurkeztu zuen. Ez zuen, inondik ere, euskal eta kantauriar arrantzaleek eskatutako indargabetzea galdegin.

Arrantzaleen kezka haratago doaz. Arazoaren muinera heltzen dira, hots, arazoa agortuegi dagoen itsaso batean egiten den harrapaketa da. Euskal arran-

tzaleak beldur dira ez ote duten flot frantziarrak agortutako (1.600 tonak) gainditu dituztela, alegia) itsaso bat agortutako. Hainbestekoa da Bizkaiko Golkoak bizi duen gainarrantzu egoera, eze euskal kofradiak beraiek baitira, kalahauen birsortzea bultzatzeko, diru lagundutako debeku aroak proposatu dituztenak ●

◆ DANIEL UDALAIT

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

AEK EGITURA ETA ESKAINTZA MODERNOAREN BIDEAN

la 14.000 ikasle eta 800dik gora langilerekin euskalduntze-alfabetatzearen esparruko erakunde nagusia da AEK. Iragan asteburuan Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak X. Mintegia burutu du Arantzazun. Egungo egoeraren balantzeaz gain aurrerantzean jorratu beharreko ildoak eta bultzatu beharreko aldatetarik mahaigaineratu dira bertan. Euskalduntzearen egungo nahiz etorkizuneko erronketara egokitzeke AEK-k bere egituraren berrikuntza du, batetik, helburu. Bere egitura enpresariala sendotu behar du eta barne funtzionamendua eta komunikazioa hobetzeko ahaleginak aurreikusi dira. Bestetik, ikasleria aldatzen ari den neurrian, AEK-k bere eskaintzaren bilakaera eragin behar du eta Didaktika Taldea berrikuntza garrantzitsuak ezartzeko prestatzen ari da. Modernizaziorako ordua da AEK-n.

Helduen euskalduntze-alfabetatze arloko erakunde nagusia da AEK. Ia 14.000 ikasle, 800 irakasle inguru eta 200dik gora euskaltegiarekin sare osoaren %37 betetzen du -instituzioek kudeatutako euskaltegiak bigarren tokian dira %29rekin, Bertan sarea dator ondoren %22rekin, IKA %8rekin eta gainontze-koak %4rekin-. Kopuruetan nagusitzeaz gain, Euskal Herri osoan jarduten duen erakunde bakarra ere bada Euskalduntze Alfabetatze Koordinakundea.

Apirilaren 1 eta 2an, iragan larunbat eta igandean beraz, AEKren X. Mintegia burutu berri da Arantzazun "Batasunetik etorkizuna irabazteko prestatzen" lelopean. 300 lagun inguru bildu da orotara bertan eta euskaltegi guztiek euren ordezkariak izan dute. Lau urtez behin egiten du AEK-k bere mintegia eta, hortaz, datozen lau urtetan egin beharrekoak finkatzea izan du xede

Arantzazuko bilkura honek.

Eguneroko kudeaketa, ordea, AEKren oinarri diren euskaltegietan egiten da. Euskaltegi bakoitzak bere ordezkariak hautatzen ditu eta hauek eskualde nahiz herrialdeko batzordeetan koordinatzen dira. Urtero herrialde bakoitzeko irakasle guztiak elkartu, egin beharreko lanak zehaztu eta herrialdeko arduradunak

Orain arteko ohiko eskaria ahulduz joan den neurrian, eskari bereziagoek indarra hartu dute euskalduntzean

aukeratzen dituzte. Azkenik, herrialde bakoitzean hautatu ordezkariak batzorde nazionala osatzen dute. Urtean hirutan Biltzar Nazionala ere burutzen da eskualdetako ordezkariarekin, AEK osoari dagozkionaz aritzeko. Antolaketa eredu honetan, dena den, aldaketak aurreikusten dira, herrialde bakoitzak autonomia irabazi dezan. Eta hau ez da, noski, mahai-

gaineratu den aldaketa bakarra, X. Mintegi honek bilakaera sakonaren bidean ipini baitu AEK. Etorkizun hurbilean Plan Estrategikoa egingo du.

BERRIKUNTZAREN TENOREA

Euskalduntze-alfabetatzearen egoera aldaketak berak ipini du agerian berrikuntzen beharra. Orain arteko ohiko eskaria ahulduz joan den neurrian, eskari "bereziagoek" indarra hartu dute: enpresetara bideratutakoak, gurasoei transmisiorako egokitutakoak... Bestalde, EAEn behe urratsetan geroz

eta ikasle gutxiago dago, goi urratsetako kopuruak gora egiten duen bitartean. Nafarroa eta Iparraldean aldiz, asko dira oraindik behe urratsetara jotzen dutenak. Alfabetatzeari dagokionez, eskariak behera egin du nabarmen.

Kontuan hartu behar da gainera, euskaltegia hizkuntzaren ezagutza eragiteko gunea dela, baina handik kanpo, asko

■ Ezkerrean, Errenteriako Xenpelar euskaltegiaren ataria. Eskuineko irudian, berriz, 600 ikasle inguru dituen Bilboko Lizardi euskaltegiko ikasle talde bat idazketa lanean. Beheko argazkia Gasteizko Arana euskaltegiko bulegokoa da.

ALBERTO ELOSEGI

bere maila galdu egiten duela eta beharrezkoa dela erabilera eremu berriak zabaltzea. AEKren arduradunek esparruko erakunde desberdinen arteko lankidetzaz eza eta egituratzeko beharra ere azpimarratu dituzte egoeraren analisia egiteko orduan.

Etxe barrura begira ere jarri dira AEK-ko kideak, baita hainbat ondoriotara iritsi ere. Irakasleriaren lan baldintzetan aurrerapausuak eman dituzte azken urteetan, soldatak zertxobait igo eta gizarte segurantzaz zein lan baldintzen normalizazioan ezarritako epeak laburtuz. Oraindik ez omen da, hala ere, zentzu honetan nahi adina aurreratu.

Kudeaketa ekonomikoan hobetzea lortu da 1996-97 ikasturtean kanpoko auditoretza ezarri zenetik. Arazoak detektatu eta hauei irtenbidea emateaz gain, hainbat proiektu berri aurrera eramateko kanpoko finantzaketa lortzea ahalbidetu du egoera berriak.

Instituzioekiko harremanak hobera egin du azken aldian, EAEn bederen. Iparraldeko eta Nafarroako administrazioek, aldi, ez dute euren jarrera ezkorra aldatu.

Arduradunek honako galdera egin diete euren buruei: nola eskaini ikasleari zerbitzu egokia? Erramun Osa Bizkaiko AEKren arduradunaren hitzetan, "erabateko kalitatea lortzea jo behar dugu". Horretarako AEKren helburuak, betetze maila eta hutsuneak zehaztu behar direla gehitzen du.

DIDAKTIKA GILTZARRI. Didaktika alorraren egoerari garrantzi berezia eman zaio joan den asteburuko mintegian eta berrikuntza ugari ipiniko da abian hemendik aurrera. Horrek ez du esan nahi orain arte esparru horretan ahalegin egin ez denik. 1995ean didaktikaren inguruko lehen tailer nazionalak egin zirenetik planteamentu didaktikoak bateratu eta zehaztu egin dira. Materialgintzan aurrera egin du AEK-k, baita irakasleen prestakuntzan ere (ez nahi bezalako erritmoan, ordea). Metodologian ahaleginak egin dira eta euskaltegi guztietan guxieneko didaktika zerbitzua ezartzea lortu da. Badirudi ikasleak gustura daukela AEKren metodologiarekin.

Hala ere, didaktika alorrean hobetu beharreko puntuak ere badirela diote didaktikariek, besteak beste, irakasleen

AEK-REN MATRIKULAZIO KOPURUAK AZKEN HIRU IKASTURTEETAN

ARABA	97-98	98-99	99-00
• GASTEIZ	1.149	1.012	1.043
• AIARA	327	408	356
• LAUTADA	80	126	79
• LEGUTIO	13	0	7
• GORBEIALDEA	50	40	54
• TREBINO	10	5	10
• LANGRAITZ	23	10	36
• KANPETZU	6	23	23
BIZKAIA	97-98	98-99	99-00
• ARRATIA	68	65	85
• BILBO	2.454	2.480	2.387
• BUSTURIALDEA	94	176	163
• DURANGALDEA	605	539	592
• ENKARTAZIOAK	66	71	119
• HEGO URIBE	580	521	624
• EZKERRALDEA	1.246	1.265	1.307
• LEA ARTIBAI	80	157	162
• MEATZALDEA	188	217	262
• TXORI HERRI	106	103	147
• URIBE BUTROE	42	69	94
• URIBE KOSTA	620	639	565
GIPUZKOA	97-98	98-99	99-00
• UROLA GARAIA	39	7	11
• DONOSTIA	1.034	1.021	1.004
• DEBA GARAIA	204	185	281
• TOLOSALDEA	148	151	122
• BIDASOA	230	161	230
• HERNANIALDEA	241	236	222
• ORERETALDEA	488	474	405
• KOSTA	189	174	194
• EIBARRALDEA	257	246	267
• GOIERRI	211	180	143
IPARRALDEA	97-98	98-99	99-00
• HENDAIA	106	111	117
• URRUNA	0	0	22
• DONIBANE	205	200	185
• SARA	25	17	20
• SENPERE	25	15	0
• ARBONA	19	20	25
• BASUSARRI	21	13	7
• MIARRITZE-BIDARTE	120	100	114
• BAIONA	275	274	260
• HIRIBURU	39	30	17
• MUGERRE	0	18	21
• LEHUNTZE	0	15	10
• BESKOITZE	8	13	10
• BARDOZE	13	6	0
• HAZPARNE	55	40	30
• HELETA	10	7	20
• UZTARITZE	34	54	40
• EZPELETA	10	5	0
• ITSASU	40	30	30
• KANBO	17	25	30
• BAIGORRI-ARROSA	46	14	0
• GARAZI	30	35	18
• AMIKUZE-OZTIBARRE	66	47	56
• XIBERUA	80	76	65
NAFARROA	97-98	98-99	99-00
• IRUÑERRIA	1.293	1.202	1.075
• SAKANA	129	128	87
• LIZARRALDEA	182	147	81
• AGOITZALDEA	110	101	82
• TAFALLALDEA	114	132	128
• ERRIBERA	76	50	46
• BAZTAN	30	42	34
• PIRINIOAK	169	112	76
• ULTZAMA-LARRAUN	19	31	56
EUSKAL HERRIA	97-98	98-99	99-00
• ARABA	1.658	1.624	1.626
• BIZKAIA	6.149	6.302	6.507
• GIPUZKOA	3.041	2.835	2.879
• IPARRALDEA	1.244	1.165	1.097
• NAFARROA	2.122	1.945	1.665
• OROTARA	14.214	13.871	13.774

■ "Aizu!" berritua

Iragan azaroan goitik behera eraberriturik eman zen argitara "Aizu!" AEKren aldizkaria. Datorren urtean 20 urte beteko dituen aldizkaria koloretan kalera-tzen da ordutik, formatu eta estetika berriarekin. Eduki aldetik ere goitik behera aldatu da "Aizu!" eta azken aleak lau zati nagusitan banatuta etorri dira: Euskal Herriko eta munduko berriak, erreportajea, elkarrizketa nagusia eta euskarari eskainitako atala. AEK bera hizpide duen sail bat ere bada, baina euskaraz ikasi nahi duen orori eskainitako aldizkaria izaki (eta ez soilik AEKn ari denari), berau bi orritara mugatzen da. Lehen egoitza Bilbon bazegoen, orain sakabanatuagoa dago erredakzioa. Koordinazio lanetan Ana Unanuek jarduten du Iruñetik. Kazetari lanak ere egiten ditu Unanuek. Bilbon Iñigo Gago aritzen da eta Baionan Franck Dolosor. Mikel Barrios da hizkuntza arduraduna, Joseba Beramendi diseinadore eta maketatzailea eta Iñigo Palacios administrazioaren ardura duena.

30 milioi pezeta (1,2 milioi liberra) inguruko aurrekontua du urteko aldizkari berrituak eta publizitatea du dirusarrera nagusia. Harpidetzek, salmenta zuzenak eta dirulaguntzek ere laguntzen dute aurrekontua betetzen. 15.000 ale inguruko tirada du eta horietatik gehiengoa ikasleen artean banatzen da, AEKn matrikulatzen den orok doan jasotzen baitu etxean. Euskara hutsezko komunikabide hedatuenetarikoa da, hortaz, "Aizu!" ●

■ Ana Unanue "Aizu!" berritua-
ren koordinatzailea.

■ Ikasleriaren tipologia eta beharrak aldatu egin dira azken urteetan.

iraunkortasunik eza -eta ondorioz irakasleei etengabe oinarritzko prestakuntza eman behar izatea-, goi urratsetako hutsuneak edo nazio mailako egitura sendogoa beharra.

Lehenago aipatu bezala, ikasleen eskaria aldatzen ari da. Enpresek, administrazioek, eskolek, gizarte talde desberdinek zerbitzu espezifikoak eskatzen dituzte, bai eduki aldetik eta bai funtzionatzeko moduagatik: modulo malguagoak, autoikaskuntza...

Giro berri honek aukera interesgarriak zabaldu dizkio helduen alfabetatze-euskalduntzeari eta AEK-k ahalegina egingo du giro horretara egokitzeko eta ez atzean geratzeko. Kopuruetan AEK da nagusi, baina Mertxe Mujika Bizkaiko didaktika arduradunaren esanetan "didaktikan ere lidergoa izan behar dugu". Horretarako plan bat diseinatu dute. Irakasleen formakuntzari dagokionez honako puntuak dira lortu beharrekoak, didaktika taldeak osaturiko txos-

tenaren arabera: orain arteko oinarritzko prestakuntza (Glottodidaktika I eta II ikastaroak) sistematizatu eta berritu; egungo diplomaturaren ordezkia abian

jarri; herrialdez herrialdeko 3 urteko planak osatu; lan talde nazionala sortu; jardunaldien eta bileren bidez formazioarako testuinguru egokiak sortu; espezializazioa bultzatu; eta didaktika foroetan parte hartu.

AEK-k bere kurrikulu propioa garatzeko asmoa du eta horretarako HABEk burututakoa ezagutaraziko dute lehenik, ondoren dokumentua aurkeztu, eztabaiatu eta diseinatzeko joateko.

Materialgintzan ere diagnosia egin, ezagutza erabaki, egileak prestatu, dirulaguntzak lortu eta argitaratu egingo da, gero euskaltegi guztien esku uzteko. Materialaren kontsultarako zerbitzua ere online ipintzeko asmoa dute.

Eskari bereziei dagokienez, bulego tekniko bat sortu eta hor landuko dira plan desberdinak. Autoikas-

■ AEK-k bere kurrikulu propioa garatzeko asmoa du, eta horretarako HABEk burututakoa ezagutaraziko dute lehenik

■ Mertxe Mujika didaktika arduraduna azken Korrikan.

■ Euskaltegiak baino gehiago

Argi dago AEK ez dela euskaltegi multzo hutsa, bere eginkizunean ikasguak oinarri izanik ere. Alde batetik ez dira barnetegiak ahaztu behar. Bestetik, Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak ekitaldi mordo antolatzen du. Hauek diru sarrerak ugaltzeaz gain, gizartearen atxikimendua jasotzeko balio dute eta baita ikasleek ikasgelatik kanpo euskaraz aritzeko ere. Hor da bi urtez behin antolatzen den Korrika eta azken aldietan haren inguruan burutzen den Korrika Kulturala ekitaldi sorta. Hor da, era berean, urteroko AEK eguna, iazkoan Korrika bezala 11. aldiz burutu zena. 10.000 lagun bildu ziren Sarara urriaren 24an. AEKnapadan ere jende mordo bildu ohi da, duela lau urte abiatu zen AEK-Txotx jaian bezala. Iragan otsailean Hernanin buruturiko Sagar-egunean 1.200 lagun hurbildu ziren sagardotegitara. Euskal Herri mailako ekitaldi nagusi hauetaz gain, tokian tokiko beste hainbat

■ Lizartzako barnetegia.

ekimen ere badago: jaietako txoznak, zozketak, lehiaketak... Azpiegitura aldetik ere ahalegin bereziak egiten ari dira azken urteotan ikasleei erabilera eremuak zabaltzeko eta horren adibide dugu Bilboko Kalderapeko taberna eta kulturegunea.

Elkarlana ere asko jorratu du AEK-k azken urteetan.

"Elkarlana alde guztientzat onuragarria den neurrian eta ez batek bestearen bizkar abantailak lortzearen zentzuan", argitu digu Erramun Osak. Komunikabideekiko elkarlana nabarmendu da azken aldian. ARGIA eta "Euskaldunon Egunkaria" rekin irakurzaletasuna bultzatzeko kanpainak egin ditu eta "Gara" eta "Deia" katal bereziak argitaratzen dituzte AEKrekin batera (AEKgara eta Ikastira, azken hau HABErekin batera).

■ Kalderapeko taberna.

Elkarlana areagotzea da orain AEKren erronketako at, euskalduntze-alfabetatze esparruan diharduten gaitz nontzekoekiko elkarlana, bereziki ●

■ Korrika 11 Donostiara iritsi zeneko irudia.

kuntza ere landu asmo dute AEK-ko didaktikariek, horretarako lantalde berezia sortuz.

Mujikak autoebaluazioan eta erabilera esparruen sortzean ahaleginak egingo dituztela dio, baita ikerkuntza munduan ere, *"Euskal Herrian ezer gutxi egin baita euskaldun-tzearen ikerkuntza mai-*

lan".

Didaktikaren berritzea oinarritzotzat jotzen duten bezala, AEKren barne egitu-

raketan aldaketak egitea izango da datozen urteotako jardunaren beste oinarria.

EGITURA ERAGINKORRAREN BILA. AEKren bai-

tako antolaketaz gain, enpresa bat ere sortu zen bertako irakasleriaren laboralizazioa aurrera eramateko. Aurre-

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Instituzioekiko harremanak hobetu egin dira, baina EAEn soilik

Eusko Jaurlaritza eta AEKren arteko harremanek hobera egin dute azken urte hauetan. 1994an Joseba Arregi Kultura sailburu zenean iritsitako lehen akordioari eta urtebete beranduago HABErekin sinatutako bost urteko akor-

dioari esker, gauzak nabarmen aldatu dira azken urteotan. AEK hitzarmenean dagokion zatia betetzen ari da, hots, bere baitako euskaltegiak homologaziorako baldintzak betetzen ari dira apurka. Aurten beste 13 euskaltegi homologatuko dira. Jaurlaritzari dagokionez, dirulaguntzek nabarmen egin dute gora azken urteetan, kopuruak bikoiztuz. 635 milioi pezeta (25,4 milioi libera) jasoko ditu aurten Jaurlaritzatik. Eta hala ere, Erramun Osaren hitzetan, "kopuru hori urrun dago oraindik dagokigun dirulaguntzatik". AEK-k euskalduntze-alfabetatzearen sektorearen %36 bete du ikasturte honetan eta, esan bezala, 635 milioi jaso ditu. Bitartean arlo honetako %28,24 bete duten Udal Euskaltegiek 1.320 milioi pezeta jaso dituzte. Bestalde, Euskara Biziberritzeko

Plan Nagusiak euskalduntze-alfabetatzearen lehentasunak markatu ditu, baita laguntza ekonomikoa handitzearen garrantzia azpimarratu ere. Zentzu horretan, positiboki baloratu dute AEKren arduradunek EBPNaren edukia.

Balorazio positiboa egin du, era berean, Didaktika talde-

ak, HABEren kurrikuluaren inguruan. "Lehenengo inertziekin apurtu eta plan koherente bat diseinatu du", euren esanetan. "Dokumentu irekia aurkeztu dute, teknikoki guztiz onargarria". Akuilu moduan eragin du, gainera, eta AEK-k bere

kurrikulu propioa burutuko duen arren, HABEren erreferentzia kontutan hartzea dela deritzote.

Jaurlaritzarekiko harremanetan aurreratu da arren, tokian tokiko udale-

■ HABEren kurrikulua positiboki baloratu du AEKk.

■ J. Ariztondo eta M. K. Garmendia Korrikan.

IMANOL OTEGI

tan eginiko ahaleginek ez dute behar bezalako emaitzarik izan, AEKren arduradunen esanetan.

Baina emaitza positiborik eza are nabarmenagoa

da EAetik kanpo, Nafarroan eta Iparraldean. Herrialde haue-tako administrazioen aldetik ez da inolako aurrerapausorik eman, ez euskalduntze-alfabetatzearen aldeko politikak abian jartzerakoan, ez arlo honetara bideratu beharreko dirulaguntzei dagokienez ●

ko mintegian kooperatiba bat eratze-ko prozesua ere jarri zen abian, baina definitzio arazoak izateaz gain, traba instituzio-nalekin egin zuen topo AEKren asmoak:

Eusko Jaurlaritzan sozialisten esku zego-en orduan Justizia eta Ekonomia saila, baita Nafarroan ere.

Bi maila desberdinetan oinarritutako

egitura enpresariala erdiestea du orain helburu erakundeak. Lehen mailako kooperatiba bat sortuko da Hegoaldeko herrialde bakoitzeko, urte osoan jarduten duten ikasle oro bazkide izango delarik. Kooperatiba horiek matrikulak, kontratu ikastaroak eta dirulaguntza publikoak kudeatuko lituzkete.

Lau kooperatiba hauei AEK Kultur Elkarte eta Fundazioa gehituz sortuko litzateke bigarren mailako kooperatiba eta horrek funtzionamendua hobetu ztartzea ekarriko luke, baita egun BEZa-

Euskara sailaren babeslea:

Gurea
denontzat

Euskara ahotik ahora

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euskara, Gasteia eta
Kirol Departamentua

MONIKA DEL VALLE

■ Erramun Osa, Bizkaiko AEKren arduraduna.

rekin AEK-k dituen arazoak saihestea ere. 80ko hamarkadaren amaiera aldera berdintasun ereduaz ezarri zen AEKn. Eredu horren arabera, lortutako bitarteko ekonomikoak Euskal Herri osoko euskaltegiaren berdintasunez birbanatu dira geroztik, batetik bestera zeuden aldeak murriztuz. Bada, sistemaren balorazio baikorra eginik ere, AEK barruan lanak eta ardurak ezberdinak izanik, berdintasun ereduak moldaketak jasango ditu etorkizunean.

Funtzionamenduak ere bere bilakaera izango du eta alor desberdinetan plangintzak zehaztea bultzatuko da horretarako lan talde bereziak sortuz. Teknologia berriek ere euren tokia izango dute, informazioaren trukaketa hobetzeko sare bat antolatzeke asmoa baitago.

Datozen urteotan jauzi berritzailea emateko prestatzen ari da, beraz, Euskalduntze Alfabetatze Koordinakundea. Eta hori dute gogoan bertako arduradunek, Garzon epaileak berriro haien aurkako eraso jo duenean. "Ez nau kezkatzen", dio Erramun Osak, "guk ez baitugu ezer ezkutatzeko". Homologazio prozesu progresiboa Jaurilaritzarekin adostua da eta hori betetzen duten neurrian ez omen dute lege arazorik izango. Baina komunikabideen presioak ez al du matrikulazioetan-eta eraginik izango? 1998ko esperientzia hori dute AEK-koek eta, komunikabideek gogor jardunda ere, ez omen zuen hainbestearainoko eraginik izan. "Azkenean AEKren irudia ikasleek ahoz-ahoz hedatzen dutena da", dio Bizkaiko arduradunak. "Kanpoko eragileei ez zaie horrenbesteko garrantziarik eman behar, erantzukizuna gurea baita. Atzera egin nahi ez badugu, badakigu zer egin behar dugun: ikasleei zerbitzu egokia eskaini" ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

Arturoren kaiera

105 HAUR GEHIAGO EUSKARAZ

Sortzen-Ikasbatuaz Nafarroako euskarazko irakaskuntzaren aldeko taldeak datu pozgarriak ezagutarazi berri ditu. Nafarroako eskoletan, lerro publikoan, D ereduari 105 haur gehiago aurrematrikulatu dira. Datorren ikasturtean 1.106 ikaslek helduko dio D ereduari. Datu pozgarriak adierazteaz gain, Nafarroako Gobernuaren jarrera salatu zuen irakaskuntza taldeak; D ereduaren aldeko kanpainarik ez du egin eta gainera trabak jarri ditu aurrematrikulazioan.

100 MILIOI GIPUZKOAKO DIPUTAZIOAK

100 milioi pezetako (4 milioi libera inguru) aurrekontua onartu zuen Gipuzkoako Diputazioak 2000. urtean euskararen erabilera bultzatzeko. Diruak zertara bideratu zehaztuta dago: 50 milioi pezeta eguneroko argitalpenetan gastatuko dira. Kopuru horrekin unibertsitateko euskarazko materiala bilduko duen liburutegia egiteko laguntza ere eskainiko da. Eskoletako materiala euskaraz kaleratzen duten argitaletxeei ere lagunduko zaie eta azkenik, euskara promozionatzeko neurriak hartuko dira.

HIZTEGI BATUA 2003.ENERAKO

Euskaltzaindiak berretsi berri duenez, Hiztegi Batua eta Egungo Euskararen Bilketa-Lan Sistemakoa prest izango dira 2003. urtean. Bi lanok UZEIrekin batera burutuko dira.

BAIONATIK BILBORA

Joan den asteburuan (apirilaren 1ean) abiatu zuen EHEk Baionatik Bilborako martxa. Euskararen ofizialtasuna aldarrikatzeko dute martxa honetan eta herriz herri egoera salagarri zehatzak aieratzeko dituzte. Apirilaren 15ean Bilbon amaituko da "Euskara abian: Hizkuntza bat, lurralde bat, legeria bat" lelopean abiatu den ekimen hau.

Urrea

■ Euskaltzaindiaren helburua bere arauak ahalik eta gehien zabaltzea da. Nahi eta behar horren jakitun, Santurtziko Udal Euskaltegiak bere webgunean Euskaltzaindiaren hainbat arau eskuragarri jarri du. www.santurtzieus.com helbidean aurkituko duzu arau mordoa.

■ Donostiako Bagera elkarteak azken hauteskundeetan alderdiek euskarari eskaini dioten tartea aztertu du, eta 99ko udal hauteskundeekin alderatu. Salbuespenak salbuespen, emaitza honakoa da: 99ko hauteskundeetan %36ko euskara erabilera izan zen eta oraingoetan berriz %32koa.

I k a t z a

Hamaika autorek jorratutako perla bitxiak bildu ditu Antonio Ruiz Vegak lan batean: txistua, zezensuzkoa, baserria... Euskal Herrikoak dira berez. Baina liburuaren arabera, ez dira bakarrik hemengoak. Badirudi Sorian eta Gaztelan ere antzekoak aurki daitezkeela.

HARREMAN BATEN ZATI BITXIAK

■ Gallinero udalerriko paisajea.

Antonio Ruiz Vegak Soria eta Euskal Herriaren arteko harremanak aztertu eta liburu batean bildu ditu. "Las relaciones entre Soria y Euskadi" liburuan, historian zehar harreman horietaz idatzi duen hainbat idazleren aipamena egiten du, hizkuntza, historiografia, toponimia, mitologia, folklora, jaiak, ohiturak, zuzenbidea eta erakundeak aztertuz.

Egileak dioenez, "betidanik anaiak izan diren bi herri horiek elkartu nahian" burutu du lan hau. Horretarako historian zehar gai honi buruz idatzi duten idazleen bilduma egin du, Juan Bautista de Erro y Azpirozetik, Sebastian Febrel eta Francisco Garcia Berlanga bitarte. Hitzaurrea berriz, Jose Luis Orella Deustuko Unibertsitateko katedradunak eta EHUKo titullarrak egin du.

Aipatzen dituen berdintasunen artean izpiritu demokratikoa, erakundeak (hemengo eliz aurreetan inspiratu zirela dio), odola (O mota eta Rh faktorea), ile

■ San Leonardo de Yagueko "Euskal Etxea".

horia, jaiak eta kirolak (pilota, sokatira, aizkolariak, entzierroa, zezensuzkoa), paisajea, eta abar nabarmentzen ditu. Baina batez ere herri, mendi eta ibaien toponimo ugarietan oinarritzen da Ruiz Vega: Urbion, Larralde, Celaya, Garray, Garagueta, Chabarri, Aranzana, Ormaza,

zituen Juan Bautista Erro y Azpiroz historialari andoaindarra, Juan de Peroche-gui, Nicolas Rabal, Benito Gaya Nuño, Rafael Garcia de Diego, Juan Bautista Merino Urrutia, Sebastian Febrel, Francisco Garcia Berlanga, Gervasio Martinez de Lera... Lan bitxi eta interesgarria

■ Chaorna herria.

Erice edo Iruecha, adibidez. Aipatzen dituen beste toponimo askoren jatorri euskalduna ordea, ez da hain nabaria.

Esan bezala, bere lana gai honi buruz beste idazle batzuek idatzitako biltzea izan da. Hala nola, Antonio Gomez Chico, erromatarren aurreko idatziak aztertuz

ANTONIO RUIZ VEGA

■ "Gaztelako erakundeek euskal jatorria dute, gaztelaniako hitz askok bezala"

Liburu honen egileak kazetaritza ikasi zuen. TVE2ko "Negro sobre blanco" programan lan egiten du Antonio Ruiz Vegak, literatura aholkulari gisa eta "Abanco. Cosas de Soria" aldizkaria eta "Cuadernos de Etnología Soriana" aldizkaria zuzentzen ditu.

■ Nondik datorkizu interesa eta harremana Euskal Herriarekiko?

Gaztetan, 70eko hamarkadan, Soriako kartzelan euskal presoak zeuden. Aitak zuen liburu denda euskal presoen senitartekoen eta Francoren oposizioaren biltokia zen. Han ezagutu nuen Euskadiko jende asko. Baserriari eta Pirinioetako artzaintzari buruzko liburuak ekartzen zizkidaten, Lurdes Iriondo, Idoia eta Benito Lertxundiren diskoak, eta abar. Gero Euskal Herria ezagutu nuen.

■ Eta liburuak egiteko asmoa?

Duela 10 urte Bilboko Numancia zentroan -Soriako etxea bezalakoa da- hitzaldi bat eman nuen Euskadi eta Soriaren arteko harremanei buruz. Geroztik sakon aztertu dut eta "Soria Semanal" aldizkarian artikulua argitaratu dut. Duela gutxi, Donostian Kutxaren egoitzan, hitzaldi bat eman nuen. Orain "Cosas de Soria" bilduman argitaratzeko aukera izan dut. Arrakasta handia izan du. Lehen edizioa agortu egin da eta bigarrena atera behar izan dugu. Jende asko ari zait deika datu eta iradokizun gehiago emanez. Gaia ez dago agortua eta beste liburu bat idaztea ez dut baztertzen.

■ Antonio Ruiz Vega.

■ Ondo ezagutzen al duzu Euskal Herria? Norekin alderatu dituzu aipatutako toponimoak?

Ez, oso gutxi ezagutzen dut. Soria bai, oso ondo ezagutzen dut. Liburuan aipatzen diren herri eta leku izen horiek ondo ezagutzen ditut. Beste idazleen aipamenen bilduma jaso dut nire liburuan. Euskarazko interpretazioa egiteko lagun euskaldu-nengana jo dut.

■ Kirol, ohitura eta jaien alorra ere ukitu duzu.

Bai, hor ere antzekotasun handiak daude. Horretaz liburu bat daukat eta oraintxe beste bat ari naiz prestatzen. Barraren jaurtiketa adibidez bi lekuetan ezagutu dut.

■ Erakunde mailan dauden antzekotasunak ere aipatu dituzu lan honetan.

Gaztelako nazionalistatzat dut nire burua. Alderdi historikoa ere joriatu dut. Euskal Herriko eta Kantabriako erakundeak -elizateak, merinaldeak, autogobernua, jaureriak- Sorian eta Gaztelan islatu zirela aipatzen dut liburuan. Horiek ere euskal jatorria dute, gaztelaniako hitz asko bezala ●

ANTONIO RUIZ VEGA

■ Arancóneko parrokia.

burutu du Ruiz Vegak. Baina beharbada aipatutako toponimo askoren jatorria adituekin frogatzea komeniko litzateke.

HARREMANAREN BITXIKERIAK.

Urbiongo aintzira Aralarko tontor garaienetatik ikus daiteke egun argietan. Bertan babestu ohi zen Mari jainkosa eta bertatik sorrarazten zituen ekaitzak, bere dohai bereziekin. Hala zioen Joxe Migel Barandiaranek idatzitako "Euskal Mitologia"n. Mari edo "Maya" (aitzinan esaten zen legez) "Villar de Maya" Soriako herrian ere ageri da. Hauxe da Soria eta Euskal Herriaren harreman estua frogatzen duten bitxikerietako bat. Baina beste hainbat bildu du liburuan Antonio Ruiz Vegak. Mitologiaren gain, folklorea, festetan eta ohituretan ere honelako hainbat ezaugarri topa daiteke. Ricardo de Apraiz arabarrak idatzitako artikulua batean jasotzen dira horietako batzuk. Numant-

ziar Museoko zuzendari izandako honek sokamuturra eta "toro ensegado" delakoaren arteko lotura aipatzen zuen lehenengo. Azken hau berreskuratzen saiatu ziren Sorian 1949tik aurrera festetan. Ondoren zezensuzkoa eta Medinacelin egin ohi den "Toro jubilo" izeneko ohituraren arteko antzekotasuna azpimarratzen du.

Soriako Cascajosa probintziako parrokian aurkitutako instrumentu baten inguruan mintzatzen da ondoren. Topatutako musika tresna egurrezkoa zen eta hiru zulo zituen, euskal txistuak bezalaxe. Txistua aurkitu zenean, honen ondoan Felipe IV.aren txanpon bat aurkitu zuten, 1664ko datarekin. Dirudienez, XVII. mendean Sorian eta baita Gaztelan ere ezkerreko eskuarekin jotzen zen musika tresna bat zegoen.

Honi laguntzeko danborra izaten zuten zintzilik txistulariek, Euskal Herrian egiten den legez. Musi-

karen ildotik, 5/8 ko erritmoa zortziko euskaldunaren erritmotzat hartua izan da beti. Dirudienez, ordea, Olmeda maisuak eginiko hainbat kantuk neurri bera du. Olmedak berak dioenez, Gaztelan eta baita Sorian ere "rueda"k dantzatzen dira, eta 5/8koa da hauen konpas zaharrena eta berezkoena.

Baserriak ere ba omen dira Sorian. Iparraldeko Pinareseko herrialdean euskal baserrien antzeko etxeak daudela dio José Tudelak, 1923an "La Voz de Soria"n idatzitako artikuluetan. Bertako klimak antza handia du Euskal Herrikoarekin eta ondorioz, etxeak egiteko harlandua eta egurra erabiltzen dituzte, Euskal Herrian bezala ●

◆ JOXEMI SAIZAR

Itoizko urtegia bertan behera uzteko deiadarra Hagan egin dute; biluziaren bitartez. Biluzik ezezik, zintzilik ere jarri dira behin baino gehiagotan (Vatikanoan, Berlinen, Londresen...).
Itoizekiko Elkartasunako kide batek Europako aldarrien berri eman digu telefonoz.

ZINTZILIK ETA BILUZIK EUROPARI BIRA

GARA

■ Hagako Uraren Nazioarteko Bigarren Batzarrean bi solidario biluzik.

Espainiako Auzitegi Konstituzionalak Itoizko urtegiari hondarreko traba askatu eta hiru egunetara biluztu ziren Itoizekiko Elkartasuna taldeko kide bi. Uraren Nazioarteko Bigarren Batzarrean hasmetan zeuden Hagako kongresuan eskukada politikari, Gobernu Kanpoko Erakunde batzuetako kideak, zientzialariak eta hamaika ekologista, eta guztien aitzinean erantzi zituzten soinean zermatzatenak. Marraztuta zuten larruan, "Itoizko urtegia gelditu" eta "Urak ez du pribatizaziorik behar", ingelesezko mintzoan. Gainera, aretoko eserleketan zeuden bertze kide batzuk urtegiaren aurkako oihuekin hankatrabatu zuten politikarien mintegia, Mahomoud Aboud-Zeid egiptarra solasean ari zela. Ondorioz, Holandako poliziak sei lagun atxilotu zituen, egu-

netara aske utzi arren. Izan ere, hauxe dute gaurdaino Europatik heldu zaigun solidarioen hondarreko ekintza, beti legez: zuzena, baketsua eta jendaurrekia. Honakoa, aldiz, Vatikano San Petri kupulatik zintzilikatu eta gutxira egin elkarriketa baten

□ "Botereak eginahalak egin ditugatazka honetan gure borroka kriminalizatze"

harira sareztatutako erreportajea duzue.

"Rotaflex"-aren zorrotzak famatu zituen Itoizekiko Elkartasuna taldeko kideak, orain lau urte. 1996. urteko apirilaren seigarrena zen eta zortzi solidariok urtegiaren hegal batetik bertzerara harriak, lanabesak eta abarrak garraiatzeko baliagarri ziren burdinazko kableak moztu zituzten.

Goizeko zazpi eta erdietan, orduko larunbata ernatzeaz batera. Hala, tenore horretan inguruko baratze soroetan lanean zeuden nekazariak adierazi zuten, suzuriaren parekoak omen ziren kable antzutuetatik libratzen ziren txinpartak eta garrak. Ekintza atxiki zuten irudiek ere gisa honetan erakusten zuten erretratua: lanerako arropa ilunetan jantzita zortzi gazte, motozerraren antzekoa eskuetan zutela, eta burdina partekatzen zutelarik, hemendik ihesean sua. Hurren, bertan gelditu ziren zortziak, atxilotzeko zain.

Zalaparta nabaria eragin zuen sabotajeak, gogor gaitzetsi zutelarik jokamoldea urtegiaren aldekoek, Nafarroako Gobernua buru. Izan ere, zortzi hilabetez bertan behera gelditzera behartu zituzten egitasmoaren lanak, kableak berriz ere lotzeko Europatik tresneria berezia Agoitzerraino bertaratzeko derrigorrezkoa zutelakoz. Mila milioi pezetako galera (40 milioi libera) dantzan paratu zuten halaber, hala nola 500 langile langabezian geldituko zirelako argudioa. Alta, onespena ere ezagutu zuen "rotaflex"-aren zorrotzak: hau ekintza baketsua zen, zuzena, emankorra, jendaurrekia.

Gerora, jakina, hamai-ka bider zintzilikatu ziren solidarioak ziudadeko souvenir eraikinetan: Sarasate pasealekuko

Foruen monumentuaren burura hiru egunez, kasurako. Antzera, mila eta bat alditan lotu zituzten euren lepoak zakurrentzako izan ohi diren kateekin Parlamentuko leihoek dituzten kiribildutako burdin-hesi apaingarrietara.

Orain, baina, European dabilzkigun jiran. Estrasburgo, Londres, Berlin, Vatikanoa, Haga...

VATIKANOTIK.

Aste pareira bederen dugu xahututa solidarioekin burutu nahi genuen telefonoz bitarteko elkarrizketa baten peskizan. Azkenik, Italian italieraz mintzatzen zuen erantzungailu baten zorroan laga genuen, euskaraz, gure nahiaren mezua. Gogoratzerik badago, bai, behin sabotajea egindakoan eta segurtasun guardiek gatibatu zituztenean eta Iruñeko espetxerat eraman guztiak, epaileek ezin izan zutela solidarioen adierazpenik hartu, euskararako itzultzailea otoi egin baitzuten hasiera hasieratik. Gero-koetan, itzultzaile baten beharra ukan zuten epaiketa guztirako, honen erabakia jakin artio: bakoitzarentzako lau urte eta hamar hilabeteko espetxe zigorra eskatu

zituen Epai Gorenak, muzin eginez beranduago, halaber, defentsak paratu errekurtsioei.

Hartara, solidarioek gure mezua oraindik ere erantzuteke zutela hainbat irratitan eta egunkaritan hedatu zen haien harira hondarreko berria. Zehazki, iragan otsailaren 24a zen Vatikanoko San Petri kupulan zintzilikatu zirela Itoizekiko Elkartasuna taldeko bertz hiru lagun, eta haiekin batera airean dildan paratu "S.O.S Itoiz" eta "No jalle dighe" ("Urtegirik

tzaldia eta bilerak burutzen ditugu eta zaila izan zaigu orain artio zuekin harremanetan jartzea". Molde honetan zuritu zuen solidarioak erantzunerako tardantzaren arrazoia. "Gero, hori bai, gustatuko litzaidake nire izenik ez aipatzea erreportajea, guk egiten duguna taldearen izenean egiten baitugu; Itoizekiko Elkartasuna taldeko kideak gara, ez besterik". Gisa honetakoa zuen, bigarrenik, guk beteko dugun erregua.

"Behin 1995ean Epaitegi Gorenak erabakitzen duela Itoizeko urtegia legezkano dagoela, eta ikusita bere horretan jarraitzen dutela lanek aurrera, borroka zuzenago baten beharra ikusi genuen hainbat pertsonak eta orduan eratu genuen Itoizekiko Elkartasuna taldea. Gure irudikoz eta hau agerian da Itoizen kasuan, botere judizial, politiko eta ekonomikoak bat egiten dute euren interesak defendatzeko garaian; behar izanez, euren legeak beste modura moldatzeraino ere. Orduan, diot, erabaki gurela beste borroka mota batentzako zirrikitua

■ 1999ko urrian Londresko Milurteko Noriara igo ziren, 135 metrotara.

ez", italieraz) irakurtzen zuten bi oihal erraldoi, arrosa kolorekoak. Hiru egun beranduago, azkenean, asetzen zuten gure erregua. "Nolabait, ikusgarriak diren ekintza hauez landara, gainera, hi-

bazegoela urtegiaren sarraskia salatzearen: ekintza zuzenak, baketsuak eta jendaurrekoak". Taldearen izpiritua gogoratuz, halakoxea izan zuen mintzoa Vatikanotik taldeko kideak, guztien ize-

■ Hagako Nazioarteko Epaitegian aldarri pankartak aldamioan.

nean izanik horrelakoa. “Noski, jakin badakigu zein den Euskal Herriak bizi duen gatazka politikoa. Eta jakin badakigu botereak eginahalak egin dituela gatazka honetan gure borroka kriminalizatzearen. Baina, gure ekintzen ostean lekuan gelditu ohi gara gu eta honek zailtzen du arras boterearen kriminalizazio nahia. Adibidez, eta berriro sabotajera itzuliz, akzio terroristatzat hartu izango lukete hura, bertan gelditu ez bagina”.

EUROPA, BOZGORAILUA. Arestian aipatuta dago kableak partekatu zituzteneko ekintzaren ondorioz lau urte eta hamar hilabeteko espetxe zigorra dutela taldeko zortzi solidariok bizkar gainean. Erabakia berraztertu zezan luzatu zitzaion errekursoari, muzin egin zion halaber, Epaitegi Gorenak, eskatu zigor berdinari bertze behin lotuz. Egoera horretan bada, Europara jo zezaketen soilik, Hagako Nazioarteko Epaitegian errekurso berria luzatuz. Aitzitik, honen erantzunaren zain bortsu urte bederen pasako zirelako, ez zioten honi zentzurik antzeman; ordurako eskatu punimendua prisioner bete eta karrikan leudeke eta, aske utzi arren europar auzitegiak. “Kide hauek ezin zuten euren etxeetan itxaron noiz atxilotuko zain eta Europara jotzea pentsatu genuen. Europa izanzen zen gure aldarrikapenien bozgorailua. Gainera, urtegiaren arazoa nazioartean jakitera eman nahi dugu. Bide batez,

noski, taldekoengan dagoen espetxe zigorraren injustizia salatu nahi dugu. Honen ondorioz, horrela, kide hauengan zegoen ‘busca y captura’ kendu dute. Euskal

□ “Holandan eta Alemanian bereziki, zentro sozial okupatuen inguruko laguntza handia izan da”

Herrira itzuli edota itzultzea behartuko bagintuzte indarrean paratuko dute berriz ere. Pentsa, gure ekintzetan atxilotu bezain pronto enbaxadak deitzen dituzte eta judizialki herrialde hauek

konprometitzea ez zaio interesatzen Madrili. Gure borrokaren oihartzuna zurrunduko luke honek”. Izen eta ospeko Greenpeace taldea bera ere epaiaren aurretiko agertu zen, zortzi kideentzako indultua eskatuz.

Horrenbertzez, Londres izan zuten estreinakoa ekintzetan eta iazko urriaren 25ean Milurtekoaren Noria deitutakoan egin zuten gailur. Te katiluetatik ura hurrupaka sabeleratzen topatu zituzten bertakoak, 16:30etan. Hamar lagun ziren hasiera batean, lur arrastotik 135 metro-tan goiti. Honetan, “Urtegirik Ez” eta “Itozendako Askatasuna” ingelesez mintzoan idazten zuten pankartak zituzten haiekin batera zintzilikario. Egun berdinean atxilotu zituzten taldeko zortzi, jaitsiarazi ostean. Bi kidek, aitzitik, gaua bertan eman zuten, hurrengo egunean atxilotu eta aske uzteraino. Eta gauzak horrela, BBC eta Sky Channel telebista kateetako albistegietan ekintzaren berri zabala eskaini zuten, hala nola Euskal Herriko hainbat hedabidetan. Duda

itzalik ez dago horrela koetan telebisten irudientzako amu direla, nola zizarea arrainarentzat. “Protestatzeko modu honek duen ikusgarritasunak erakart-

zen ditu komunikabideak, bistan da, eta hau badakigu”, azpimarratu zuen solidarioak, telefono haritik bertzaldera.

BERLIN HOTZEAN. Irudi luke

■ Berlingo Brandenburgoko Atean aldarri oihalak zabalduta.

turismo gida liburuetan erakusten dituzten ziudade bakoitzaren eraikinik azpimarragarrienak hautu egiten dituztela lehendabizi, gero egitasmo guztia presatzeko, segurtasun neurriak saihesteko, eta zintzilikatzeraino han eta hemen, guztion deigarri. Halaxe egin zuten Hagako Nazioarteko Epaitegian bertan, eraikina moldatzeko zutitu dituzten aldarmio batzuetatik eskegi baitzituzten Londresetik gerora hurrengo aldarri-pankarrak; azaroaren 25ean alegia. Halatsu, gero, Berlin hotzean. "Oraindik ere ekintza honetan parte hartu zuen solidario batek gorputz barrenean duela hotza errepikatzen du supazterreko solasaldietan. Zera, zerotik hamabi gradu azpira". Eta gorputza dar-dartzen duela sutik gertu, berriz berotzeko entseguan.

Bigarren Mundu Gerraren akaberan altxatu Berlingo harresiaren erdialdera eta ziudadearen bi bazterrentzako ahoaren antzekoa den Brandenburgoko Ateari lotuta erakutsi zituzten Europar barreneko itzuliaren hurrengo solidarioen argazkiak. Hartara, zazpi lagunek "Stop Itoiz Staudamm" oihala hedatu zuten bertan, urtegiaren lanen gelditzea eskatuz alegia. Berlingen halaber, RTL telebistaren dorrean eskegiko ziren hurrengo egunean, eskakizun berdinarekin, hiru lagun. "Europako itzuli honetan hamar-hamabi pertsona gabiltza eta Euskal Herrian beste hamabi taldekide daude. Dena den, argitu beharra dago herrialde bakoitzean aurkitzen dugun elkartasunik gabe ezinezkoa litzatekeela kontu hau guztia burutzea. Euskal Herriatik abiatu ginenean kontaktuen zerrenda nahiko laburra genuen, baina gure borrokarekiko atxikimendu epela sumatu dugu herrialde guztietan. Holandan eta Alemanian bereziki,

ITOIZKO URTEGIAREN 15 URTEAK

- ♦ **1985eko maiatza:** Nafarroako Gobernuak urtegiaren aurreproiektua aurkeztu zuen.
- ♦ **1985eko urria:** Itoizko Urtegiaren aurkako Koordinakundea sortu zen. Hiru urte barru arte ez zuten legeztatu.
- ♦ **1990eko apirila:** Nafarroako Gobernuak urtegiaren proiektu teknikoa aurkeztu zuen. Proiektu horretan ingurumenaren azterketarik ez zen agertzen.
- ♦ **1991ko urtarrila:** Espainiako Entzutegi Nazionalak Koordinakundeak urtegiaren aurkako errekurtsioa aurkeztu zuen. Urte eta erdira gauza bera egin zuen Europako Batasunean.
- ♦ **1991ko abendua:** Gobernuak Nafarroako Ubidearen lehenengo fasea erakusketara publikora atera zuen.
- ♦ **1992ko apirila:** MOPTek UTE Cubiertas y Mzov, Lain y Sacyr enpresari esleitu zion urtegiaren eraikuntza. 15.978 milioi pezetako (640 milioi libera) kostua izango zuen.
- ♦ **1992ko ekaina:** Koordinakundeak Bruselan Itoiz eraikitze proiektuagatik Europako Komisioan kexua aurkeztu zuen.
- ♦ **1993ko maiatza:** urtegiako lanak hasi ziren.
- ♦ **1993ko urria:** Ikonaren txostena agertu zen. Txosten honen arabera, urtegiak ingurumenari egin liezaiokeen kaltea lortu daitezkeen nekazaritza etekinak baino handiagoa zela baieztatu zuen. Agian, proiektua bertan behera utzi beharko zela ere adierazten zuen. Txostena prestatu zuena kargutik kendu zuten.
- ♦ **1994ko abendua:** Europako Batasunak atzera bota zuen Koordinakundeak aurkeztutako kexua.
- ♦ **1995eko uztaila:** Nafarroako Ubidearen O zatiko lanak hasi ziren.
- ♦ **1995eko iraila:** Espainiako Entzutegi Nazionalak legez kanpokatutako jo zuen urtegiaren proiektua. Planifikaziorik eta justifikaziorik ez zuela zioen epaiak eta ingurumena larri kaltetuko lukeela.
- ♦ **1995eko urria:** Espainiako Ministerioak epai errekurrituko zuela adierazi zuen eta azterketak egingo zituela "legeak aldatzeko".
- ♦ **1995eko urria:** Koordinakundeak, epaiak zioenaren arabera, lanak geldiarazteko eskatu zuen.
- ♦ **1996ko urtarrila:** Espainiako Entzutegi Nazionalak urtegia ilegala dela berresten du eta lanek bertan behera geratu behar dutela dio. Itoizko urtegiaren aurkako taldeei ordea, 24.071 milioi pezetako diru bermea eskatu zitzaion. Urtegiak 510 metroko altuera ezingo zuela gainditu adierazi zuen Entzutegi Nazionalak, horrek hegaztiak kaltetuko bailituzke.
- ♦ **1996ko urtarrila:** Nafarroako Gobernuak Naturguneak Babesteko lege berria onartu zuen. Honela urtegiari babes legala emango lioke.
- ♦ **1996ko martxoa:** Entzutegi Nazionalak lanak geldiarazteko eskatu zuen diru bermea 13.000 milioi pezetetara murriztu zuen. Auzitegi Gorenak erabakia hartu arte urtegia betetzea, herriak tokiz aldatzea, deforestatzea eta lur mugimenduak egitea debekatu zuen Entzutegi Nazionalak.
- ♦ **1996ko apirila:** Itoizetikoko Elkartasuna taldeko zortzi kidek porlana garraiatzeko kableak moztu zituzten. Lau urte eta hamar hilabeteko kartzela zigorra ezarri zitzaion.
- ♦ **1997ko otsaila:** lanak berriro hasi ziren. Sabotajearen gastuak 1.000 milioi pezeta baino gehiagokoak izan ziren.
- ♦ **1997ko apirila:** Espainiako Ministroen Kontseiluak Itoizko Urtegia eta Nafarroako Ubidea interes orokortzat jo zituen.
- ♦ **1997ko ekaina:** Entzutegi Nazionalak Nafarroako ubidearen proiektua indargabetu zuen ingurumenaren azterketarik ez zuelako.
- ♦ **1997ko uztaila:** Espainiako Auzitegi Gorenak Itoizko urtegia baimendu zuen, baina hasierako proiektua baino murriztagoa. 418 hm kubiko beharrean 9,7 hm kubikoko baimena izango zuen.
- ♦ **1997ko azaroa:** Madrilgo Auzitegi Gorenak Koordinakundeak lanak bertan behera uzteko eskakizunari ezezkoa eman zion.
- ♦ **1998ko urtarrila:** Entzutegi Nazionalak urtegia eraikitzen ez zirela ari esan zuen "hormigoizko horma oso garestia" baizik. Lanak ez zituen geldiarazi.
- ♦ **1998ko iraila:** Ministroen Kontseiluak Nafarroako Ubidea finantzatzeko hitzarmena onartu zuen. Hitzarmena urriaren 19an sinatu zuten Miguel Sanz Nafarroako presidentzalea eta Isabel Tocino ministroak.
- ♦ **1998ko azaroa:** urtegiako presa nagusiko lanak amaitu zituzten.
- ♦ **2000ko martxoa:** Espainiako Auzitegi Konstituzionalak konstituzionalizat jo zuen Itoizko urtegia.

HADE

Helduen Alfabetatze
eta Berreuskalduntzerako Erakundeak

Erakunde autonomiaduna

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

EGONALDIAK FAMILIA EUSKALDUNETAN PLANGINTZA

Euskara ikasi edo hobetu nahi duten ikasleak uztail, abuztu edota irailean etxean hartu nahi dituzten familientzako deialdia

1.- Familiak bete beharreko gutxieneko baldintzak:

- Biztanleriaren %70etik gora euskalduna duten udalerrietako zein auzuneetako batean bizitzea.
- Gutxienez, etxean edota baserrian lau kide bizi izatea egonaldia egiteko garaian.
- Kide guztien arteko ohiko komunikazio hizkuntza euskara izatea.

2.- Hilabeteko egonaldiagatik familiak jasoko duena:

82.000pta (492,83 euro)

3.- Eskabideak aurkezteko epea:

apirilaren 22a

4.- Informazioegoneak eta eskabide-orriak hartzeko tokiak:

- %70etik gorako euskaldun biztanleria duten udalerrietako udaletxeak.
- HABEren egoitza nagusia: 943 02 26 21

3.- Eskabide-orriak aurkezteko tokiak:

HABE (Egonaldiak Familia Euskaldunetan)
Vitoria-Gasteiz,3
20018 DONOSTIA Tel.: 943 022621

(2000ko martxoaren 20ko EHAA, 55 zenb.)

■ Nafarroako ubidearen gezurra

Halaxe dute Itoiz saldu: Irati ugalderearen urak mukurutuko ditugu, halabeharrez, gerora Nafarroako hegoalde egartia ureztatu nahi baldin badugu bederen. Aitzina-mendua da hau, herrialdearen urrea; ura. Patxi Gorraiz, Itoizko Koordinakundeko kidearen irudikoz, aldiz, Nafarroako Ubidea ez da oraingo kontua, historikoki 20ko hamarkadan hitz egin baitzen aurrenekoz antzeko egitasmoaren harira: “*Yesa urtegitik aterako zen ubidea hegoalderantz, baina aragoarrak kontra zeudela, orduan Ilunberriko urtegitik irtengo zela erabaki zen 70eko hamarkadan. Orain Itoizti tokatu zaio txanda*”.

Gorraizen aburuz argi eta garbi izan behar da Itoitzen helburua ez dela Nafarroaren ureztatzea. “*Estatuak Irati eta Aragoi ibaien urak erregulatzeke beharrari erantzuten dio Itoitzek. Noski, horrela agertzen badute, Nafarroa osoa dute urtegiaren arerio. Justi-*

fikazioa da, horrela, Itoizko urak Nafarroako erdialdea eta hegoa ureztatuko dituela”.

Horrenbertzez, gaur egun Nafarroako Ubidearen lanak ez direla hasi agerian paratzen du Gorraizek. “*1993an hasi zuten Itoiz, baina Estatuak ordaintzen du guztia. Ubideak 200 mila milioi pezeta balio du eta Estatuak soilik zortzi mila milioi ordainduko ditu*”.

Zentzu berdinean, urtegiak zilegizko duen gehienezko altuera gogorra ekartzen du Gorraizek. Izan ere, ubidea urtegiari lotzen zaion ahoa 535 metro tara dago, “*eta legeak dio 506 metro tara irits daitekeela gehienez. Noski, hau ez dute onartuko. Tira, hauteskunderen usainean hor dabilta lurak saldu-erosi dituztela jada ubidearen arrastorako. Guttira isilduko dira, jakin badakite-eta ubidearen gezurrak nondik egiten duen herren*” ●

okupazioaren mugimendu handia dagoenez, zentro sozial okupatuen inguruan lan egiten duen jendearen laguntza handia izan da. Arazorik izanez gero abokatu bat bilatzen dute; askotan, itzultzaile lanak egiten dituzte guretzako. Hitzaldiak, mintegiak... bertakoek prestatzen digute egutegia hitzaldiak eta solasaldiak emateko, gu herrialde ezberdinetara iritsi orduko”.

HURRENGOAN, NONDIK? Londreseko Milurteko Noriaren kasuan, adibidez, aste bat lehenago inauguratu zutelako arrazoiak, honexegatik aukeratu omen zuten zintzilikatzeko toki modura argitu zuen telefono lagunak, mundu zabalaren arreta bereganatzeko xedeaz alegia. Berlin go kasuetan berriz, gogoratuz nola behin harresia txikitzea erabaki zuten 1989an eta pertsonen elkarkidetzaren zutoihal gisara izendatu zutelarik Brandenburgoko Atea, justiziaren sinbolotzat ere, hau dela kausa bertaratu ziren harat. “*Eta Itoitzen ez da justizia bete-tzen*”. Gero, alemaniar telebistaren dorrea hautu izanarekin, “*hedabideek duten erantzukizuna salatu nahi izan genuen, zeharkako moduan bazen ere*”.

gikoki ahultzeko-edo, ohatila bat jarri zuten behealdean. Azkenean, suhiltzaileak etorri ziren eta atxilotu gintuzten. Hauek bederen, jakin bazekiten nola jokatu. Atxilotutakoan oso jarrera borroka izan zuten, jakinik gainera zer nolako mezuak diren Elizarenak; Lagun hurkoak zuretzat nahi ez duzuna ez desira. Alta, gurekin ez zituzten bete. Tira. Orain arte egin ekintzen ondorioz Londresen ez dago ezer gure kontra epaietan. Hagan ere berdin. Alemanian, ziurrenik, isunen bat ordaindu beharko da. Eta Vatikanon, oraindik ez dakigu ezer”.

Irudi liteke, bai, herrialde bakoitzeko turismo gida liburuetan hautu egiten dituztela lehendabizikoz eraikinik erranguratsuenak, ostean gero bertatik zintzilikatzeko. Eta halaxe egin zitzaion itaundu azkenean telefonoz atzerrian zegoenari, hurrengorako buruan izanik abailtzear dagoen italiar dorre okerra. Apika, zera, bertatik izanen genuela hurrengo erretratu mukurua. “*Ez dakigu. Dena den, jakin arren, ez nuen kontatuko. Zera, iritsiko zaizue gure berri. Ez ardura*”. Horrenbertzez, adio erran eta eten genuen telefono hizketa. Martxoan ostiral batez izan genuen berriro solidarioen berri, hilaren 17an, hain zuzen. Ez ziguten telefonoz deitu eta Hagako kongresuan agertu ziren bi kide biluzik gorputzean “*Itoizko Urtegia gelditu*” eta “*Urak ez du pribatizaziorik behar*” aldarriekin ●

◆ DANIEL MARTIRENA

■ Vatikanoko San Petri kupulatik zintzilik urtegiaren aurkako pankartak.

P A T X I N O B L I A

“ABERRI ABSTRAKTU BATEN IDEIAREKIN EZIN DA AITZINA EGIN”

A. Elsoegi

■ “Euskal Herriaren geroan Hegoaldeak du pisu handiena, haatik Iparraldea ez da aski kontuan hartu izan”.

Angelun sortu zen orain 56 urte, zortzi haurrideko sendi batean. Gurasoak -Felix eta Raimonde- medikuak izan zituen. Ez omen ziren mediku klasikoak baina. Afrikan aritu ziren mediku bizitzaren azkenaldian, konparazione. Amaren aldetiko aitatxi ere medikua izan zen. Bi arreba ere medikuak ditu, horietako bat Argitxu Noblia, Seaskako lehen lehendakaria. Amaren familia baionarra zen eta aitarena Kanboko. Kanboko Noblia txokolategi entsutetsua aitaren aitatzik ireki zuen. Txokolategiak Noblia izenarekin segitzen du egun. Emazteak Pantxike du izena. Bi seme-alaba dituzte: Xabi eta Elorri. Hendaiako Sokoa lantegiko gerentea eta Iparraldeko baitezpadako erreferentea da. Ez ditu batere gustuko elkarrizketak. Bera baino jende interesgarriagoa dagoela erran digu.

A LEBERTO ELOSEGI

■ “Beste aldekoak, pixka bat inperialistak dira berez; ezker nahiz eskuinekoak izan”.

Gazte-gaztetatik engaiatu omen zinen politikan. Enbata mugimenduko militante gazteenetariko bat izan zinen, Enbatako lehen permanente edo liberatua gainera.

Orduko garaietan ez zen militante soberakinik, eta gaur egun, funtsean ere ez. Haiek euskal militantismoaren lehen garaiak izan ziren. Nik 20 nituen, ikasketarako ez nuen gusturik. Familiarekin samurtu eta etxetik joan nintzen. Enbatan izan nintzen lanean liberatu gisa. Enbatako bulegoan lo egiten nuen.

■ Errebeldea zinen, antza. Pintada entsutetsu batean parte hartu omen zenuen itsasertzeko uhobi batean, baita larri pasa ere.

Errebelde pixka bat, pixka bat besterik ez. Donibane-Lohizuneko ibaiaren bokalean badago ezponda handi bat, hantxe egin genuen pintada handi bat: “4+3=1” lelo ezaguna idatzi genuen. Gure taldean bazen tintatzaile profesional bat, bestaldekoa, Sabino Uribe errefuxiatua, gogorra bera. Gaua zen, eta tintatzeko lekua arroka eta uraren artean zen, oso leku arriskutsua. Pintadak iraun zuen hamabost bat urte, gero des-

agertu zen. Aski gogorra izan zen lan hura, pintada egin ondotik untzia hondatu baitzitzaigun eta arroken kontra jo genuen. Beharrik arrantzale batzuek lagundu gintuzten.

■ Frantziako bozetarako kanpainen arduraduna izan zinen Enbatan.

1965ean erabaki genuen diputatu

□ “20 urterekin ez nuen ikasketarako gusturik, familiarekin samurtu eta Enbatako liberatu gisa aritu nintzen”

bozetan parte hartzea, baina kanpaina sustengatzeko ez genuen dirulaguntza aski Ipar Euskal Herrian. Hasi nintzen hemen biltzen eta 40 lagun inguruk laguntza eman ziguten. Horien artean, orain hiru aste hil den Baigorriko Marcel

□ “Meliton Manzanasen eskutik pasa ondoren -10 egun atxilotua- kanporatua izan nintzen Espainiako Estatutik”

Monlog zegoen, gerora abertzaleen arras kontrakoa bihurtuko zena. Orduan dirua ematen zion Enbatari, pentsa! Hemen lortu genuen dirua kanpainako eguneroko gastuak egiteko baino ez zen ordea, egiazko kanpaina egiteko ez zen aski eta

diru eske joan ginen beste aldera.

■ Hango egoera, berriz, nolakoa zen?

Oraingo aldean ezberdina zen Hegoalde. Jeltzaleek ekarri ziguten laguntza handiena. EAJren oinarriko militanteek laguntzen ziguten zenbait herritan. Oñati eta Eibar gogoratu zitut. Diru gehien ematen zutenak alderdiko jende dirudunak ziren, noski. 21 urte nituen, Iparraldekoa izaki gure xedeen inguruan nola-halako azterketa gairatu behar nuen. Nik ez nuen inolako konplexurik, ez nuen inor ezagutzen. Ekitaldi horietako bate-

an, kokotx handi bat zuen pertsona bat mintzatu zitzaidan, eta hark ireki zizkidan ateak; ate frango. Gero jakin nuen Juan de Ajuriagerra zela. Beraz, nire azterketa gairatu nuen nolabait.

■ Enbatan gorabehera frango izan ziren gero. Zuk nola utzi zenuen mugimendua?

1966an izan zen. Kan-tonamenduetako bozetan hautetsi bat ateratzea pentsatzen genuen, baina ez genuen lortu. Alde batetik diru arazoak genituen gure kanpainak azkartzeko, eta

bestetik, tirabirak barnean. Ni urte berean arrestatua izan nintzen bestaldean. Meliton Manzanasen eskutik pasa ondoren (10 egun atxilotua) kanporatua izan nintzen Espainiako Estatutik. Ene errebel- dia amini bat apaldu zitzaidan nonbait.

Nik ere behar nuen bizi, Enbatarekin ez baitzen posible (irriz). Joan nintzen ikasketak egitera Parisera. Enbatako zuzendaritzan hamar bat lagun geratu ziren. Morala jaitzi zen.

Nahas-mahasa hasi zen ETaren munduan, bestalde: felipeak eta besteak...

■ Zure ustez, ETak eklipsatu al zuen Enbata mugimendua?

Bestaldekoak, zinez eta berez, pixka bat inperialistak badira; ezker edo eskuin

izanda, berdin. Orduan, horiek zituzten indarrak eta baliabideak. Haien interesen arabera erabiltzen zituzten bitarteko haiek. Oro har, hemengo problematika batere hartu gabe bizi izan dira Hegoaldeko militantek. Hemendik laguntza asko ekarri zaio Hegoaldeko borrokari. Ni laguntza ekarri duen horietako bat naiz, eta kritikatu izan naiz honela pentsatzen dudalako. Etorkizunari begira Hegoaldeak benetako pisua du Euskal Herriaren geroaz; hori horrela izanda ere, Iparraldea ez da aski

kontuan hartu izan azken hogeitaz. Alde batetik, guk indarrak ez dugulako, eta bestetik, gehiegi eskatzen dugulako naski. Alta, erran behar da, oraindik ere edozein gipuzkoar txintxo, Hendaiara pasatzen delarik, Frantziara pasatzen dela. Badoa

Camembert erostera, eta ez du bere bidean euskaraz eskatuko, ez, bere ustez Frantzian baitago. Oso abertzale izanik ere, barne kolonizazio bat, egiazko kolonizazio sentimendu bat dago Hegoaldeko abertzaleen artean.

■ Gazte abertzaleen artean ere bai?

Orain bi urte Jarraiko gazteen martxa izan zen. Oiartzundik etorri ziren Iparraldera. Hemendik beretik pasatzean ez ziren ausartzen galdetzeraz euskaraz. Frantsesez edo espainolez galdetzen

zuten, baina ez euskaraz. Eta euskara mintzatu genuelarik, ea euskaraz bagenekien galdetu ziguten harriturik. Beste mundu batekoak bagina bezala. Badaude Iparraldea ezagutzen dutenak, baina kasuka. Jende gehiena exotismoz dator Iparraldera, pastoralara edo antzeko ekitaldietara; eguneroko bizitzaz deus gutxi daki alta.

■ Parisera joan zinen, eta handik bueltan Sokoa lantegia muntatu zenuen.

Sokoa lantegia muntatu egin genuen Enbata garaiko ametsak pasa ondoren, baina gure problematikaren ildoan beti ere. Iparraldeko jendeak bizi behar zuen, eta hemen egon gure herria biziarazteko. Sokoa sortu zen Hegoaldean indar izugarria zelarik industria mun-

duan. Ez ziren, kasu, Katalunian bezain trebe salmenta kontuetan. Gu Iparraldeko euskaldunok, naski, erraztasun gehiago genuen bestaldeko produktuak saltzeko, eta ideia horrekin abiatu zen Sokoa; betiko ametsarekin. Bestaldeko jendea eta hemengo jendearen artean sortu genuen Sokoa, orain hogeita bederatzi urte. 20 bat kidek kapitala jarri eta hiru langile hasi ginen bestaldeko produktuak saltzen: bulegoko aulkiak, sukaldeko mahaiak, apalak, etxerako tresneri mota

□ “Jende gehiena exotismoz dator Iparraldera, pastoralara edo antzeko ekitaldietara, eguneroko bizitzaz deus ez daki alta”

ALBERTO ELOSEGI

■ Sokoa Enbataren ametsaren ondoren eta ildo berean montatu genuen.

Hamarrekoa

ROGER IDIART

«Saint-Louis Gonzagueko nire irakaslea eta ezkondu gintuena»

MIXEL LABEGUERIE

«Herriko itxaropena eta tristura»

XIPRI ARBELBIDE

«Heletako piperra»

MIXEL INTXAUSPE

«Garaziko kontrabandista»

MAURICE ABEBERRI

«Pertsona baliogarria. Gauzak argiki ikusten zituen. Ziuraski, arazo pertsonalengatik, ez zuen barnean zeukan guztia eman herriaren alde»

JULEN MADARIAGA

«Garai bat markatu zuen. Agian, gehiegi iraun zuen lehen lerroan»

JAKES ABEBERRI

«Betikoa. Nahasia baina kristoren indarrarekin»

XIMUN HARAN

«Kasko gogorra»

RAMUNTXXO KANBLONG

«Denekin adiskide»

JEAN-LOUIS MAITIA

«Egiazko adiskidea»

TXOMIN ITURBE

«Itxura handiko pertsona. Ez dakit zergatik ez duten argitu bere hil modua. Bere heriotza bitxia izan zen oso. Misterioa»

guztiak. Hegoaldean erosi eta hemendik zabaldu egiten genuen Frantzia barrena. Ohartu ginen bulegoko aulkiak benetako bidea egiten ahal zuela, eta hortik hasi ginen muntatzen eta tapizatzen. Egun lantegi handia bilakatu da Soko; 200 langile dituen. Partizipazioak ere badi-tugu Frantziako beste bi lantegietan -150 langileko bi lantegi- gure merkatua azkartzeko.

■ Soko kooperatiba gisa ere deitua izan da. Horrela izan al da inoiz?

Ez dakit izan garen behin ere. Printzipioz bai. Kooperatiben kudeaketa moldea txarren artean hoberena dela uste dut. Badira hoge urte langileei eskaini genieni lantegia kooperatiba bihurtzea. 8 alde, 4 kontra eta 20 abstentzio izan ziren. Beraz, ohartu ginen ez zuela balio kooperatiba gisa aitzina egitea. Egun, mozkinen heren bat zatitzen da langileen artean, eta erdia sartzen da finantziario sistema batean. Langileen esku dago kapitalaren %78. Kontseiluan 4 langile daude. Pentsatzen dut gure sistema ez dela txarra, baina galde iezaiezu langileei. Beste erantzun bat ukanen duzu agian.

■ Herrikoa-ren barnean hainbat enpresa ari dira Iparraldean. Kooperatiba gisa kudeatzen al dira?

Eztabaidak izan ziren hor ere. Herrikoan pentsatu izan dugu, kooperatiba gutxi izanik, zaila dela kudeaketa egonkorra garatzea; hemengo jendeak ez

dauka kooperatibako kulturarik gainera. Herrikoa eraiki genuen edozein lantegitan partehartzeko gisan. Arrasateko kooperatibakoek ez zuten hori begi onez ikusi. Haietzako molde horretan aritzea traizio bat zen, istilu zenbait ukan genuen Retegi jaunarekin. Hemengo kooperatiben lehenbiziko belaunaldia errefuxiatumilien eskuetan izan zen. Guk kooperatiba bideratzeko lehenbiziko urratsetan gerente bat eskatu genuen, denen artean eramateko; Jean-Louis Maitia zena. Baina ez zitzairen komeni miliei. Hortik hasi zen zatiketa bat, eta hortik ere jalgi ziren azpiko iritzi txarrak alor politikoan.

□ “Beti entseatu naiz politika eta lana bereizten, baina batzuek biak nahasi dituzte. Batzutan erabilia sentitu naiz”

Ezkertiarrek kooperatiba ideia bultzatu nahi zuten. Haien esanetan, ordea, Herrikoaren filosofia eskuinaldean zegoen. Kalapitak izan ziren. Baina ez soilik alor horretan. Garaia halakoa zen. Baziren istiluak ere Seaskan; alor guztietan funtsean.

■ Sokoan armategia aurkitu zuten garaia. Nola gertatu zen hura?

Sokoa abiatu zelarik -1971an- errefuxiatuek bizi zituzten baldintzak eta 80ko hamarkadan bizi zituztenak oso ezberdinak ziren. Errefuxiatu jende ona zegoen. Uste genuen, beren bizitza egitera zeto-

rrela eta ez borroka armatua segitzera. Baina hori ez da beti horrela izan, jakina. 80ko urteetan 40 langile baginen, horietako 12 errefuxiatuak ziren, eta tailerrean ari ziren denak. Haiek zuten formakuntzagatik haien gain zegoen tailerreko ardura. Gainera, haiek beti taldeka egiten zuten bizimodua, eta gaineratikoak bakarka. Lantegiko aldarrikapenak egitean ere harremanen desbideratze bat sentitu zen Sokoan. Demokrazia delako garaia etorri zen, eta horiek segitzen zuten haien maneran, haien ikuspegiekin, eta gainera, bazekiten hemengo biziaz eta lanez.

Marey kasua lehenik (filial baten langilea zen) eta Joxi eta Joxeanen de-sagertzea izan zen gero. Hartara, segurtasun neurriak hartu zituzten eta lantegian gelditzea eskatu zuten. Printzipioz ez genuen gaizki

ikusi. Geroago atzeman zuten Sokoan muntatu zuten zuloa. Gu lantegi bezala aski azkar ginen. Bankuek diru sarrerak moztu zituzten arren atxiki genuen.

■ Jose Luis Arrieta ‘Azkoiti’k hartu zuen bere gain zuloaren egiletasuna. Sokoak kario ordaindu al du gertaera hura?

Sokoa sortzean, lehenbiziko urtean jada, Sokoaren kontra idazten zen Madril: “*Los atracos de Galdacano se organizaron desde los teléfonos de Soko*” idatzi zuen “ABC” egunkariak. Luca de Tena auzitegiara eraman genuen difa-

T a n t o a

Ametsen obratzailea

Roger Idíart

Zuraideko apaiza eta idazlea

Patxi Noblia-Baionako Saint-Louis de Gonzague ikastetxean, 1955-1956 urteetan, ezagutu nuen; hamairu urterekin laugarren mailan zegoelarik. Mutil goxo, ameslari ezti baten itxura zeukan, baina begia beti erne eta irribarre kokin bat ezpainetan. Aurreko urtean, matematika erakasle batekin arazoak ukanak zituen. Hura gizon bortitz manatari bat zen, adimenduz hedadura ttikikoa. Patxik aldiz, bazuen halako olerkari aire bat eta izpiritua jauzika ari zitzaion, erakasle-molde aspergarri hartatik urrutit... eta, jakina, delako erakasle higuinagari harek nota txarrak ematen zizkion.

Patxi doi-doi igo zen goragoko klase-mailara. Baina klase hartako letra-erakaslearekin ongi konpondurik, benetan ikasketak onak egin zituen. Geroztik bide egin du, bai abertzale mailan bai bere ofizioan. Eta hain zuzen, Iparralde honetan, lehenbizikoetarik izan zen Patxi, garai hartako fatalismoaren apurtzaile. Orduan hasi ziren gazte batzuek sorlekuan lanpostuak sortzen. Nork esango zuen Patxi eta bere lagunak eraiki Soko lantegia, bere kategorian, Frantziako lehen aterako zenik? Patxi ameslari izatea baditeke. Baina bere ametsak hain ederki obratzen dituen ameslaria nola ez gorai? ●

■ "Garapen Eskeman ez dago ahalmenik agintariak nahikaririk ez dutelako".

mazioagatik. GALen garaia etorri zen gero. Hori betikoa izan da. Sokoan erre-fuxiatuak izan dira lanean: miliak, poli-miliak... Sokoaren aurka, beti aritu dira "Interviu", "Tiempo" eta halako aldizkariak. GALen garaian erreketak piloa izan zen: Alkin, *Collectivites Services* gure filialean... Oso giro gogorra zen. Ekintza haiek guztiak ez ziren nahasi behar, baina batzuek nahasten zituzten. Herriko jendeak beti pentsatu du gure dirua berezia zela, gestioa berezia genuela. Fiskalitatearen auditoretzak izaten ditugu urtero. Etorri dira berriketan eta dena garbi aurkitu dute. Ni beti entse-
atu naiz politika eta lana bereizten, baina batzuek biak nahasi dituzte. Batzutan erabilia sentitu naiz. Hamaika aldiz azal-duta ere, ez alde batekoak ez bestekoak ez ditut konbentzitu. Nork bere iritzia izanen du Sokoari buruz.

■ **Herriaren alde borrokatzea ez da samurra inola ere.**

Zaila da borroka egitea, edozein borrokak ondorio mikatzak ekartzen ditu; dela lan munduan, dela euskararen munduan. Gure mundua nahasia da, desberdina da; euskararen munduan 'terrorista' potentzial anitz dago. Hastapenean erre-

fuxiatuak gudariak kontsideratuak ziren, orain terroristak. Borroka armatuak duela 25-30 urte zeukan zentzua eta gaurkoa ez da bera, baina beti izen bera du. Zentzu edo norabide berdinean ari dira, baina...

■ **Zuk nola ikusten duzu mundu hori?**

Borroka armatuan ari dena talde tipi batean da. Horrek ez du laguntzen batere ikuspegi objektiboa izaten. Azken hiruz-

□ "Borroka armatuak duela 25-30 urte zeukan zentzua, eta gaurkoa ez da bera, baina beti izen bera du"

palau urtetako bidea oso okerra eta kaltegarria da. Baina, ziur naiz, hor ari direnek oso zintzoki ari direla pentsatzen dute. Batzuek pentsatzen dute horien artean esku beltz bat dagoela. Ni ez naiz hain urrun joango, baina ikusiz Lizarra-Garaziren ondorioz piztu zen itxaropen izugarria non geratu den, normala da horrela pentsatzea ere.

■ **Iparraldean Euskal Departamendua da jomuga. Nola ikusten duzu borroka hori?**

Gaurko munduan hedabideen aldetiko diktadura baten pean bizi gara. Heda-

bideek pentsaera eta moral bakarra eraiki dute. Ezker nahiz eskuin izan, eskema berdinekin funtzionatzen du gizarteak. Jendeen iritzia hedabideek moldatuak dira. Ez dugu sobera aitzinatzen ahal, minoria gara, ez gara aski azkarrek garaitzeko. Urraska joan behar dugu.

■ **Garapen Eskema delakoan ari zara. Ez omen du ahalmen gehiagorik, ordea.**

Ahalmenik ez dago agintariak nahikaririk ez dutelako. Eskema lardatzen duten hautetsi askok beren izpiritu demokratikoa aipatzen dute, baina ez dute Eskema betetzen. Beren aukian segitzen dute ordea. Herrien interesa ez da horien problema. Gure

ideiak komeni zaienean darabiltzate bakarrik. Baina hori esanez, zer egin? Behar da kritikatu, bultzatu, alor horretan erabiliak bagara ere. Alternatibarik ez dago. Aberri abstraktu baten ideiarekin ezin dugu aitzina egin. Eskemaren bitartez jendearen iritzia eta herriaren bilakara neurtzen ditugu. Eskema bidegurutze batean dago.

■ **Desobedientzia zibilaren bidea eraginkorra dela uste duzu?**

Idea horrekin aitzina egin nahi dutenek giristinoen disziplina beharko dute. Gaurko moralarekin ez du zentzurik desobedientzia zibila aipatzeak.

Desobedientzia zibila ez da hemengo gehienen nahia.

■ **Paueko Kontseilu Nagusian Ipar Euskal Herriko hautetsien aulkiak bahitu dituzte. Zer iruditu zaizu?**

Aulkiena salatzeak molde bat da. Herritarren aldetik ez da gaizki hartua izan. Kasu eman behar da alta, aulki bat puskatzen bada! Sokoaren hementi dago aulki horien ordaintzeko zernahi gisaz. Norbaitek erran du Sokoaren izan daitekeela ekintza horren gibelean. Beraz, kasu eman behar dugu ●

◆ MIKEL ASURMENDI

E Z P A

PRINTZA

ANTZERKIAZ
FIO

Agus Perez antzerki kritika-riaren hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n esanak Euskal Herriko antzerkigintzaren inguruan:

"(...) Badaukat fedea ordea antzerkiak duen ahalmenean jendearen bihotzean eragiteko, eta horren harira esango dut berpizkunde nabaria jazo dela gure antzerkigintzan azken hamar urteotan. Dudarik gabe, gorantz joan da ia etengabe gure artean sortutako antzezlanen kalitatea, baina nik bereziki hartzen dut berpizkunde horren adierazgarritzat hemendik handik sortu diren udalantzokiak. Haietarikoz batzuek bizimodu anemikoa daramate antzerkiari begira. Beste batzuk, ordea, oso kementsu jaio ziren eta (euren artean sor litekeen lehia giroari aurre eginez) nahia- go izan dute elkarbizitzari ekitea indarrak batzearen ikusleonekin zein antzerkiaren onerako. (...) Hobetu beharreko betiko puntu beltza, euskararena alegia. Ume-antzerkia euskara hutsez egiten da ia-ia eta nagusien- tzako produkzio gehienek sortzen dute beren euskaraz-ko bertsioa, baina berandua- go ia beti, eta horrek erabat mugatzen du ikusle kopu-rua. Euskara bizi dadin arlo askotan egin behar dugu lan aldi berean: Azpeitiko bezalako jardunaldietan, testuen naturaltasuna bermatu ikusleak ikara ez daite-zen, euskarazko emanaldiak erdarazkoak baino lehenago programatu, hedabideetan oihartzuna bilatu, promozioak asmatu (...)"

DANTZA BITARTEZ UZTARTU

GIPUZKOAKO Foru Aldundiaren eta Biarritzko Balletaren arteko elkarlanaren ondorioz izaera nazionaleko koreografia zentroa sortuko da. Dantza konpainien gabezia eta mugaz bi aldeetako erakundeek elkarlan eza konpontzeko sortuko da zentro hau. Hasieran 14 dantzari izango ditu, hiru Hego Euskal Herrikoak. Baina bost urtetan 20 dantzariz osatzea espero dute. Mugaz gairik koreografia zentro honek helburu ugari ditu. Horien artean, lan koreografikoaren hedapena, horretarako obrak maiztasunez eskainiko direlarik Donostian eta Miarritzen; eta koreografo eta dantzari gazteak bultzatzea, datorren urteko irailean ikastaro bat antolatuko da Artelekun xede horrekin. Zentro honen lehen lana, "La Chambre d'Amour" maiatzaren 13 eta 14an estreinatuko da Miarritzen.

"JAKIN"EN AURKIBIDE OSOA

ALE berezia plazaratu du "Jakín"ek 2.000. urteko lehenengo zenbakian. 116/117. zenbaki bikoitzean, 1956an aldizkaria sortu zenetik 1999ko azken alera arte aldizkarian argitaratu- tako lan guztien aurkibidea jaso dute. Hiru atal nagusitan banatu dira lan horien aurkibideak: 1956tik 1969an Fraga Iribarne galerazi arteko artikulua eta 1977tik 1999ra bitarteko lanak

■ "Jakín"en 1999ko azken alea.

idazleen arabera sailkatuak; artikulua horiek guztiak gaika antolatuta; eta debekuaren ondorioz, garai horretan kaleratutako "Jakín Sorta" lan monografikoen aurkibidea. Guztira, 150 ale eta 2.611 artikulua irten dira kalera.

ANTZERKIA IKUSI ETA IKASI

ARTE Eszenikoen zentro berri bat jarriko da martxan hilabete gutxi barru Iruñeko Arro- sadia kaleko Guelbenzu Zinema zaharrean. Bi zutabe nagusi izango ditu antzoki berriak: bate- tik, keinu antzerkia irakasteko akademia bat sortuko dute bertan. Hiru urtetako ikasketak eskainiko dituzte, hirugarrenean praktikak burutuko direlarik. Ikastaroak datorren ikastur- tean hasiko dira eta nazioarteko irakasleek eskainiko dituzte. Bestalde, emanaldi ugari

H I T Z B I T A N

- Hasier Etxeberriak zera zioen "El Mundo"n epaiketetan egiten den euskararen zapal- kuntza: "Euskaraz idaztearen malerusik handienetakoa da inortxok irakurriko ez balu bezala gertatzen direla gauzak (...) Euskaraz idatzita dagoena ez da existitzen, antza".
- Anjel Lertxundi itzulpengintzaz mintzatu zen "El Correo"n: "Hizkuntza handi normal bateko irakurle arrunta ez da ohartzen orijinal baten aurrean ala itzulpen baten aurrean dagoen (...) Zerbait balu berezgarri jatorrizko obrak, hitzaren gozamina luke. Itzulpena,

JAZZ DANTZA GERTU

Urruti daude oraindik Getxoko eta Gasteizko Jazzaldien XXIV. edizioak. Lehenengoa uztailaren 5etik 9ra egingo da; bigarrena, hil horren 16tik 22ra. Musikagile europarrek parte hartuko dute Getxoko jaialdiaren hiru sailetan: ikuskizunetan, taldekako lehiaketetan eta Hirugarren Milurteko atalean. Dave Holland, Joe Zawinul eta Kenny Wheeler izango dira, besteak beste, oholtzaren gainean, eta Tete Montoliu izango da omendua. Gasteizera berriz, Michael Brecker, Pat Metheny, John Lewis, Kepa Junkera eta Béla Fleck eta Manhattan Transfer etorriko dira. Azken honek Louis Armstrong-en omenez programa berezia prestatu du.

eskaintzeko xedea dute antolatzaileek. Guelbenzu Antzokiko lehenengo ikuskizuna uztailaren 5ean eskainiko du "Legaleon Teatro" k.

GAZTEAK KLASIKOA LANTZEN

XVIII. mendetik gaurdaino izan diren musika konpositore ospetsuenen doinuak eskainiko dituzte musikari gazteek "Udaberriko errezitaldian". Hilaren 4an hasi eta 14an amaituko diren emanaldi hauek Maurice Ravel Nazioarteko Musika Akademiak antolatu ditu. XV. edizio honetan Chumann, Chopin, Brhams eta Mozarten doinuak entzungo dira, besteak beste.

ARTELEKUKO AUERRERA BEGIRA

GARAI berrietara moldatuko da Arteleku aurtan. Bere nortasuna mantenduz, eskaintza

berriak burutuko ditu: web orrian informazioa eskaini, Internet bidez eginiko artelanen erakusketa eta tailer eta hitzaldi berriak antolatu ditu.

■ Artelekuk proiektu berriak abiatuko ditu.

■ Helena Taberna.

IZENAK

Helena Taberna zinemagile nafarraren lehen luzemetraia martxoaren 31n estreinatu zen Euskal Herrian. "Yoyes" filmak euskarazko bertsio bat ere badu, baina oraindik zehazteke dago honen estreinaldia noiz burutuko den. Filma ETako kidearen bizitzan oinarrituta dago eta Ana Torrent eta Ernesto Alterio dira protagonista nagusiak.

Julen Urkiza ikertzaileak "Aldizkari eta egunkarietako Euskal Bertso eta Olerkien Bibliografia" burutu berri du. Bertan, XIX. eta XX. mendeetako 46.000 olerki eta bertsoaren inguruko datu bibliografikoak jaso ditu. Lana interneten izango da ikusgai uda baino lehen.

Andoni Egaña martxoaren 28an aurkeztutako "Zaudete geldix pixka batean" lana da Elkarlaneanen Xaguxar saileko ehungarren alea.

■ Andoni Egaña.

berri, lauagoa zaio. Horretara laburtu daiteke irakurle abisatuaren bizkortasuna".

• Joseba Alvarezek honakoa esan zuen euskararen ofizialtasunaren inguruan "Euskaldunon Egunkaria" n: "Bide horretan oztopo larriena, euskarak Euskal Herri osoan eduki behar duen hizkuntza estatus ofiziala Estatu frantsesak zein espainolak ukatzea da".

• Egunkari berean Santi Erasok eginiko hausnarketak dira hauek artearen globalizazioaren inguruan: "Denok goaz globalizazio mundu batera, baina denok daukagu geure nortasuna eta historia. Kontraesan horiekin, nork bere bidea topatu behar du".

Benetako idazleen belaunaldi berririk ez

Izenburu tremendistegia izango da agian baina, Zarautzen ospaturiko Poeta Gazteen Egunean (2000ko martxoaren 25ean) lagun gutxi samar bildu izanak, belaunaldi berririk ez datorrenaren susmoa utzi zigun. "Hain gutxi ote gara?" errepikatu genion behin baino gehiagotan geure buruari. Hain eremu urria hartzen al du gazteengan literaturak? Idazle gazteak, egitan gusturago sentitzen al dira kalean, party intelektualetan baino? Hau ordea aitzakia hutsa da, egia esan artikulu honen helburua, gaia idazlearen benetako papera agertzea baita, edo idazlea den gaztearena. Izango da hausnarketarako parada aurrerago. Eztabaida plazaratua geratzea nahi nuen behintzat. Gaia sikiera plazaratzea zen helburua. Gutxienez osotasun baten parte garena ikusteko. Eta garenaren eta izan beharko genukeenaren aldea ikusteko.

Hain gutxi ote ginen galderari loturik ikusiko dugu badaudela datuak, hori ezeztatzen dutenak, agertzen dutenak gazte produkzio bat badagoela, nahiz eta erabili izan diren adibideak beti berak izan: Lubakitarren belaunaldikoei ateratako hainbat liburu, izen famatu batzuk, fotokopia edo fanzineetan kaleratutako literatura eta baita poesia esperimentalean jarduten duten hainbat eredu ere. Badira idazle gazteak beraz. Arakatu liburategietako apalak bestela. Edo diputazioek banatu ohi dituzten bekak edo lehiaketa ezberdinak.

GAUR egungo gazte literatura errealtate bat da. Agian gaurko belaunaldia besteetan baino epelagoa izanen da. Ez hain indartsua. Dispersatuagoa, talde bakarrean bildu beharrean hainbat talde txikitan biltzen direlako. Horrek aniztasuna adierazten duelarik. Aniztasuna ikuspegietan, jokamoldetan eta esanahian.

Baina zein da literaturaren helburua? Zerbait adierazi beharra. Adierazi behar alternatibo horrek egiten gaitu idazle edo irakurle, baldin eta zein paper hartzen dugun okasioan. Idazle, komunikatzaile, gazte izateak sortzen digun ikuspuntu bereziarekin, horregatik maiz jotzen dugu kalera edo gertuko errealitateak isladatzera. Odola irakiten diguten arazoei buruz idaztera, kezka edo ideia berriak azaltzera. Horregatik jotzen dugu sarritan lotsarik gabe garenaren zantzuak agertzera. Pentsatzen duguna, kezkatzen gaituena kalera. Inongo erreparorik gabe. Gero irakurleak jakingo du, hautatu edo baztertu. Baina han egon daitezela gure idazkiak behintzat. Gure ikuspuntu eta aldarrikapenak. Gure kezka. Horregatik miretsi ditugu batzuk, lotsa eta beldurrik gabe esan beharrekoa adierazten dutelako. Sarritan borroka galduetatik etorri garelako eta adiskideen hitzek galdu dutelako herri hau, idazle gazte batek aipatu bezala. Idazterako orduan

kontatuko dugunean ez ezik generoari ere erreparatzen diogu baina Darabilgun generoa ere, daramagun bizimoduaren islada delako. Idazkuntza bizia, laburra. Hitzak zorrotzak, bihurtuneetan denborarik galduta gabe apenas.

Idaztera bultzatzen gaituen arrazoi berak bultzatzen gaitu irakurtzera. Iritzi bakanak utzita gure burua irakurleagotzat jotzen dugu idazle baino. Gazte garen heinean ikasteko sasoian gaude. Denborak ipiniko gaitu bere lekuan. Utzi buruberoak izaten. Horrek ez du esan nahi pausoak eman behar ez direnik, urratsak beti eman behar dira. Erratzeko eskubidea badugulako. Eta erratzu ikasiren dugulako. Beste kontu

bat da pauso horietan nolako baliabideak erabiliren ditugun. Idazkuntza bultzatzeko badira hainbat lehiaketa, beka... Benetan baliagarriak ote dira dirulaguntza horiek idazkuntza bultzatzeko? Bakoitzaren lana baloratua izango dela aipatzen dute zenbaitzuk. Ados. Eta zer gertatzen da lehiaketa horietarako baldintzak igaro eta gero? Hutsa. Ausardia behar dela esaten da. Ados baita ere. Baina ausardia bakarrik ez da nahikoa. Zein izan da historian zehar poesiaren/literaturaren papera? Poesi sumiso bat sortu nahi dugu? Gure aurrekoek atzamarrez bidea ireki zuten eta gaur gu hemen Jaurilaritzako sariketen "idazle" bilakatu gara. "Idazle" deitu ahal bazaio behintzat.

LITERATURA ingurunea eta eztabaida aberasteko erabili behar dela uste dut. Kezka sortarazteko, gai berriak plazaratzeko, gai horiei buruz ikertzeko eta irakurleari kontzientzia harrotzeko. Agian Mario Vargas Llosa esandakoa ren aurka ez du literaturak mundu honetako problemak soluzionatzen lagunduko baina sikiera pertsonago egingo gaitu. Horregatik uste dut formalismo eta teknika hutsetik haratago joan beharrean gaudela. Horregatik sortu ditugu literatur taldeak, hor gaudela erakusteko. Gu ez goaz hitz hutsekin. Besteak? ez dakigu. Gu lubakiarren alde batean gaude, nahiz eta batzuek gure existentzia ukatu. Nahiz eta batzuk literatura lau jainkoren eremua balitz bezala aurkeztu. Guk badakigu non gauden eta nora goazen. Besteak? Ez dakigu. Definitu eta komunikatu beharra dago beraz. Belaunaldi berriek burutu beharreko papera horixe.

Besterik ezean, eskerrak Vladimir-en ekitaldietara etorri ez ezik, inguruko herrietatik zein presondegi eta erbestetik lubaki honetatik hitzen bidez erresistentzia posible egiten duzenoi. Gunter Grass-ek aipatu bezala literaturak iraungo badu, era subertsiboan iraungo duelako. Datorkigun munduaren erresistentzia gisa, alegia. Eta gu hortan saiatzen gara ●

JOSEBA OLALDE

Jon Benito

Vladimir brigadak taldeko kidea

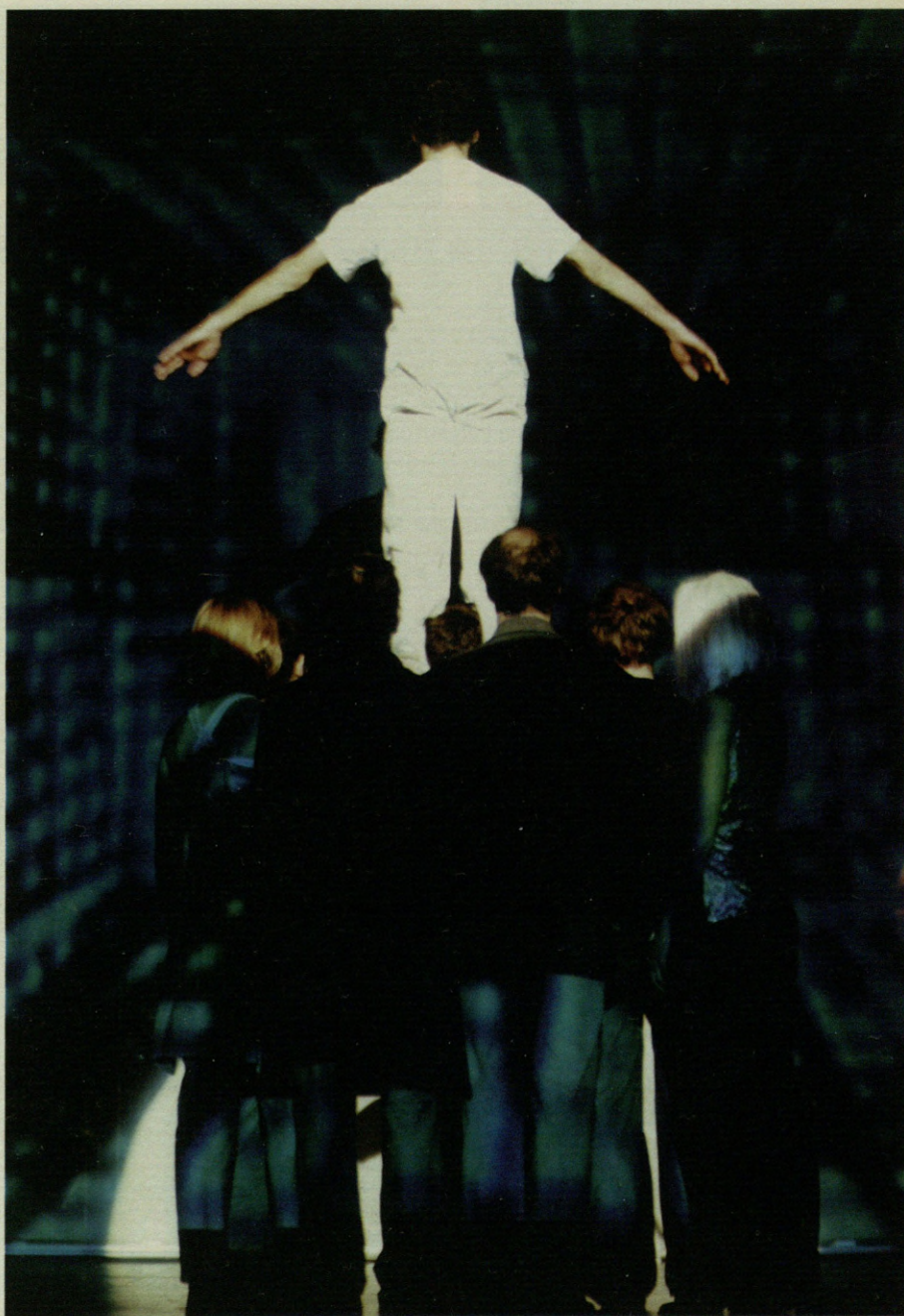
"Idaztera bultzatzen gaituen arrazoi berak bultzatzen gaitu irakurtzera. (...) Gure burua irakurleagotzat jotzen dugu idazle baino. Gazte garen heinean ikasteko sasoian gaude. Denborak ipiniko gaitu bere lekuan"

"Ikaro" ikuskizuna estreinatu berri du Maskarada konpainiak. Ikaro eta labirintoa gaur egungo gizartearen metafora gisa hartuta, adierazpide ezberdinez osaturiko muntaia dugu. Juan Carlos Perezen zuzeneko musika, antzerkia, dantza garaikidea eta bideo irudiak.

LABIRINTOTIK ALDE EGITEKO HEGOAK PRESTATZEN

Benetako gertakari bat hartu dute "Ikaro"ren abiapuntutzat: duela ez asko Getxon hil zuten arlotearen hilketa lazgarria.

Istorioaren haria Ikaro gaztearen bizitzari lotua dago. Beste gazte asko bezala, Ikaro, bere labirintoan bizi da, eguneroko errutina lasai eroan: bere ama eta lagunekin dituen harremanen gorabeherak, lan kontuak, eta abar irudikatzen zaizkigu. Pertsona, irudi eta labirinto berriak agertu ahala, ordean, astindu galanta hartuko du bere bizimoduak. Adibidez, liluratuko duen neska ezagu-tzean, maitemintzearen gazi gozoak biziko ditu. "Mundu guztiari gertatzen zaizkion gauzak islatu ditugu. Baina ibilbide horretan aurrez aurre topatzen ditugun hormatzarrak, uste dugunaren kontrara, guk geuk eraikitakoak dira. Gizabanako bakoitzaren errutina inguruko pertsonekin dugun harreman profesional edo pertsonalen ondorioa baino ez dela iradokitzeke, alegia" dio Carlos Panera zuzendariak. Alabaina, hau guztia kontatzeko modua arras berezia hautatu dute. Labirintoaren metafora unibertsaletik abiatu eta errealtate kaleidoskopikoari buruzko ikuskizuna eraiki. Ideia honen inguruan lan eginez, oso modu librean esperimintatu dute, bai musika arloa, bai antzerkikoa ere. "Ikuskizunaren mezua hala ere ez da batere hertsia, izatekotan olerki dramatikoa da. Izan ere, muntaia osatzeko hizkuntza ezberdinak dituzten jokalariai aukeratu ditugu; batzuk dan-tza garaikidetik datoz eta besteak antzerki naturalistatik. Hartara, entsegu ugari egin dugu espresio molde berera egokitzeke. Emaizta, gure ustez, hainbat adierazpideren bidegurutzean dago". Ikaroren rolean Asier Zabaleta dugu, "Agur titan" laneko dantzaria, eta Dedalorenean aldiz, Iñaki Urrutia

■ Gazte arrunt baten giro itogarria eta errutina islatzen ditu muntaiak.

ALBERTO ELOSEGI

(euskaraz) eta Patxi Ugalde (gaztelaraz).

Josu Mujika aktoreak prentsaurrean esan zuenez *"antzerkia eta dantza uztartzearen kontua guztiz atzeratua dago oraindik Euskal Herrian. Europan erabat normala dena, hemen ezer gutxi lantzen da eta egiten denean gainera, Frantziatik bereziki kopiatzen da. Hori dela eta, 'Ikaro' bezalako ikuskizuna oso lagungarria izango da jendea nahasketa hauekin ohitu dadin"*. Dantzariak maiz jotzen dute antzerki moldea lantzerantz. Antzerki-lariak berriaz, oso gutxitan alderantziz. *"Guk hortaz, mugimenduak zer adieraz dezakeen jorratu nahi izan dugu, hitzak erabili behar izan gabe; pantomima, hau da, gorputz eta keinu bidezko antzerkimota, hitza bezain adierazgarria izan daitekeelako"*.

Muntaiaren dramaturgia testu poeti-

koz osaturiko puzzlea da eta, testuak gainera, testuingurutik aterata daude, pertsonaia egoera ezohikoetan jarriz. Horri lotua, *"istorioaren garapenean testuak ez dira zati esanguratsuak, berez duten indarrarengatik txertatu ditugu. Mugimendua, keinua eta irudiak dira benetako haria"*. Borges, Benedetti, Brecht, Cocteau, Kavafis, Pessoa, Sarrionandia eta beste zenbaiten testuak errezitatzen dizkio Dedalok Ikarori galdutako iparra aurki dezan.

"QUADROPHENIA" GOGOAN.

Aldi berean, beste ezerk bezainbeste-ko garrantzia du Juan Carlos Perez mutrikuarrek berariaz sortutako musikak. Bera pianoan, Fran Iturbe gitarra eta programazioan, Fernan Irazoki perkusioan,

■ Airean, Ikaroren hegan egiteko irrikaren isla

Mikel Irazoki baxua zein teklatuan eta Carlos Panera gitarran.

*"Ikaro"*ren estreinaldia nahita atzeratu egin zen, Juan Carlos Perezen izen bereko azken lanarekin batera aterazedin. Hamar kantak osatzen dute diskoa: *"Insert coin"*, *"Hippie"*, *"Bueltak eman"*, *"Blues"*, *"Egun laburra"*, *"Ama"*, *"Erresi-*

■ Hegal batean pisua jarrita ere

Ikuslea hasieratik hegan jartzen du Ikarok; eta amaiera arte hor atxikiko du airean gustura labaintzen. Berdin dio ikuskizun hau betiko molde narratibotik ateratzeak, hots, hasiera, korapiloa eta amaiera; ez du halakorik, azken batean, irudikatzen duen gaur egungo gaztearen labirintoak irtenbiderik ez duelako.

Gogora dezagun greziar mitologiako mitoa: Dedalo arkitectoak labirintoaren irtenbidea kontatu zion Minos erregearen alaba zen Ariadnari. Eta honek Teseo bere maitaleari lagundu zion bertan gizakiak jaten zituen Minotauroa hil zezan. Mendeku egarritz, Minos erregeak. Dedalo eta Ikaro bere semea Kretako labirintoan sartu zituen. Irteera aurkitu ezinik zeudela, argizariz egindako hegoak asmatu zituen bertatik hegan alde egiteko. Hegan hastean baina, Ikaro eguzkira gehiegi gerturatu eta bere hegoak urtu egin ziren, itsasora behin betiko eroriz. Alegia, Ikaro ezin dela aske izan, ez aldeetara joanez ezta gora hegaldaturaz ere.

Idoia Zabaletaren koreografian dantzariak hegalariak bailiran mugitzen dira jantzi limurkorrak soinean dituztela. Aldizka ageri diren erloju handien bidez errutina azpiratzen zaigu. Eszenografia halaber, minima-

lista da; gizartean jasaten dugun etengabeko irudi bonbardaketa hiru dimentsiotan ageri zaigu, bertigoa ere sortzeraino. *"Ikaro"* honi hala ere, gorago hegaldatzea falta zaio. Irudiaren *"dramaturgiak"* deitu ohi zaie beste sormen iturrietatik edaten duten lanei. *"Ikaro"* ere mestizaje berri hauen baitan koka genezake. Gizaki ederrenak arraza ezberdinak nahastuz lortzen direla diote adituek. Esaldi hori ordea, ez da arte espre-sabideetara beti aplikagarria. Esperimentazioaren izenean denak ez duelako balio, ulergaitza gertatzea nahi ez badu bederen. Eta lan honetan dantza eta musika ongi lotuak dauden bitartean, hitza eta bideo irudiak, lekuz kanpo bezala daude. Gure irudiko ez daude ongi txertatuak pantomima eta dantzarekin. Eta, ahotsak, euskarazko bertsioan behintzat, ez du distirarik, metalikoegia dirudi. Dena den, ilungune horiek

argitzeko hor dugu Juan Carlos Perezen musika, ikuskizunaren bizkarrezurra bilakatzeko dena. Erritmoa ezarri eta pertsonaien aldarteak adierazteaz gain, aipatu elementuak ere bere hegalpean jartzen ditu, hauek ez baitira gauza beren kabuz bakarrik igotzeko. Edota gehiegi estaltzen ote ditu? Nahiz eta zentzuen bidez lortu ulermenaren bidetik baino, lan gozagarria da ●

■ Inpaktu bisuala eta musika dira ikuskizunaren lorpena.

lau diskurtso ezberdinak egonik, musika fintzen joan gara, harik eta beste elementuekin ongi integratu arte. Azkenean, ordubete pasatxo irauten duen muntaia geratu da".

Hurrengo emanaldietarako datak eta lekuak oraindik lotu ez badituzte ere, datozen hilabeteetan Euskal Herrian zehar mugituko dute "Ikaro" ikuskizuna. Nolanahi ere, ez dira emanaldi anitz izango, obrako musikari nahiz dantzariak beste konpromiso profesionalak dituztelako ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

ALBERTO ELOSEGI

■ Musika lagun dutela, keinu eta mugimenduak hitza baino esanguratsuagoak dira.

ñularena", "Ikaro", "Zeruan zehar" eta "Jainko berriak".

Juan Carlosek hasieratik garbi ikusi zuen "Ikaro" k estetikak pop bat eduki behar zuela, ikuskizunari jariora emango ziona, "ez genuen topikoan erortzerik nahi; Ikaroren sinboloa oso anbigua da eta arriskua zegoen 'dejavu' efektua sortzeko. Bi aukera zeuden: antzezlan bat girotzeko musika egin edota sinfonia moduko bat. Nola Carlos Panera eta biok garai berekoak garen, 'Quadrophenia' edo 'Tommy' bezalako opera rock horiek izan ditugu buruan. Baita Joseba Alcaidek atera zuen 'Ezekiel' disko xelebre hura, poema sinfoniko kutsukoa. Gainera, Itxaz sortu aurretik, 18 urte genituela, opera-rock bat taxutu genuen. Beraz, hori kontuan hartuta ekin genion lanari".

Sormen lana izan da zailena, "dexente kostatu zait hitzak egitea; beldurra neukan obran ageri diren poeten testuak astunegiak gertatzea musikatzeko, musikak bere hizkuntza duelako eta poesiak beste bat. Letrak arinak izatea nahi nuen, nahiz eta Ikarori buruz jardun. Musikaren trenbidea jarraituko lukeen lana, erraz entzuteko modukoa. Zerbait xelebrea egiteko baimena genuenez, Fran Iturbe eta biok, programazioa ere erabiliz kantak janzten joan gara. Baina noski,

ALBERTO ELOSEGI

■ Maskarada: 20 urte maskara aldatzen

Oholtza gaina ikerketa egiteko ere badela oso present izan du konpainia bilbotarrak, beti ere euskara hobetsiz. Aurten gainera, hogeigarren urteurrena dute. Bernardo Atxagaren "Jimmy potolo eta zapataria" haur antzerkia izan zen lehena 1980an. Harrezkero, lan anitzak taularatu dituzte, hala nola, idazki literarioen moldaketak: "Harrizko Aresti hau", "Marxkarada", "Ernesto izatearen garrantzia" Oscar Wilderena, Antonio Skarmetaren "Nerudaren postaria", 200 emanalditik gora egin dituen, "Landalan" antzerki musikala Oskorriekin, baita bakarrik ere: Patrick Süskind-en "Kontrabaxua", Stanislav Lem-en "Izarretako bitakora". Alta bada, "Ikaro" esperimental honekin "atseдена" hartu ondoan, esku artean duten hurrengo lana antzerkiaren ohiko ildora itzuliko da ●

asteburu honetan...
...GARAGARDO Lantegian
BAZKALDUKO DUGU !

BERTOKO
euskal GARAGARDOA

DEITU
ARINAGO!

Barazar Mendatea - ZEANURI

94 673 94 74

Aspaldiko asmoa egi bilakatuko da aurki. Karlismoaren Museoa atonduko dute non eta Lizarran. Gure historiaren aro garrantzitsuenetako baten biltoki izango den honetara orduko zutoihal, jantzi eta eskuizkribu andana inguratuko dituzte.

KARLISMOAREN HISTORIA MUSEO BATERA INGURATUKO DUTE

Lstiluak eta zalapartak 1833. urtean hasi ziren. Urte horretan zendu zen Espainiako errege Fernando VII.a eta bere tronua nork hartuko jakinkizun zen. Zenbaitzuk bere anaia Carlos Maria Isidro borbondarra gura zuten, gerora karlistak izanen zirenak alegia. Alta, ez zen horrelakorik gertatu, orduko liberal eta kontserbadoreen arteko tirabiretan erregetzaren jarraipenerako legedia aldarazi baitzuten, Carlos Maria Isidoren nahien kaltetan. Izan ere, handik aitzina zilegi izanen zen emakumezko baten tronuratztea. Carlos kanporat, eta Isabel II.a izanen zuten, bada, Espainiako erregina. Orduan zutitu ziren lehenaldikoz ezpatak eta pistolak, zorrozutz halaber gani-betak; Euskal Herrian eta Katalunian batez ere, kolokan zituzten-eta foruak.

Hargatik, hiru karlistadek marraztuko zuten mende batetik bertzerako jauzia. Santa Kruz apaiza eta Zumalakarregi ibiliko ziren euskal mendietan barrena borroka gordinenentan. Euskal abertzaletasunak Carlos zituen zaleen pentsamoldean duela sorburua erraten duenik badago. Eta hau

guztia dute, orain, museo baten ingurura biltzeko nahia eta asmoa. Karlismoaren museoa moldatzekotan dabil Nafarroako Gobernua Lizarrako Gobernadorearen Jaurregian.

ASPALDIKO ASMOA. Alderdi Karlistako lehendakari Jose Angel Perez Nievasek argitzen duenez, aspaldiko nahia da museo bat atontzearena. Zentzu honetan, Eusko Jaur-laritzarekin hartueman ezberdinak izan dituzte aurretik eta honen harira hitzarmen berezia sinatu zuten orain lau urte. Honen arabera, Alderdi Karlistak gorderik zituen hainbat zutoihal, jantzi eta bertzelakoak konpon-tzeko konpromisoa hartu zuen Eusko Jaur-laritzak. “Noski, gure historiaren zatiā da karlisten mugimendua, eta zaharkiturik aurkitzen ziren arras hainbat eta hainbat dokumentu eta testigantza”. Horrela, Bilboko Museo Etnologikoan daude akordio honen ondorioz berriztaturiko hamaika

material, etorki-
z u n e a n
Lizarrako
museoaren
apalategi
eta erakus-
leihoetan
ahokatuko dituzte-
nak. Historiari atxikiz,

Lizarrako karriketan galdu zuten lehenda-
biziko karlistada (1833-1840). “Gora

gure Carlos!” leloa tenore haietan oihuka-
tu zuen lehendabizikoa Zegamako Santos
Ladron mariskala izan zen, baina honda-
rreako mututu behar izan zituzten garrasi
eta aldarriak, galdurik baitzuten borroke-
tan aurrenekoa. Bada, karlista askorentzat
Lizarra izan zen seaska, eta guda bitarte
defenditu beharreko hiria. “Egia badiogu,
Lizarra bezain garrantzi-tsua izan zen
Tolosa, Hirugarren Karlistadan borroka
latza eman baitzen bertan, 1873an. Pen-
sa, horrelako museo baten peskizan,
arras egokitatzat jotzen genuen Tolosako
Aranburu Jauregia. Iratxeko monastegia
ere toki apropostzat hartzen genuen.
Azkenean, baina, Nafarroako Parlamen-
tuak Nafarroako Gobernuari hala eskatu-
ta, badirudi Lizarran izanen dugula koka-
turik museo. Eta kontentu gaude. Noski,
Lizarraldean gori-gorian bizi izan zen
karlismoaren mugimendua. Ibilaldi bat
emanez gero, Lizarra, Lakar edota Abar-
zuza inguruan, arrunt erraza da garai
haietako munizioa topatzea” dio Jose
Angel Perez Nievasek. 600 milioi pezeta
inguru (24 milioi libera) ordainduko ditu
Nafarroako Gobernuak Gobernadorearen
Jauregia eskuratzearen, oraindik Lizarra-
ko Udaletxearena baita. Bere kontura har-
tuko ditu, gainera, moldaketa guztiak.
“Argitu nahi dut, dena den, hau guztia
aipatu dutela komunikabide ezberdine-
tan, eta gobernutik erran zigutela orain
dela sei hilabete deituko gintuztela akor-
dioa sinatzeko, gure ardura izanen bai-
tzen dugun materiala museoarako laga-
tzea. Antza, istorioa zerbait moteldu da
hauteskundeak zirela-eta. Gure nahia da,
noski, lehenbailehen hau martxan jar-
tzea”.

MUSEORAKO BITXIKERIAK.

Jakina, etorkizunean atondu nahi duten

IOXFLACALIF

izan zen poxpolu kaxak, zigarretak inguratzeko paper-koadernoak edota postalak baliatzen alderdiaren nahiak eta asmoak barreiatzeko". Izan ere, hauetarikoz postal bat aipatzen du Perez Nievasek museoa izanen dituen bitxikerien artean: "Halaxe da, bai. Hirugarren Karlistadun (1872-1876) Carlos VII.ak erabili uniformea aipa daiteke, hau soinean zuela atera baitzituen erretratua postal baterako. Pirinioko mastin zakurra du

Perez Nievasi azpimarragarria iruditzen zaio halaber Ordiziako armaria brodaturretan duen zutoihala, horrekin izenpetu baitzituen Carlosek Gipuzkoako foruak. *“Gainera, istorio xeble bat badago honen inguruan. Oihalaren berriztatze lanak hasi zirenean hari-korapiloetan*

Halaber, Beirako printzesak brodatutako zutoihala du Alderdi Karlistako lehendakariak nabarmentzen: *"Izan ere, hauxe erabili zuten hiru karlistadetan. Erran daiteke ekonomikoki gauza hauen guztien balioa ez dela handiegia; alta, historikoki*

*dira garrantzitsuak, eta honexegatik dira gorde beharrekoak". Eta pistolak, mone-
tak, gutunak... Zumalakarregi izan zuten
gudaririk prestuena, edota Santa Kruz
apaiza. "Baina ez genuen politikari pres-
turik izan, eta hauxe da gure akatsik
larriena. Carlos VII.a bera, nahikoa
estrainoa zen, dohain berezirik gabekoa
eta, zergatik jakin gabe, erakargarritasu-
nik izan ez arren, bera izan zen guztion
buru. Ez zaizkigu politikari dohaitsurik*

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebetean 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat
- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

URTEBETEKO HARPIDETZA (BEza barne) • Hego Euskal Herria: 15.600 pzta / 93,76 euro • Ipar Euskal Herria: 746 libera / 113,73 euro
• Espainia: 15.600 pzta / 93,76 euro • Beste Atzerriak: 20.100 pzta / 120,8 euro • Airez: 31.450 pzta / 189,02 euro

DATA:

SINADURA:

ARGIA: 142 P. K. • LASARTE-ORIA 20160 • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

■ Carlos V.aren erretratua.

inguratu, eta horrelakoa izan da, bada, gure patua”.

MUGIMENDURIK ZAHARRENA.

Erran liteke egun politikaren zurrumbilorian dabilen mugimendurik zaharrena dela Alderdi Karlistarena, baina aurki hiltzeaz dagoena, eta horrexegatik heldu diotela museoari; ozpinaz bustirik dago burutazioa, baina gauza mortuak pilatu ohi dituzte horrelako eraikin aunitzetan. Barreari lotzen zaio Perez Nieves: “Egia diozu, aunitzentzat zerraldo gara jadanik; aunitzek, halaber, zerraldo ikusi nahi gaituzte, aspalditik”. Zaharkiturik ez ote dagoen, dena den, Jauna, Aberria, Foruak eta Erregea, lauak aldarrikatzen zituen proklama: “Historiak aitzina egiten du, eta ni ez naiz hau saihesten hasiko. Proklamarrena garai bati dagokio.

■ Zumalakarregik Gasteiz erasotu zueneko marrazkia.

Gerora, Vatikanoko Kontzilioak sinesmoldeen askatasuna onartu zuen; tenore haietan ez zen kasik errepublikanismoak ezagutzen eta bakoitzak bazuen bere aberria. Karlismoa, bistan da, ezberdina zen Murtzian, Valentzian, Katalunian eta Euskal Herrian. Orain ere hiltzera gaude derrigortuta, baina bertzelako arrazoiak izanen ditugu hiltzeko arrazoi. Foruak ditugu

■ Bergarako besarkada.

karlismoan duela zuhur defendatzen du Perez Nievasek, bertzeak bertze, Sabino Aranaren aitak, Hirugarren Karlistadarako armak erosten ustu zituelako bere sake-lak. Aranek berak karlistatzat zuen bere burua, euskal aberria sentitu zuen artio. “Gora gure foruak!”, haxe egiten zuten karlistek garrasi, eta horixe zen, finean, aberria defendatzea. Baina adar bereko kimuak ez dira inoiz lotzen eta horrela gertatu zen, gertatu da, aber-tzaleekin eta karlistekin. Tira”.

Carlos VII.ak Parisen zegoelarik monetak merkaturatu zituela gogoratzen du Perez Nievasek, eta haxe manatu zuela: txanponetan idatz zezatela “Viva los fueros!”. “Eta espero dezagun, aunitz dagoenez, guztiak erakusteko egonen direla aurki Lizarrako Gobernadorearen Jauregian. Historiak, bederen, merezi du” ●

◆ DANIEL MARTIRENA

■ Santa Kruz apaiza erdian.

oraindik ere defenditzen. Eta, hau argi eta garbi gelditu dadin, Euskal Herriko historia ezagutu nahi duen edonork Karlismoari ez badio erreparatzen, hankatrabatu, erori eta ez da berriz zutituko”.

Are gehiago, euskal abertzaleetasunak jatorria

■ Tropa liberalak Lizarra uzten (1873ko abuztua).

Oarsoaldean zinema, telebista eta publizitate lanak ekoizteko azpiegiturak bilduko dituen gunea eraikiko dute denbora gutxi barru. Gaur egungo hutsunea betetzearren, ikus-entzunezkoen industriari merezi duen lekua emango bide dio.

ZINEALDEA: ZINEMA SUSTATZEKO GUNE BERRIA OARSOALDEAN

ALBERTO ELOSEGI

■ Pasaiaiko La Herrera industrialdea (ezkerrean) eta Oiartzungo Ugaldetxo auzoa dira bi kokagune posibleak.

Urrietako Sarobe Arte Eszenikoetarako Gunea, Euskal Herrian zinemagintza garatzeko azpiegiturarik ez zegoela ikusita, Zinealdea proiektuaren inguruan hasi zen hausnartzen. Hausnartu ezezik, proiektua mamitzen ere hasi zen. Sarobek duela sei urte ekin zion bideari, eta sorreratik egin du lan zazpigarren artearen alde. Zinema eskola bat du eta zinema ekoizpen ugari egin dituzte bertan, bai Sarobek, baita gune hori erabili duten enpresek ere.

Esperientzia horretatik abiatuta, ikus-entzunezko produktuek gorakada nabarmena izan dutela ikusi dute, eta hazten ari den merkatu horren aurrean, zerbait egin beharra zegoela hauteman zuten.

Lehenik eta behin, Urrietako Udalera jo zuten proiektu hori azaltzera, baina Urrietan ez zegoen halako eraikin bat egiteko lur zorurik. Ondoren, Oarsoaldean

Garapen Agentziarekin, Lezo, Oiartzun, Pasaia eta Errenteriako udalek bultzatu eta Pasaiaiko Badia suspertzearen alde ari den erakundearekin, jarri ziren harremanetan. Ilusio handiz hartu zuen ideia Oarsoaldean Garapen Agentziak, eta proiektu horren aldeko apustua egitea erabaki zuten. Egun bideragarritasun plangintza

□ **“Kokaleku egokiena La Herrera da; Untzigintza Museoaren ondoan egoteak itxura polita emango lioke”**

burutzen ari dira elkarlanean. Oraindik ez dakite non kokatuko den; hala ere, kokaleku posibleak ari dira aztertzen. Aukerak bi dira, Pasaiaiko Portuko La Herrera industrialdea edo Oiartzungo Ugaldetxo auzoko futbol zelaiko ingurua. Proiektuaren sustatzaileek nahiago dute Zinealdea Pasaiaiko industrigunean kokatzea. Sarobeko zuzendari Enrique de Santiagok

esandakoaren arabera, “*kokaleku egokiena La Herrera dela iruditzen zaigu. Gainera, Untzigintza Museoa bertan eraikitzeako asmoa dago, eta horrek itxura polita emango lioke. Dena den, portuko batzordea ez dirudi oso interesatuta dagoenik, eta Oiartzungo aukera aztertzen ari gara*”.

Zinema izango da proiektuaren muina, baina bestelako ekoizpenak ere egingo dira telebista eta publizitaterako. Oarsoaldean kokatuko den zinema ekoizpen zentroak honako

azpiegiturak eta zerbitzuak eskainiko ditu: batetik, arlo honetako enpresen plato eta bulegoak hartuko dituen eremua: bestetik, lokal eta instalazio libreak. Hemen sartuko lirake 2000 metro karratuko zinema platoa, 400 metro karratuko telebista platoa, bulegoak, dekoratuak egiteko tailerra eta muntaketa eta emanaldi eranskinak, esate baterako.

Zerbitzuei dagokienean, langileri tekniko horritua egongo da Zinealdea, tekniko oso espezializatuak eta ez hain espezializatuak izango ditu. Halaber, aktoreak eta estrak aukeratu ahal izateko casting zerbitzua eskainiko da. Beste zerbitzu batek produkzioak aurrera eramateko dirulaguntza, koprodukzio eta abarren inguruko informazioa eskainiko du, eta filmaketa burutzeak, laguntza etengabea emango die ekoizleei gune honek.

Zinemagintzaren ekoizpen gunea izatea helburu hartuta, hiru alorretan banatzen da Zinealdea ekimena. Lehenean enpresa pribatuak egongo lirateke, telebista ekoiztetxeak, argiztapenaz nahiz eszenografiak egiteaz arduratzen diren enpresak. Ikus-entzunezkoen sektorean jarduten duten industrien beharrak asetze aldera, enpresa ugariarekin harremanetan izan da Sarobe, eta oso baikor agertu dira proiektuekin. Enrique de Santiagok esan duenez, *"enpresa askok azaldu dute proiektuarekiko interesa. Aurrekontratu batzuk badaude, alabaina hau guztia ekainean Saroben burutuko den Zinema Eskolen Jardunaldietan zehazten joango da. Orduan mundu mailako enpresa asko etorriko da, postprodukzio digitalean murgilduak daudenak, eta esperientzia interesgarria izango da"*. Oarsoaldea Garapen Agentziako gerente Fernando Nebredak zera adierazi du: *"Hamabi enpresek azaldu dute ekimenen murgiltzeko asmoa, Panavision, Camarant eta Icaro tartean"*.

Bigarren alorrean Film Comission deritzan film batzordea legoke. Batzorde hau, administrazio publikoaren laguntzaz, ikus-entzunezkoen ekoizpena bere ekintza-eremura erakartzeaz arduratuko litzateke. Oarsoaldea Garapen Agentziako gerenteak honela definitu du: *"Film Comissionen funtzioa proiektua mundu osoan saltzea da, lan komertziala egingo luke"*. Azken finean, film batzordeak informazio, kudeaketa eta laguntza zerbitzuak eskainiko lituzke, produkzioak erraztu eta merkatu daitezzen. Orobat, *"planeta osoan zinemagintzan zer ekoizten ari den jakin behar du momentu oro batzordeak. Euskal Herriko paisajeak 'salduko' lituzke, eta ahal bezain beste filmazio hona erakarri. Hein batean*

turismo bulego baten modukoa izango litzateke", dio Kike de Santiagok.

Hirugarren alorra zinema eskolak osatuko luke. Egun Urnietan dagoen ikasgela Zinealdera eramango dute; Sarobek hainbat urtetan jasotako esperientzia izango du oinarri eskolak, beraz. Gainera, luzatzea erabaki dutenez, bi urte iraungo ditu. *"Oso garrantzitsua da irakaskuntza irizpideak industria berarekin zehaztea, Urnietan jada gertatzen ari den bezala"*, azaldu du Sarobeko zuzendariak.

Ikasgelak Zinealden egoteak, prestakuntza teorikoa eta praktikoa emateaz gainera, ikasleen irteera profesio-

■ Lau erraldoi hauen ekoizpenaren hamaikak erakarriko balu, ez legoke txarto.

nala bideratuko luke. Ildo horretatik, *"logikoa litzateke ere zinema aktoreentzako eskola bat bertan kokatzea, lanbide bateratzeko"*, gaineratu du.

HEMEN ETA ORAIN. Zinealdea proiektu aitzindaria da; alabaina, inguruan ez dago ikus-entzunezko sektorearentzako zerbitzu azpiegiturak eskaintzen dituen halako gunerik. Proiektuaren sus-

tatzaileek ikusi zuten horrelako proiektu bat martxan jartzeko momentu egokia zela hainbat arrazoiengatik. *"Ez dakit zein arrazoi dela medio, meteorito bat erori zitzaigulako edo, Euskal Herrian zinemagile kopuru ikaragarria daukagu. Horrezaz gain, zinemazaletasun handia dago, horren adibidea da Donostiako Zinemaldia. Horregatik, potentzial hau bideratu beharra dago proiektu baten bidez"*, iritzi dio Enrique de Santiagok. Horri jarraiki, Euskal Herriko artista eta teknikari asko dago atzerrian lanean; hein batean berreskuratu nahi dira, eta bere lanaren zati bat hemen egiteko aukera eskura jarri nahi zaie. Sarobeko zuzendariak bere iritzia eman digu honen inguruan: *"Nik profesionalak atzerria joaten jarraitzea espero dut, denontzat onuragarria baita. Arazoa ez da kanpora joate hutsa, baizik eta zure zonaldean beharra egonik azpiegitura sortzeko ausardia ez dagoelako alde egin behar izatea"*.

Ikuspuntu kultural nahiz ekonomiko batetik begiratuta, garrantzia handiko industria da zinea. Izan ere, Sarobeko arduradunaren ustetan, *"zinea industria da, lanpostu asko eta diru asko mugitzen du. Beste gauza bat da industria horren emaitza den kultura. Kultura horrek hiritarregana iritsi behar du, eta sormen kontzeptu espiritual bat egon behar du. Momentu honetan kultura industria da; hala, proiektu honek bukatuko du filmak pantailan izaten, pantaila txikian kalitatezko ekoizpenak izaten, eta eskualdean lanpostuak sortzen eta zonaldea suspertzen"*.

Sustatzaileek azpimarratu dute Euskal Herriko paisaie ugaritasunak (mendia, itsasoa, basamortua, hiria, landa) aukera asko ematen dituela, eta ikus-entzunezkoetan jarduten duten enpresek filmazioak hemen burutzeko nahia agertzen dutela. Momentu honetan lanak egiten diren arren, azpiegitura eta zerbitzu faltak kanpora eramatera behartzen ditu. Zerbitzu guztiak gune batean bilduta egoteak ere abantailak dakartza, kostuak murrizten direlako.

Oarsoaldeari, bestalde, onurak ekarriko litzioke proiektuak. Eskualdeko baliabide tekniko zein naturalak sustatuko lituzke, eta ekoizpenek sortutako

diruaren zati bat bertan gelditzea ahalbidetuko luke. Lanpostu teknikoez gain, kualifikazio gutxiagoko lanpostuak sortuko lituzke: arotzak, elektrizistak, jostunak... Oarsoaldea Garapen Agentziako gerente Nebredaren hitzetan, "film batek lanpostu tekniko eta artistikoez landa, bestelako 250 lanpostu inguru sortarazten ditu". Halaber, eskualdeko turismoa sustatuko luke, baina ez soilik eskualdekoa; oro har, Euskal Herriaren irudi berria hedatzen lagunduko luke.

Lehen aipatu bezala, bideragarritasun plangintza ari dira egi-ten. Sarobe ari da plana burutzen, eta Oarsoaldea Garapen Agentziak babes teknikoa ematen dio. De Santiagok plana zertan den azaldu digu: "Orain kokapena, diseinua eta gestio politikoa definitzen ari gara". Nebredaren arabera, "aurreikusten da proiektu hau burutzeko aurrekontua ez dela 500 milioi pezetatik (20 milioi libera) gorakoa izango. Diru hori nork jarriko duen zehazteke dago; dena den, hori bideragarritasun plana aurkeztean erabakiko da. Eusko Jaurlaritzak eta Gipuzkoako Foru Aldundiak parte har-tzea nahi genuke. Hala ere, ez da inber-tzio oso handia, kostu hori edozein industrialdek hartu dezake bere gain".

Gunera eraikitzeko 12.000 metro

karratuko lur saila beharko litzateke has-teko, eta ekimena errentagarria izan dadin, hiru film ekoiztu behar dira urtean. "Inbertsio egoki bat behar da Zinealdea proiektuarekin hasteko, errekupegarria dena maila sozialean eta maila politiko-an", Sarobeko zuzendariak aitortu duenez. Proiektuaren arduradunen arabera, errentagarria izango litzateke ekimena. Eta adibidetzat jartzen dituzte Eskozia eta Rhone-Alpes zonaldeko esperien-tziak.

Ekainean bideragarritasun planaren emaitza aurkeztuko dute. Urria aldera erai-kuntza lanak hasi nahi lituzkete, azkar ez badabiltza beste batzuz aurreratuko dire-lako. Enrique de Santiagok aipatu duenez, "eskaintza gehiago izan ditugu, baina guk Oarsoaldeari eman diogu hitza, eta

beraiekin egingo dugu lan. Baina mugitu beharra dago, bestela, beste leku batean egingo dute".

Orain arte ekimenean laguntzeko prest agertu dira Oarsoaldeko lau udalak, Oarsoaldea Garapen Agentzia, Urrietako Udala, Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila, ekoiztetxe garrantzitsuak, sektorean dabiltzan profesionalak eta Euskal Herri-ko zein nazioarteko hainbat enpresa. Ea zeluloidezko zintak lotzen dituen ●

◆ KATIXA GARATE

■ Sarobeko zuzendari Kike de Santiago da proiektuaren bultzatzaileetakoa.

hik hasi udako topaketak

Uztailaren 4, 5 eta 6an Donostian

Vigotski, informatika, internet, musika, hezkuntza berezia, plastika, sexualitatea, jolasak, euskara, ingelesa, lanbide heziketa, atxikimendua....

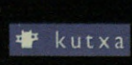
Eta aurkezpenak, hitzaldiak, eztabaidak, mahai inguruak...

Matrikulazio epea:

Apirilaren 14a arte

Informazioa: **hik hasi** aldizkaria

Tel.: 943 37 15 45

Astia Hartuta

L I B U R U A K

**DESIRA
IZOZTUAK***Ana Urkiza*Elkarlanean
153 orrialde
1.520 pta.

Hamalau istorio asmatu ditu Ana Urkizak bere lehen liburuan. Pertsonen arteko sentimenduak, maitasuna, gorrotoa, bakardadea... jorratu ditu egileak ipuin hauetan. Guztietan ere, gizonezkoak eta emakumezkoak honela jokatzera eramaten dituen desirak aztertu ditu. Bietan banatu ditu Anak desira horiek: ezkutuko desiran kokatu ditu lehen sei kontaketak, eta ageriko desirak azaldu ditu hurrengo zortzietan.

Hainbat komunikabidetan lan egin eta literaturaren alorrean zenbait sari irabazi duen arren, hau da egile ondarrutar honen lehen liburua. Aldi berean, Elkarlaneaneko Literatura bildumako 200. alea osatzen du honek. 1983an eman zitzaion hasiera bildumari Sarrionandiarren "Narrazioak" lanarekin ●

IPUIN DESLAIK*Itzi**Irazabalbeitia*Gero
118 orrialde
1.140 pta.

Julius komandantea, Amon Ra zeruko erregea, Izpiritu Handia, harri filosofalaren bila dabilen Jauregi erdi-kimikaria... Hone-lako protagonistak dituzte lan honetan bildu diren hamar ipuinek. Zientzia fikzioa da hauen ezaugarri amankomuna: gerrateak, arrisku egoerak, abenturak... dira bildumaren muina. Beti ere modu ulergarri batean kontatuak, hamalau urtetik gorako gazteek uler ditzaten.

Ez da hau Irazabalbeitiaren lehen lana. Elhuyar Kultur Elkartearen lehendakariak ehundaka artikulua eta bi eleberririk argitaratu ditu. Istoriez gain, bilduman Rafa Serras Uriaren hainbat marrazki erantsi da, guztiak ere zuri beltzean. Paisaje exotikoak, gizaki beldurgarriak... marraztu ditu Serrasek ipuin bakoitzaren mamiari lagunduz ●

**HATSAREN
POESIA***Hainbaten artean*Hatsa Elkartea
161 orrialde
doanHATSAREN POESIA
Olerko Bilduma
2000

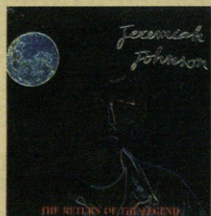
Berrogeita hamar olerkaritik gora parte hartu dute Hatsak kaleratutako "Olerko Bilduma 2000" honetan. Izen ezagunak daude bertan: Itxaro Borda, Amets Arzallus, Juan Mari Irigoien, Amaia Zubiria, eta abar. Olerkari bakoitzaren zenbait lan jaso da bilduma honetan, beti ere, idazleak berak Hatsa Elkarteari igorri zion modu berean. Hau da, inolako zuzenketarik gabe. Ondoren, bilduma martxoaren 19an Senperen eginiko "Hatsaren Poesia" festan atera zen kalera.

Olerkariak, mugarik gabe, nahi izandakoa idatzi dute. Horrez gain, poesiari buruz bakoitzak bere definizioa gehitu du. Batzuentzat sinboloa, besteentzat droga, garrasia Iratiko basoan edo gogoetak dira poesia. Aritz Galarragarrentzat aldiz, "zergatik ez, poesia zu zara" ●

**GRIMM ANAIEN
IPUINAK***Genaro Gomez**Zubiaren edizioa*Pamiela
336 orrialde
3.325 pta.

Zazpi edizio ezberdinetan kaleratu dira Grimm anaien ipuin liburuak. Lehenengo ipuina 1807an jaso zuten. Baina benetazko arrakasta, 1824an haurrentzat eginitako edizio bereziarekin lortu zuten. Ordura arte, herri ipuingintza jasotzera mugatu ziren, sarri ipuinen inguruko oharrek ipuinak baino luzeagoak zirelarik. Urte honetatik aurrera hasi ziren ordea marrazkiak baliatzen, detaile gordinak leuntzen... 1837ko edizio alemana erabili du Genaro Gomezek Grimm anaien ipuinak euskarara ekartzeko. Hirurogeita hiru ipuin bildu ditu bilduman. Txanogorritxo, Edurnezuri, Osoa eta zazpi antxumeak... dira hemen bildutako batzuk. Gainera, Alemaniako erromantizismoari buruzko "Gibelsolasa" eta ipuin tradizioen inguruko oharrek gehitu ditu ●

D I S K O A K

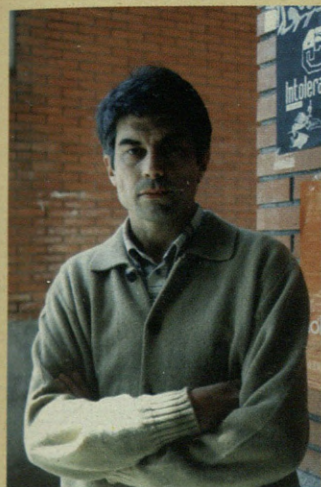
THE RETURN OF
THE LEGEND
Jeremiah Johnson

Bidasoa ibaiko lamia bati, Hei-
diri -bere bigarren maitasuna-
Pippi Calzaslargas -bere lehe-
nengo maitasunari-, Printze Txikiari...
eskaini dizkio Jeremiah Johnsonek
disko honetako kanta. Bi maketa,
"Kantautore berrien" bilduma bat eta
"Jeremiah Johnson goes to the plane-
tarium" diskoa bakarka kaleratu

ondoren, lan honekin dator. Glenda-
loughten jaio eta hamaika urterekin
Beizamara bizitzera etorri zen kantau-
toreak ametsak, izarrak, maitasuna...
ditu hizpide euskaraz eta gaztelaniaz
abestutako balada eta kantu leunetan.
Jeremiahk berak dioenez, lan honetan
bere maitasun guztia, bere umore txar
guztia eta diru guztia jarri ditu ●

E g i l e a r i G a l d e z k a

"Ipuinak istorioen gaineko istorioak dira"

Genaro Gomez
EHUko irakaslea

Grimm anaien ipuinak"en edi-
zioaz arduratu zara. Zehazki
zein izan da zure lana?

1837ko Grimm anaien ipuinen edizio
alemana aukeratu dut. Ipuinak itzuli eta
batzuei buruzko oharak gehitu ditut. Oha-
rretan kanpoko ipuin tradizioak eta berta-
koak alderatu ditut. Ipuin egitura guztiak
berdintsuak direla eta detaileetan bakarrik
aldatzen direla ondorioztatu dut. Gainera,
Alemaniako erromantizismoari buruzko
bibliografia arakatu eta "Gibelsolasa"
erantsi diot bildumari.

■ Txanogorritxo edo Edurnezuri
Grimm anaiek asmatu al zituzten?

Eurek ez zituzten ipuinak sortzen.
Bilketa lan zientifikoa egin zuten, herri
ipuingintza jasoz, bertan zegoelako
herriaren arima islaturik. Ipuinak non,
noiz eta nola kontatzen ziren agertzen
zuten gero oharretan. Beraz, ahozko itu-
rriak erabili zituzten gehienbat. Neurri

handi batean herri xehearengana jo zuten,
baina baita iturri literarioetara ere. Ondo-
ren, iturri herrikoiaren estiloa jaso eta
literarioarena apaldu zuten, estilo batera-
tua sortuz. Grimm anaiek ziotenez, kon-
tatuak ziren ipuinak fidelki transkribatu
zituzten. Gerora frogatu da zenbait detai-
le asmatu egin zituztela, zazpi edizioetan
aldaketak baitaude: lehenengo ama kru-
dela zena, gero amaorde bihurtu zen; eta
dorretik erorita hiltzen zen sakristauak
gero hanka hausten zuen bakarrik...

■ Ipuin hauek nahiko tristeak izanik,
zergatik dute hainbesteko arrakasta?

Ondare unibertsalaren zati direlako.
Haurrek -eta haurrak ez direnek- maite
dituzte, irrazionalak direlako. Günter
Grassek aipatu izan du "Hiru Txerriku-
meen"a. Bere esanetan, mitoak etengabe
gurutzatzen dira gure bidean, mitoetan
irauten dugu. Azken finean, ipuinak isto-
rioen gaineko istorioak dira ●

9.800 pta.n
Esaidazu, bi betaurrekoetatik
zein da graduatuta dagoena?

ERRAZA DIRUDI, EZTA? BADA, BIAK DAUDE GRADUATUTA!
Orain, MULTIOPTICASen azken modako
GRADUATUTAKO KRISTALDUN EGUZKITAKO BETAURREKOAK
aukera ditzakezu **9.800 pta.tik hasita.**
BETAURREKOEN ARMAZOIA BARNE.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

EGUZKI BETAURREKOETAN 1ak

Hernani, 4 - DONOSTIA

EROSKETAK MULTIOPTICASEN EGINDA, TRAVEL CLUB PROGRAMAKO PUNTUAK LORTUKO DITUZU

Urtetako hutsunea betetzera dator "Sautrela". Apirilaren 10ean hasiko da ETB-lean Orio ekoiztetxearen eskutik eta Hasier Etxeberriak aurkeztuta. Saioaren itxura nahiz mamia ikusita harridura sortuko du, irudiari hitzari bezainbesteko presentzia emango zaio-eta.

SAUTRELA: LIBURUETAN MURGILTZEKO LEIHO IREKIA

Audientzia ere gutxiengo handi batez osatua dago. Gores-tekoa da beraz, ETBren azkenaldiko ekimena kultur saioen alde egiteko. "Hau komeria" izan zen lehena; gero, "Zine keinuak", eta orain literaturari eskainitako hau iritsi da, nahiz eta astean zehar berandu samar programatu. Halaxe, Eroski babesle izatea lortu dutelarik, "Sautrela" k gure literaturan egosten den ororen berri emango du astelehenero. "Eskertzekoa da Eroskikoek halako pauso bat eman izana; orain gure ardura da hutsik ez egitea. Lehen hamahiruak ahal den ongien burutu, horrela irailean jarraitu ahal izateko" diosku Martin Ibarbia ekoizleak.

Edonori zuzendua dago "Sautrela", "irakurzaletasuna bultzatzeko bai noski, irakurle den edo izan daitekeen nornahik gustura jarraituko du. "Sorginen laratza" ren ostean izanik, magazaina ikusi duen jendeak aise ikusiko duelakoan gaude". Hain zuzen, ez du Frantziako telebistan hain goraipatua den Bernard Pivot-en "Apostrophe" saioaren antzik ukanen. Hain berbaldi luzeko saio batek euskaraz porrot egingo bailuke. "Irudiak bereziki zainduko dira, ikusleari erakargarria egin dakion. Saiatuko gara inor ez imitatzen, berezko estetika izango du-eta; esaterako, pasarte literarioei irudiak erantsiko zaizkie".

Beñat Etxepareren "Linguae Vasconum Primitiae" liburuan azaltzen den "Sautrela" olerkia hartu dute izenburutzat; berez, dantza mota bat dugu. Olerki

■ Hasier Etxeberria "Sautrela"ko aurkezlea Ramon Saizarbitoria idazlearekin.

ezagun honen edertasunaz ohartarazteko, hona hemen pasarte bat:

"Heuskara da kanpora eta goazen oro dantzara. O Heuskara, lauda ezak Garaziko herria./ Zeren handik ukhen baituk behar duyan thornuya. Lehenago hi baitintzan lengoajetan azkena./ Orain aldiz izanen iz orotako lehena.

Heuskaldunak mundu orotan preziatu ziraden. Bana haien lengoajiaz bertze oro burlatzen. Zeren ezein skripturan erideitzen ezpaitzen; Orain dute ikasiren nola gauza hona zen."

Honenbestez, Etxepareren izpirituaz eta indarraz blai daudela, 13 saio egingo

dituzte ekainera bitarte. Astelehen gauerdian emateaz gain, litekeena da errepikapena asteburuan ere izatea. Aurkezle lanetan Hasier Etxeberria kazetari eta idazlea izango da, Mielanjel Elustondo eta Kirmen Uribe gidolari, Martin Ibarbia zuzendari eta Iker Trebiño errealizadorea. Orobat, Bernardo Atxaga izango dute aholkulari. "luxu bat izango da alboan Bernardo Atxaga edukitzea, literaturak eskatzen duen ezagutza eta irizpidea ditu-eta. Aldian behin gurekin bildu eta saioa zer iruditu zaion esango digu, iradokizunak botaz, hau da, zein autore jorratu edota zein eleberri aipi-

marratu" gaineratzen du Ibarbiak. "Sautrela"k gai nagusi bat jorratuko du, 11-12 minutuko erreportaje baten bidez, beti ere literatura moldetik helduz. "Ez du nahitaez pertsona baten ingurukoa izan beharrik. Polizia eleberria Euskal Herrian, erotismoa gure literaturan, emakume idazleak, herri batek zer eman dion literaturari, eta abar. Zabala eta aldi berean zehatza". Lehena, Gabriel Aresti idazle bizkaitarrari eskainiko zaio.

Bigarren atala aldiz, solasaldi kritikoa izango da, zeinean hiru idazleak liburu interesgarri baten gainean jardungo duten, Gerardo Markuleta, Iban Zaldúa eta Juan Luis Zabala, alegia. Estreinako saioan Agota Kristof idazle hungariarra izango dute aztergai, bere "Koaderno handia" liburua berriki izan baita euskaratua. Horren ondotik, elkarrizketa bati emango zaio bide. Lourdes Oñederra izango da lehena, "Eta emakumeari sugeak esan zion" liburuz gozoki mintza dadin. Saioaren azken txanpan bestalde, astero liburutegi bat osatuko dute, zenbait liburu gomendatuz. Lehenbizikoa arestian aipatu Etxepareren liburua izango da, euskaraz argia ikusi zuen lehena 1545ean, hain zuzen. Edozein euskal etxetan egon beharko lukeen oinarritzko liburua.

WEB ORRI OSAGARRIA.

Amaieran, aurkezlearen proposamena ikusleak xaxatzea izango da web-gunea erabiltzen anima daitezen (www.sautrela.com). Bertan, informazio gehigarria eskura jarriko da. Ibarbiaren esanetan, "asteroko saio batean ezin dugu informazio gaurkotua sartu; gurea atenporala izango da, beste zoroen pare ibiliko ginateke astero

■ Aurkezpen eta solasak Donostiako Okendo Kultur etxean grabatuko dira.

argitaratzen diren liburuen aurkezpenetara joanez. Saioaren muina galduko genuke". Hori dela eta, web orrian, biltzen duten informazio oparoa sartuko dute, literatura asteak, sariak, lehiaketak, eta abar. "Era berean, saioaren ikusleek

makina bat liburu dagoela, erdaraz inoiz aterako ez litzatekeena; kalitate kaskarreko lan anitz dagoela, alegia. Jakina, ez zuen arrazoi falta hori esan zuenean, nahiz eta ageriko "sekretua" izan. Horren harira, eta luze joko ligukeen eztabaida horretan sartu gabe, Ibarbiak garbi dauka: "saioan aipatuko diren liburu guztiak gomendagarriak direla, ez dugu liburu baten kritika txarrik egingo. Eus-

kal literaturaren bueltan urtean ateratzen diren 200-300 liburuen artean denetik dago, gutxi batzuk oso onak, onak eta gutxieneko maila ematen ez dutenak. Ba, saioan behintzat, gure ustez onak ez diren liburuen aipamenik ez da egingo eta kitto" ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ "Sautrela"n ez da liburuen kritika txarrik egingo. Kolaboratzaileen ustez onak direnak baino ez dira aipatuko

orria erabiltzea nahi dugu gurekin harremanetan jar daitezen, bai proposamenak egin, bai bere idazkiak helarazteko, edota guk ipuin bat hasi, eta ikusleari aukera eman ipuin horri amaiera bat asma diezaion".

Matias Mugicak bere libelo entzuetetsuan zioen euskaraz plazaratzen den

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ KOMUN BAKARRA TELESEKO "GRAN HERMANO"N

Apirilaren erdialdean 10 lagun etxe batean sarraraziko dituzte 90 egunez elkarrekin bizi daitezen, 30 kamarez inguratuta, baina. 180 metro karratuko etxe batean 20 metro karratuko bi logela, sukalde-jangela, lorategia, baratzea, igerileku klimatizatua, komun bakarra eta aitorlekua ere izango dituzte. Helburua ika-mikak sortzea da ●

■ ETB ETA LISBOAKO ARRAUTZA GORRIA

Gogoa zeukan Carlos Urquijo PPko legebiltzarkideak ETB Aznarren kontra Lisboan egindako arrautza erasoarekin nahasteko. Halaxe, Andoni Ortuzarrek ukatu egin zuen ustezko erasotzaileak esandakoa, hau da, Euskal Herriko telebista kate batekin batera prestatu zela. Irudiak, APTN nazioarteko agentziaren bidez lortu ziren-eta ●

■ TELEDONOSTI ETA HIRIAREN DOKUMENTALA

Ikus-entzunezko enpresetan ondoeza piztu du Donostiako KTEK (Kultur eta turismo ekintzetxea) Teledonosti hautatu izanak estatuko telebista lokaletan emango diren hiriari buruzko dokumentalak egin ditzan. Ez baita lehiaketa publikorik egin, nahiz aukeraketa logikoa izan. Gardentasuna falta zaio Odon Elorza buru duen udalari ●

Esperimentu gisa jaio zen irrati formulak 10 urte egin ditu. Gure musika eta kanpoko nahastean, zubi lan polita ere egiten du euskaldunberri mordoa etengabe erakarriz.

PATINETEAN 10 URTEZ UHINETAN

Ez da erraza mikro aurrean beti sinpatiko eta animoso agertzea. Egin kizun hori behintzat, prestuki betetzen dute Euskadi Gazteako lantaldea osatzen duten dozena bat animatzailek. Alai itxura ordea, ez da "antzerki" hutsa, mikro kanpo telefonoz deitzean ere jatorrak dirudite-eta. Halaxe, esatarien xarma eta euskara musikarekin uztartzeak eragin dute egunero 100.000 entzuletik gora izatea (EGMren datuen arabera). 1990eko martxoaren 21ean landatu zuten kimua sustrai sendoak dituen zuhaitza bihurtu da. Unean uneko beharrei erantzunez, gaztaren zati txiki bezain gozoa eskuratu du: "16 eta 20 urte bitarteko gazteekin bat egitea lortu dugu" dio Edurne Ormazabal irrati-ko koordinatzaileak. Hamarkada bat iragan delarik, irrati gaztea den arren, hel-

■ Gazteekin konektatzen dakite irrati-ko animatzaileak.

dutasuna ere baduela dio Edurnek. Euskadi Gaztearen bilakaeran une gogoangarriena bi irrati izatetik -bata euskaraz egiten zen eta bestea gaztelaraz- bakarrera pasa zenekoa da. Maketa lehiaketak eta Gaztea Sariak ere une gozoak biziarazi

dizkiote urtero. Irrati formulaz gain, irratsaioak sartzeak ere norabide aldaketa ekarri zuten duela lau urte. Horra hor Edurne Garmendia gidari den "Salgai" edota Dani Arizala eta Ainhoa Urkiaren "Hi bizi haiz hi" saioak, entzuleen erantzun polita dutenak, konplizitatea lortuz, gainera. Hasierako irizpideak atxiki dituzte hala ere, "gurean egiten den musika bultzatu eta kanpotik datorrena tartekatu, beti ere euskal musikari lehenasuna emanaz".

Geroari begira baikor ageri da Ormazabal: "Teknologia berriak eta komunikabideen globalizazioak ez gaituzte beldurtzen, urteurrenak merezi bezalako sona izan dezan beraz, Pearl Jam taldearekin kontzertu berezia prestatu dugu datorren maiatzaren 26rako Donostian" ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

Panpi Merkapide

Ostiraletan "Erne" emankizuna egiten du Irulegiko Irratian.

"Akitu egiten nau gazte irrati batzuen mintzatzeko erak"

Parisen teknikari izateko ikasi ondoren hasi zen irrati-ko duela hiru urte. Egun, "Erne" gazte emankizunaz gain, ostegunetako "Azalegi" kultur saioa aurkeztzen du. Astearte arratsetan aldiz, munduko musika eskaintzen duen "Bat, bi, hiru" egiten du Itziar eta Anjerekin batera; Halaber, oztibartarra izanik, bertako berriak biltzen ditu. Gazte animazioa du gogokoan Panpik, "erritmo baten sorraraz-

tea, bai musikak nahastuz, baita zure aldarte entzuleeisentiaraziz ere, ondorez egonik ere, zergatik ez? Gazte irrati batzuen mintzatzeko era 'zoriontsu' horrek akitzen nau, ez baitira entzuleekin mintzatzen." Bestalde, "Behe Nafarroako barnealde honetan biziki zaila da entzule heldu eta gazte-artearen oreka atxikitzea, batzuetan onena dena, besteendako sobera bortitza delako" ●

B a g a k

■ **KOBAZULOKOA EZ DEN TERTULIAKIDEA**

Euskaldunak larrutzeko parada ederra dute egunero Espainiako tertulia kabernikoletan. Zein baino zein sutsuago zirtoka. Dena den, Onda Cero-koan, Luis del Olmoren "Protagonistas"en, alegia, tribukoa ez den Gorka Landaburu kobazulokoa dute solaskide, Anson, Belloch, Calleja, Nart eta besteek "euskal"ekin hasten den guztia- ren kontra botatako gezi pozoitsu- ei indarra kendu nahiz. Esaterako, lehengoan AEKren kontra esandako barrabaskeriak gezurtatu egin zituen Landaburuk. Gero, jakina, entzule haserretuen deiak datoz, baina tira, bada zerbait ●

ZAMUDIO apirilak 7
Bertso afaria
Unai Iturriaga, Beñat Gaztelurrutia eta Ortzi Garitano izango dira bertan, Zamudioko Euskara Elkarteak antolatuta.
Urbasa jatetxea
21:00. Txartelak salgai tabernetan eta 94.4520204 telefonoan.

ELORRIO apirilak 8
Hitzaldia
Gabriel Ezkurdiak "OTAN-ONU. Interbenzionismoa: Kosovo, Timor..." gaia jorratuko du, Arriola Kultur Aretoak antolatuta.
Ateneoa
17:30

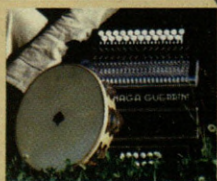
AÑORGA apirilak 8
Kontzertua
Joseba Tapiaren "Quebec, 14 kantu independentziarako" lana entzun ahal izango da, Antxon Aiestaran Kultur Etxean
Doan

ALTZAI apirilak 9
Helduen Kantu Xapelketa
Euskal Kantuzaleen Elkarteak antolatuta, egun honetan egingo da Txapelketaren baitan Zuberoako finalerdia.
Altzaiko gela

ABADIÑO apirilak 8
Pailazoak
Takolo, Pirilix eta Porrotxen emanaldia ikusi ahal izango da Abadiñoko AEKko euskaltegiaren 25. urteurrena ospatzeko ekitaldien baitan.
Matienako frontoia
18:00

LEGUTIO apirilak 8
Udaberriko jaia
Pagotxueta trikitixa elkarteak hainbat ekitaldi antolatu du: triki saioa Imuntzo eta Beloki, Iturbe eta Irastorza, Letamendia eta Lasa eta Izer eta Alabierrekin, eta herri afaria.
Triki saioa, Kultur Etxean
20:30. Afaria, Frontoian
22:00

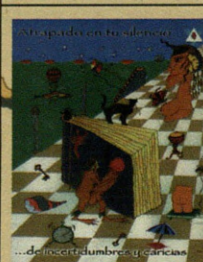

BEASAIN apirilak 13
Goieniz zine kluba
"40 ezetz" laburmetraiaren ostean, Vincenzo Nataliren "Cube" filma ikusi ahal izango da. Film honek film eta gidoirik onenaren saria jaso zuen 1998an Sitgesen.
Usurbe Antzokia
21:00

Diaporama
Euskaraz zein gazteleraz Joxe Ramon Agirrek Nepalera eginko bidaiatz hausnartuko du "Ené errailetara: Nepal" izenburuko proiektioan.
Udaletxeko Batzar Aretoa
19:00

HERNANI apirilak 7
Antzerkia
"Euskal Off 2050" lana antzetzeko du Hika taldeak.
Biteri Kultur Etxea
20:00

LIZARRA apirilak 8
Kontzertua
Doctor Deseo taldeak bere lan berriko kantak eta doinu zaharrak ere eskainiko ditu.
Gaztetxea
23:00

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

 kutxa

gizarte-ekintza
obra social

Hazien sasoia da udaberria. Hauek ernetzeko ordea, temperaturaren epeltzea nabaritu behar dute; komeni da beraz, negu aldean hotza nozitzea, beroa iristean berehala erne daitezen.

ERNE HAZIEKIN...

Kalamua ereiteko sasoi aproposa dela eta sagardoa tamainan dantzatu ondoren, haziak hazi, hasi, jaio edo ernetzen ote direnaz aritu ginen koadrilan aurreko batean. Ondo hazien sasoia da bai honako hau. Argi kopuru gero eta handiagoa eta temperatura epelak direla, lurtean hezetasun pittin bat aurkitzen badu, berehala botako ditu sustraiak haziak. Gero etorriko dira kotiledoiak, haziaren barruko erreserbako hostoak, eta ondoren benetakoak.

Hostoak eta sustraiak dituen edozein landare, txikietan txikiena dela ere, bere kasa bizi eta aurrera egiteko gauza da. Bizitzeko, hala ere, landarea jaio egin da. Adibidearekin jarraituz, kalamua jaio

egiten da. Baina hazia? Hazia zer? Nire ustez hazia ernetu edo ernatu egiten da. Baina haziak ernetzeko udaberriaren etorreraz jabetu behar du. Honetarako batez ere temperatura aldaketa nozitu behar du. Negu osoa etxe barruan epel-epel igaro badu, aurreko udazkenean jarraitzen duela pentsatuko du eta erein eta hurrengo urteko udaberrira arte ez da ernetuko. Hotzetik epelerako aldea nabarmendu behar du ernetzeko. Udaberri honetan erein asmoz inolako hazirik etxe barruan jasota baduzu sartu azkar hozkailuan eta aste pare bat behinik behin eduki bertan. Gero erein. Epelerako aldea sentitzean, azkar asko ernetuko da bai...!

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

Lantegietan erabiltzen diren gai toxikoak egungo gaitz ugariren eragile dira, besteak beste, gizonetako ugaltzeko gaitasunaren galerarena. Hala ere, arrisku hori ia ezezaguna da.

LANGILEEN ARRISKU TOXIKOA

Enpresetan erabiltzen diren gai edo substantzia toxikoek 8.500 langileren heriotza eragiten dute urtero Espainian, osagai horiekin edukitako kontaktuak eta horiekiko esposizioak dakartzan gaixotasunen ondorioz, Comisiones Obreras (CCOO) sindikatuak aurkeztu eta Ingurugiroko Agentzia Europarrak (AEMAk) jasotako datuen arabera.

Produktu kimiko arriskutsuen erabilerak (eta kanpora askatzeak) badu eraginik baita langileen ugaltzeko gaitasunean ere. Kalkuluen arabera, 70eko hamarkadatik hona gizonetako langileen esperma mililitroko espermatozoideen kopurua ia milioi batean gutxitu da, eta Espainian gauzak horrela jarraituz gero, horrek ia

erabateko antzutasuna ekarriko luke berrogeita hamar urte barru.

Dena den, jende arruntarentzat -eta horien artean gutariko gehienak sartzen gara-, arrisku toxikoa, mende amaiera honek uzten duen herentziarik okerrerakotako bat, ia ezezaguna da. Merkatu europarrean 70.000 gai toxiko komertzializatzen dira, eta gehienetan, gizaki eta gainerako organismo bizidunentzat -landare eta animalientzat- dituzten eragin kaltegarriak ez dakizkigu zein diren. Baina gai kimiko arriskutsuen produkzio, erabilera eta liberazioak -ingurumen-eragin ugari dauzka giza osasunarengan. Hasi sistema kardiobaskular, immunologiko, arnas eta nerbio-sistemako gaixotasunekin, eta minbizi desberdinekin eta ugalketako arazoekin bukatzeko ●

♦ JABIER AGIRRE

Ihesi

Mendiko itsaso ttipiak

Anglas eta Uzious: Gouretteko milaka urtetako lakuak

Estreinatu berri dugun udaberri honen hastapenean eta elurra oraindik Pirinioetako gailurretatik urtzen hasi ez den honetan, goi mendi horien lepoetan eta magaletan, duela milaka mende sorturiko itsaso txiki eta garden horietarako bidea urratuko dugu. Hilabeteen behin ibilaldira batek ur urdin-berdexkakako paraje liluragarri horietara eramango gaitu, Euskal Herritik landa, Pirinio ondoko lurraldeetara.

Pirinioetako lakuak ehundaka zenbatzen ahal direnez, lerro hauetan Biarno eta Bigorre lotzen dituen zonaldean zentratuko gara, Euskal Herritik nahiko hurbil egonik, laku eder eta bikainak gordetzen baititu haren baitan. Sail honi ekiteko Gourette aldeko lakuak hautatu ditugu: Anglas eta Uzious.

■ Aubisqueko lepoa eta atzean Gouretteko eski estazio ospetsua.

Les Eaux-Bonnes herri termala iragan ondoren Gourettera, Pirinioetako eski estaziorik zaharrena iritsiko gara, Aubisqueko lepo ospetsua igo aitzin. Biarno eta Bigorre arteko mugatik hurbil gaude, Pautetik Larunsera eraman gaituen Ossauko bailarako bidea jarraitu dugula.

Gouretteko hegoekialdean dagoen azken aparkalekuan kotxea utzita, oinez hasiko dugu ibilaldia, mundrunetik eta norabide berbera jarraituz. Tennis zelaietara iritsiz, ondoan dagoen zubitik Valentineko erreka igaroko dugu, Saxeko basoan barna eramango gaituen bidezidorra segitzeko jarraian.

Basotik ateraz eta erreka ezker aldean dugularik, Pene Sarriereko magala zeharkatuz, Plaa du Batch-eko bordak aldera hurrاندو gara. Coste de Gouako bordak erreka bestaldean utzi ondoren

Burdin meategiekin loturiko eraikuntzen aurriak topatuko ditugu eta bidetik Anglaseko urjauziaren isatsa atxemanen dugu, baita Uzioseko lakuko urek sortutako urjauzia ere

ENICO TXINTXURRETA

ENICO TXINTXURRETA

■ **Anglaseko lakua. Valentineko bailaratxo eta Aubisque aldeko mendiak.**

igotzeari ekingo diogu. Orain arte jarraitu dugun bidea leuna izan bada ere, hemendik aurrera aldapa gogortuko da, Anglaseko lakuraino iritsi arte.

Gorago ikusiko ditugun burdin meate-

giekin loturiko eraikuntzen aurriak topatuko ditugu eta bidetik Anglaseko urjauziaren isatsa atxemanen dugu. Urrunago Uzioseko lakutik datozen urek sorturiko urjauzia begi bistan izango dugu.

■ **Uzioseko lakutik datorren Valentineko erreka sortutako urjauzia.**

Behin bidezidorraren azken bihurguneak eginda, Anglaseko lakua kokatzen den lautadaxora aterako gara. Pene Medaa, Geougue d'Arre, Sanctus, Pic de Louesque eta Pic Esquerrako gailurrek sortzen duten zirko antzeko honetan Anglas, Uzious, Lavedan eta Louesqueko lakuak daude. 2.068 metro itsasoaren galgaren gainean, inguruko bigarren lakurik handiena da Anglasekoa. Lakua ekialdetik inguratzen duten mendi mazelan behialako burdin meategien aztarnak atzeman daitezke.

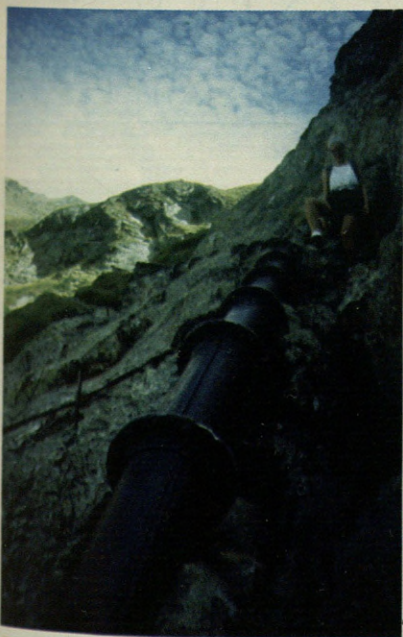
Lakutik hegoalderantz, meategien bidea jarraituz, Anglaseko gailurretik ipar-ekialdean dagoen leporaino igoko gara. Lepo honetatik ikusmira ederra izanen dugu, bai Anglaseko lakua eta orain

Ossau bailarako Isabe lakuarekin batera, Uziosekoa Biarnon iparralderantz kokaturiko lakurik handiena da. Laku honek Anglas eta Sanctuseko gailurren artean sortzen den sakonune osoa hartzen du kasik

arte igo garen bailaratxo aldera, bai Uzious eta Lavedaneko lakuak ixten dituen zirko aldera ere. Urrunean ikusten dugun Uzioseko lepoak zirko horren irteera bakarraren antza hartzen du hemendik. Hura iraganda, Bigorreko lurretan sartuko ginateke, Areneko bailaran, hain zuzen ere, Biarno eta Bigorreko muga hantxe bertan jarrita baitago.

Gourettetik jarraituko dugun GR 10 izeneko bidea Hourquettte d'Arreko lepoa igarota, Soussoeouoko goi-aranera doa, Ossauko bailaran sartzeko jarraian. Gure bidea hori ez denez, lepotik ekialderako norabidea hartuko dugu Uzioseko laku aldera jaisteko sobera gogorra ez den aldatatik.

Ossau bailarako Isabe lakuarekin batera, Uziosekoa Biarnon iparralderantz kokaturiko lakurik handiena da. Laku honek Anglas eta Sanctuseko gailurren artean sortzen den sakonune osoa hartzen du kasik, paisaje harrigarria sortuz.

INIGO TXINTXURRETA

■ Hodi zaharrak daude bidean.

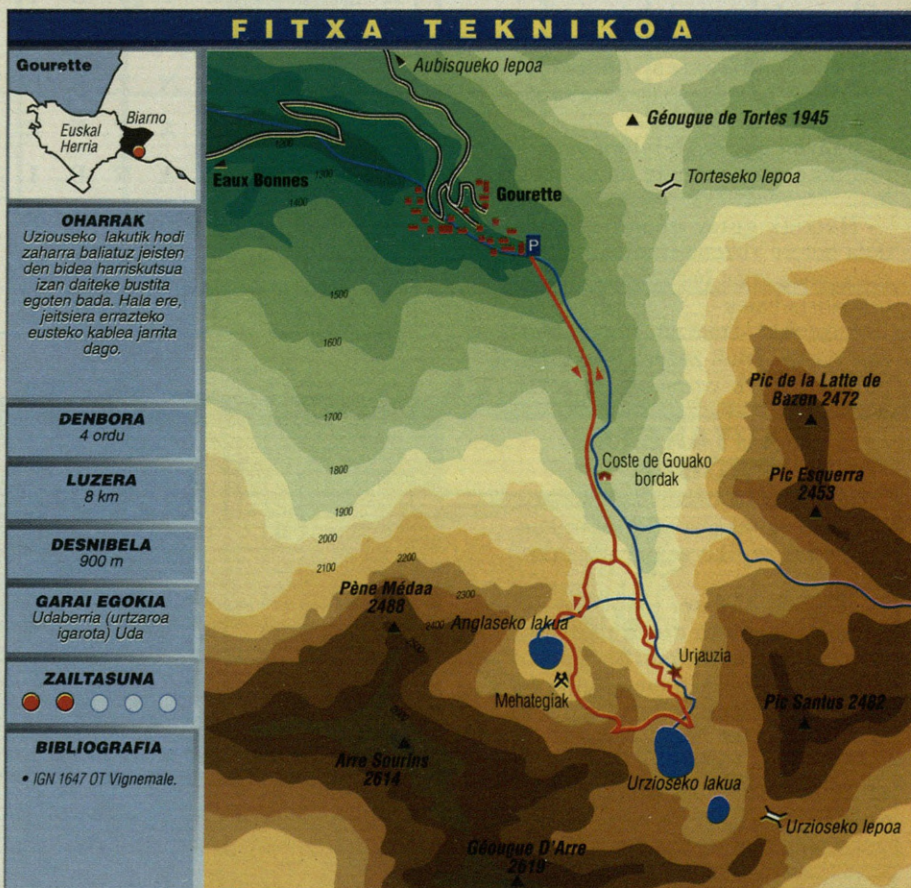
INIGO TXINTXURRETA

■ Uzioseko lakua Penes d'Arrucours gailurrak menperatzen duela.

Jaitsiera jarraituz eta lakutik datozen uren parera joanik, hodi zaharra ustiratzten duen bide zorabiagarria hartuko dugu, kasu handiz ez linburtzearren. Tarte bertikala igarota, harrizko kaos baten barna zigi-zaga eginez doan bidetik Uzioseko urek sorturiko urjauzi paregabea ederki ikusteko parada izanen dugu.

Bideak bailaratxo zeharkatzen du, zenbait urjauziren albotik iraganez. Errekaren norabidea jarraituz berehala lotuko gara Anglaseko lakuraino iristeko hasieran hartu dugun bidearekin eta itzulerako norabidea eginez, Gourette-raino iritsiko gara ●

◆ INIGO TXINTXURRETA

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- GOITIK BEHERA**

-

Hitz Gezidunak

	Elebidunaren nolakotasun	▼		Hitza gordin	▼		Adiskide	▼		Gipuzkoa-ko herria	▼		Bizkaiko herria
	Deitura			Gaixo			Haiek zitez-zen, hura...			Gehiegi			
		►		▼			▼			▼			▼
	Errekina	►											
	Etsenplu												
Hiltzailea	▼		Laster-tasuna	►	▼								Urania
Marrazki			Bokala										
►			▼			Zango-atal	►			Zaren hori	►		▼
						Ogi, hitz elkarletan				Gabe			
Bokala	►		Arnas ezak hil	►		▼	Nitro-geoa	►		Baldin-tzetan	►	▼	Ahuntzaren ar
Isilpean prestatu			Lutezioa				5. eta 3. bokalak			Utzi			
►			▼				▼	Sumendiko isuria	►	▼			▼
								Izotz, horma					
Izena	►					Errenkadak	►	▼					
Egile atzizkia						Kontso. bustia							
►			Daukat	►		▼	Autore	►					
			Kontso-nantea				Azkenekoa						
Agenteen bulegoak	►		▼				▼					Röntgen	►

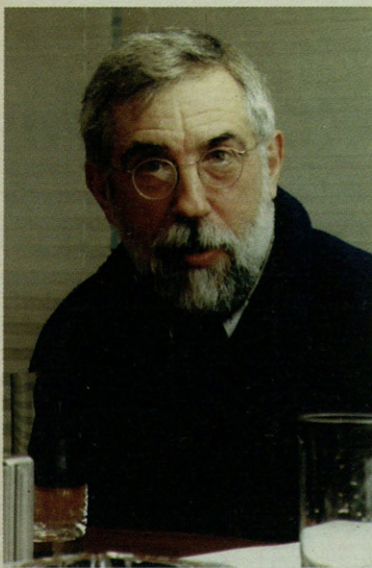
Pertsonaia: Euskal idazle gipuzkoarra (1873-1923)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

EMILIO LOPEZ ADAN

GEBARA

Lehen gerla karlista bukatu zenean, Gasteiz oso herri txikia zen; goitik, Campillo-tik, Arabako lautada oso ongi ikusten zen, gaur ez bezala. Jende anitz zegoen ekialdera beha 1839ko azaroaren 30ean, arratsaldeko ordu bietan, Gebarako gaztelua suntsituko zuen eztandaren zai. Gaztelu horretan babestu ziren azken karlistak, eta bolbora 288 arruek bota behar zuten. Bai eta bota ere; lehenago, Zurbano generalak Gebara herriko jauregia eta ondoko hamahiru etxe erre zituen, gerla gerla delako eta, omen, zibilen eta militarren artean bereiztea ez zuela merezi, gaur bezala.

Gebara izenak badu esanahia Arabako historian. Hasteko, ongi kokatua zen: Elgea azpian, Bitortatik Iruñera edo, San Adrian zultotik, Gipuzkoara zihoan bidearen gainean. Gebaratarrak nagusiak ziren Oñatin eta Leintz bailaran, eta Erdi Aroko gatazketan Nafarroaren alde jokatu zuten, Gaztelaren zaleak ziren Mendotzararren aurka. Hots, gure probintziak dituen oinarrien ispilua izan da.

ARABA ez da Euskadi berdearen paradigma; aranistek asmatu modelo berde eta estua baino zabalagoa da, mendietako bi isurialdeetan zabaltzen den Euskal Herriaren osakin historiko eta naturala. Amaren altzoan euskara ikastearekin identifikatzen den multzoan ez bezala, kasteilanoa du hizkuntza herrikoia eta euskara dugu jatorria, presentzia eta aukera. Hautu politikoetan, Nafarroako erresumaren mendebaldeko aitzinaldea izan zen jatorrian, eta, gero, kasteilanoen aurkako ala aldeko borroketan, euskaldunen arteko gerla zibil haietan, Gipuzkoa eta Bizkaia baino gehiagotan egon zen nafartarren alde. Karlistadetan, berriz ere gerla zibilak, beste probintziak bezain beste sufritu zuen.

Gazte nintzenean, frankismoaren denboran, abertzale gutxi ginen Araban. Hogeigarren mendean Bitortian finkatu zen funtzionario, militar eta apaizen sozietatea ez zen oso gure alde. Baina Araba ez zen eredu arnista bezalako probintzia, eta bertako nazionalistek, gure nekadurarako, bi frentetan

borrokatu behar genuen: hurbileko haurride karlista eta frankisten aurka, eta iparralde berdeko haurride abertzaleen kondeszentziaren irensteko. Nekosoa zen iparraldeko gure "integrazioaren" frogak eman beharra; Araba, printzipioz, kasteilanoztat zuten, hizkuntzaz, paisajez eta politikaz, eta haien aurrean "euskaldun" bilakatzen ginen gure nortasuna ukatuz eta traizionatuz. Anekdotak eta pasadizo piloa dugu arabar abertzale zahar guztiek, eta nobelistentzat utziko ditut.

ORAIN Euskal Herriaren beste modelo bat ofizialdu da, behintzat ezker abertzalean, zabalagoa, egiaziagoa, eta Nafarroakoaren buztanari lotuak zerbait egokitu zaigu arabarroi. Gaur onartzen da alor berdetik kanpo sortu garenok, amaren altzoan euskara ikasi ez dugunok, horiek ere Euskal Herriko jendea garela. Bestalde, arabar gazteek, euskara ikastolan edota euskaldun berrien familian ikasitakoek, Gipuzkoa edo Bizkaiko gazte gehienaren fonetika daukate, eta hori euskararen onerako ez bada, bai behintzat euskaldunen integrazioarako.

Baina Araban sortu da Unidad Alavesa zirtzila, orain PP nagusi da, eta gure hirikide Gebara ageri da Lizarraren aurka, jeltkideen tendentzia kontserbadore eta erregionalistarenaren aitzindari. Badirudi gatazka zibiletan hainbeste mende igaro eta, espainiolismoaren eta oportunismoaren aukera dela gure probintzian nagusia.

Horiek hola, ez dut esango arabarra izanik harro edo lotsaz nagoela: garenak gara, eta asumitu behar, baina amorrua ematen dit euskalduntasunean gure lekua normaltzen ari denean, politikan horrelakorik jasan behar izatea. Badira hogeita hamar urte Arabatik kanpo bizi naizela eta ez daukat aholkurik emateko hango politikagintzan ari direnei; baina, zinez, aspergarria da zoldak kendu ezinean ibiltzea, eta gutaz mutur fin ari diren Euskadi berdeko garbizaleei motiboak ematea ●

“Gaur onartzen da alor berdetik kanpo sortu garenok, amaren altzoan euskara ikasi ez dugunok, horiek ere Euskal Herriko jendea garela. Bestalde, arabar gazteek, euskara ikastolan edota euskaldun berrien familian ikasitakoek, Gipuzkoa edo Bizkaiko gazte gehienaren fonetika daukate, eta hori euskararen onerako ez bada, bai behintzat euskaldunen integrazioarako”

EV 014

Godaletak

18700 pta

Alfa Arte

EV 012

Klip-ontziak

11330 pta

EV 005

5840 pta

Gutunazal-irekitzekoak

EV 009

6335 pta

Papergainekoak

Brontzea urtuz egindako arte-lanak

Papergainekoak

EV 010

6335 pta

EV 007

10785 pta

Txartel euskarriak

EV 013

7250 pta

Post it azpikoak

Gutun euskarriak

17250 pta

EV 017

Jon Ander Egaña

Informazio Edo Argibide Gehiago Nahi Baduzu, Deitu Gure Telfonora
Edo Ondoko Laukia Bete Ondoan, Bidali Gure Helbidera.

ESKAERA: ERREFERENTZIA _____

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

Ibarretxeren azken proposamena,
ETAren agiriak, Lizarra-Garazi...

PAPER GUZTIAK

**BAKE PROZESUA ETA
NAZIO ERAIKUNTZA**

Atal Berria

BAKE PROZESUA ETA NAZIO ERAIKUNTZA

www.argia.com

Euskal Prentsa On-Line

Ametzagaiñaren Teknologiaz